ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ

2023 ԹՎԱԿԱՆԻ 1-ԻՆ ԿԻՍԱՄՅԱԿԻ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

2023 թ.

ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ
ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ
ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎ

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

I. ՀԱՅՏԱՐԱՐԱԳՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՈՒՄ

1.1 Հայտարարատու պաշտոնատար անձանց գրանցում

1.2 Իրազեկման միջոցառումներ, խորհրդատվություն

1.3 Հայտարարագրեր

1.4 Ուղղման դիմումներ

1.5 Հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգ

II. ՀԱՅՏԱՐԱՐԱԳՐԵՐԻ ՍՏՈՒԳՈՒՄ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

2.1 Հայտարարագրերի ստուգում

2.2 Հայտարարագրերի վերլուծություն

III. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՇՏՈՆ ԶԲԱՂԵՑՆՈՂ ԱՆՁԱՆՑ, ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻ ԲԱՐԵՎԱՐՔՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

3.1 Հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների վարքագծի կանոնների միասնական համակարգը

3.2 Անհամատեղելիության պահանջների, շահերի բախման, այլ սահմանափակումների, վարքագծի կանոնների վերաբերյալ իրականացված ուսումնասիրություններ

IV. ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԿՈՂՄԻՑ ՀԱՐՈՒՑՎԱԾ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐ

4.1 Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի գործառույթներից բխող իրավիճակի նկարագրություն

4.2 Իրավական ակտերի նախագծերի մշակման /կարծիքի ներկայացման/ աշխատանքների ապահովում

4.3 Հանձնաժողովում ստացված այլ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների գրություններին, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց դիմումներին /հարցումներին/ պատասխանների ներկայացման ապահովում

4.4 Հանձնաժողովի այլ մասնագիտական ստորաբաժանումներին շարունակական իրավական աջակցության, այլ կանոնադրական գործառույթների ապահովում

V. ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆԻ ՀԱՎԱԿՆՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ԲԱՐԵՎԱՐՔՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ
VI.ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆ
VII. ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԶՍՊՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ
VIII. ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ
8.1 Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի գործառույթներից բխող իրավիճակի նկարագրություն
8.2 Կոռուպցիայի կանխարգելմանը միտված կրթական ծրագրերը և համագործակցային շրջանակը
8.3 Հանրային իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված ծրագրերը

Ի. ՀԱՅՏԱՐԱՐԱԳՐՄԱՆ ԳՈՐԾԸՆԹԱՑԻ ԿԱՆՈՆԱԿԱՐԳՈՒՄ

Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի (այսուհետ նաև՝ Հանձնաժողով) առանցքային գործառույթներից են հայտարարագրման գործընթացի կանոնակարգումը, հայտարարագրերի ստուգումն ու վերլուծությունը: Հայտարարագրման գործընթացը միտված է ապահովելու հայտարարատու պաշտոնատար անձանց հաշվետվողականությունն ու թափանցիկությունը, զսպելու կոռուպցիոն հնարավոր ռիսկերը, որոնց արդյունքում տեղի կունենա պաշտոնատար անձանց վարքագծի փոփոխություն:

1.1 Հայտարարատու պաշտոնատար անձանց գրանցում

Հանձնաժողովը պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից ստացել և հայտարարագրման էլեկտրոնային նոր համակարգ (այսուհետ՝ Համակարգ) է մուտքագրել թվով 620 ռեեստր 1814 հայտարարատու անձանց պաշտոնների՝ 2797 փոփոխությունների վերաբերյալ: Ստացված ռեեստրներում առկա տվյալների համաձայն՝ փոփոխությունները վերաբերել են՝ 1449-ը պաշտոնի ստանձնմանը, 1348-ը՝ պաշտոնի դադարեցմանը: Ընդ որում, ստացված ռեեստրների համաձայն՝ 422 պաշտոնատար անձինք պաշտոնը ստանձնել և պաշտոնավարումը դադարեցրել են մինչև 2023 թվականը:

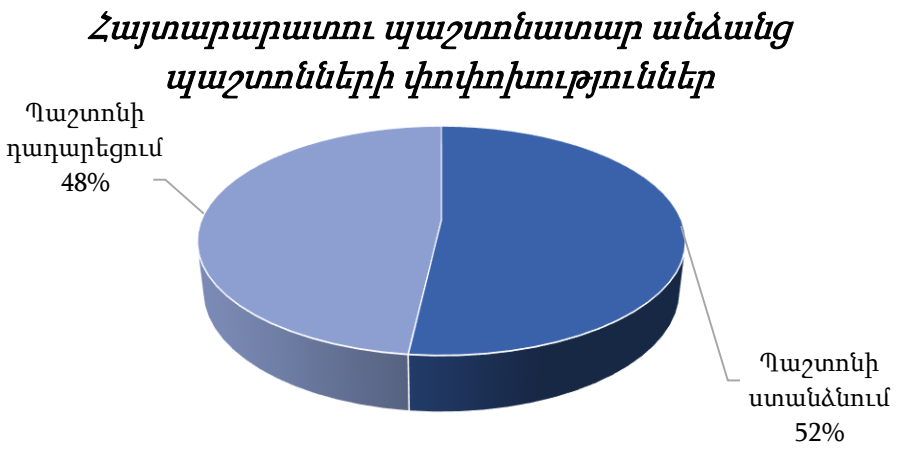

Հանձնաժողովի կողմից ստացված ռեեստրների մասով առկա են մի շարք խնդիրներ, որոնց թվում են՝ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմինների կողմից դրանց ներկայացման ժամկետների և կարգի խախտումները, իրավական ակտերի բացակայությունը, ձևաթղթի լրացման, ներկայացված տվյալների անհամապատասխանությունը: Նշված խնդիրները նվազեցվել են Հանձնաժողովի կողմից պարբերաբար իրականացված իրազեկման միջոցառումների արդյունքում: Այդ համատեքստում՝ ռեեստրներով ստացված՝ պաշտոնների 565 փոփոխությունները վերաբերել են նախորդ տարիներին, որոնցից 341-ը՝ պաշտոնի ստանձնմանը, 224-ը՝ պաշտոնի դադարեցմանը:

Ռեեստրներով ստացված պաշտոնների փոփոխությունների մուտքագրման արդյունքում 2023 թվականի 1-ին կիսամյակի վերջի դրությամբ Համակարգում գրանցված գործող պաշտոնատար անձանց թիվը կազմել է 7024, իսկ ընտանիքի անդամների թիվը՝ 14287:

Համակարգում գրանցված հայտարարատուներ

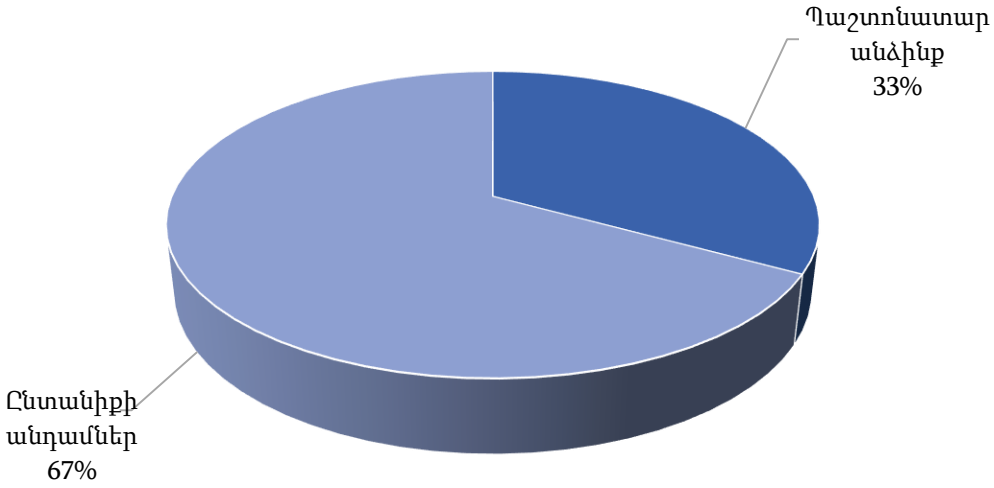

Հանձնաժողովը նախատեսում է պաշտոնատար անձանց պաշտոնների փոփոխությունների գրանցման վերաբերյալ խնդիրները կարգավորել և գործընթացն ավտոմատացնել Համակարգի համապատասխան ֆունկցիոնալի ներդրմամբ՝ փոխգործելիության հարթակով տվյալների ինքնաշխատ եղանակով փոխանցման միջոցով:

1.2 Իրազեկման միջոցառումներ, խորհրդատվություն

Հայտարարագրման էլեկտրոնային նոր համակարգը ներկայացնելու, այն փորձարկելու, հնարավոր խնդիրները վեր հանելու և դիտարկումները տեղայնացնելու նպատակով 2023 թվականի փետրվարի 6-ից 8-ը Հանձնաժողովը օրենսդիր, գործադիր և դատական մարմինների՝ շուրջ 120 հայտարարատու պաշտոնատար անձանց համար կազմակերպել է եռօրյա աշխատանքային քննարկումներ:

Աշխատանքային քննարկումների ընթացքում Հանձնաժողովի և Համակարգը սպասարկող ընկերության աշխատակիցների կողմից ներկայացվել են Համակարգի տեխնիկական շահագործման և հայտարարագրերի լրացման կանոնները, մասնավորապես ներկայացվել են Համակարգի «Վահանակ», «Պրոֆիլ», «Հայտարարագրեր» և «Օգնություն» բաժինները, հայտարարատուի կողմից գաղտնաբառը մոռանալու դեպքում ինքնուրույն փոփոխություն կատարելու հնարավորությունը, թարմացնելու հնարավորությամբ բեռնվող անձնական տվյալները, ինքնաշխատ եղանակով ստեղծվող համապատասխան հայտարարագրերը, Համակարգի կողմից վերջնաժամկետների վերաբերյալ պարբերաբար ծանուցումները, ստեղծված տարեկան հայտարարագրերում նախորդ տարեկան հայտարարագրերից արդեն իսկ բեռնված տարեվերջին լրացված տվյալները, ինչպես նաև փոխգործելիության հարթակի միջոցով համապատասխան էլեկտրոնային շտեմարաններից բեռնված տվյալները:

Հայտարարատուները փաստել են, որ նոր համակարգի գործարկմամբ էապես դյուրին է դարձել հայտարարագրման գործընթացը՝ միևնույն ժամանակ ներկայացնելով առանձին առաջարկներ՝ անհրաժեշտության դեպքում Համակարգում համապատասխան փոփոխություններ կատարելու համար:

Հայտարարագրերի լրացման աջակցության նպատակով Հանձնաժողովը նախաձեռնել է աշխատանքային քննարկումներ, որոնց մասնակցելու հնարավորություն է տրվել շահագրգիռ բոլոր անձանց:

2023 թվականի մարտի 29-ին, մարտի 30-ին և մարտի 31-ին կազմակերպված «Հայտարարագրման գործընթաց» թեմայով աշխատանքային քննարկումներին մասնակցելու համար նախապես գրանցված 74 շահագրգիռ անձանցից մասնակցություն ցուցաբերեցին 55-ը պետական և տեղական ինքնակառավարման տարբեր մարմիններից, այդ թվում՝ նախագահի աշխատակազմից, Ազգային ժողովից, նախարարություններից և դրանց ենթակա մարմիններից, տեսչական մարմիններից, Երևանի քաղաքապետարանից և վարչական շրջաններից, մարզպետարաններից և համայնքապետարաններից (ինչն իրապես ողջունելի էր, քանի որ Հանձնաժողովի կողմից 2023 թվականի իրազեկման արշավների թիրախային ուղղության համար ընտրվել են

համայնքների հայտարարատուները), ինչպես նաև գործընթացով հետաքրքրված քաղաքացիներ:

Աշխատանքային եռօրյա քննարկումների ժամանակ ներկայացվեցին հայտարարագրման գործընթացի նպատակը, հայտարարագրերի տեսակները, դրանց լրացման և ներկայացման կարգն ու ժամկետները, նախատեսված պատասխանատվության միջոցները, ստուգման և վերլուծության գործընթացը, հայտարարագրման նոր էլեկտրոնային համակարգը: Հնչեցին գործընթացի վերաբերյալ մի շարք հարցադրումներ, որոնց տրվեցին սպառիչ պատասխաններ:

Հանդիպումների ավարտին մասնակիցները շեշտեցին աշխատանքային քննարկումների կարևորությունը, առաջարկեցին նմանատիպ աշխատանքային քննարկումներ հաճախակի կազմակերպել, քանի որ քննարկումները նպաստում են ոչ միայն գործընթացին մանրամասն ծանոթանալուն, այլև Հանձնաժողովի հետ համագործակցության նոր հնարավորություն են ստեղծում:

Հարկ է նշել, որ աշխատանքային քննարկումները կազմակերպվեցին «Թվինինգ» ծրագրի շրջանակներում անցկացված «Վերապատրաստողների վերապատրաստում» վերապատրաստման դասընթացի ժամանակ ստացած գիտելիքների հիման վրա՝ մասնակիցների ակնկալիքների հավաքագրման նպատակով menti.com էլեկտրոնային հարթակի օգտագործմամբ:

Շահագրգիռ անձանց հետ կազմակերպված աշխատանքային քննարկումներից բացի Հանձնաժողովը հայտնել է իր պատրաստակամությունը խմբային հայտեր ներկայացրած գերատեսչությունների հայտարարատուների հետ, ըստ անհրաժեշտության, առանձին աշխատանքային քննարկումներ կազմակերպելու համար, որին արձագանքել են Հակակոռուպցիոն կոմիտեն, Ազգային ժողովն ու Դատական դեպարտամենտը:

Հանձնաժողովի կողմից շահագրգիռ անձանց հետ հաջորդիվ նախաձեռնած աշխատանքային քննարկումները տեղի չեն ունեցել մասնակիցների անհրաժեշտ թվաքանակի գրանցման բացակայության պատճառով:

Հայտարարագրման գործընթացի վերաբերյալ հայտարարատուներին շարունակական իրազեկվածության ապահովման նպատակով Հանձնաժողովի պաշտոնական կայքում և ֆեյսբուքյան էջում պարբերաբար տեղադրվել են իրազեկման հաղորդագրություններ:

Հանձնաժողովը խորհրդատվություն և աջակցություն է տրամադրել նաև հեռախոսազանգերի և էլեկտրոնային փոստի միջոցով, սակայն Համակարգում «Օգնություն» բաժնի ֆունկցիոնալի ապահովումից հետո էլեկտրոնային փոստի

միջոցով աջակցության տրամադրումը դադարեցվել է և հայտարարատուներն ուղղորդվել են հարցադրումները ներկայացնել և խնդիրների վերաբերյալ տեղեկացնել բացառապես Համակարգի միջոցով: Էլեկտրոնային փոստի միջոցով պարզաբանումներ են տրվել ստացված 3458 էլեկտրոնային նամակներին, հեռախոսազանգի միջոցով՝ շուրջ 5000 հարցադրումների, իսկ Համակարգի «Օգնություն» բաժնի միջոցով՝ 783 հայտի:

Տրված պարզաբանումների քանակական ցուցանիշներն ըստ հարթակների

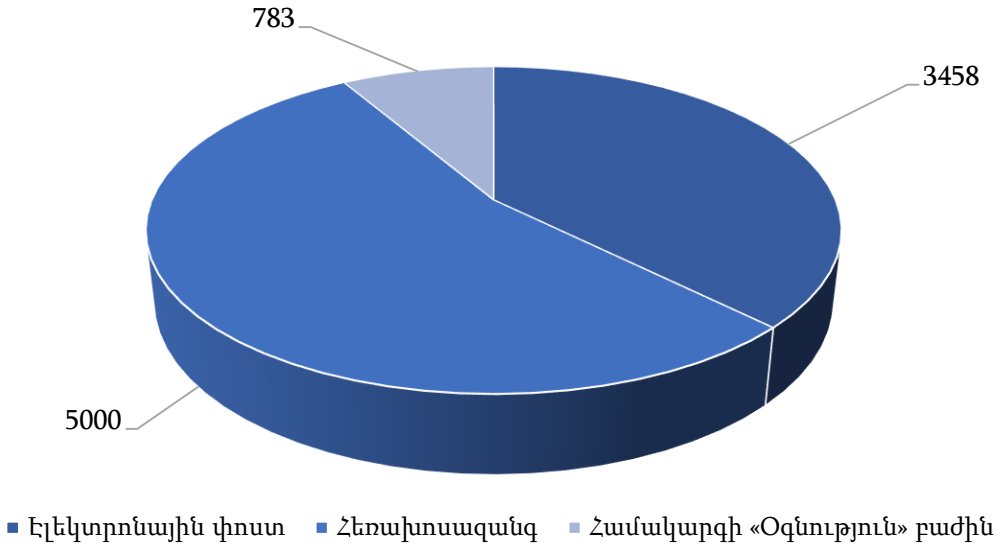

Հայտարարատուների հետ տարվող աշխատանքները կանոնակարգելու, համակարգելու և արագ արձագանքելու նպատակով Հանձնաժողովի առաջարկով պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում նշանակված՝ հայտարարագրման գործընթացի խորհրդատուների հետ շարունակվել են համակարգված աշխատանքները. խորհրդատուները հավաքագրել են տվյալ մարմնի հայտարարատուներից ստացված խնդիրներն ու հարցադրումները, առանձնացված աշխատանքային էլեկտրոնային փոստի հասցեի և հեռախոսահամարի միջոցով փոխանցել են Հանձնաժողով, ստացել սպառիչ պատասխաններ, Հանձնաժողովի կողմից Համակարգը սպասարկող ընկերության աջակցությամբ կարգավորվել են առաջացած խնդիրները:

ԵՄ աջակցությամբ «Արդարադատության ոլորտի բարեփոխումներ» ծրագրի շրջանակներում 2023 թվականի ապրիլի 28-ին կազմակերպվել է աշխատաժողով ԶԼՄ ներկայացուցիչների համար: Լրագրողներին են ներկայացվել հայտարարագրման գործընթացի մանրամասները, մասնավորապես՝ Համակարգի նպատակը, հայտարարատու պաշտոնների խմբերը, հայտարարագրերի տեսակները, հայտարարագրման ենթակա

տվյալները, դրանց մանրամասները: Լրագրողների ուշադրությանն են ներկայացվել այն հիմնական թերությունները, որ հայտարարատուները թույլ են տալիս հայտարարագրեր լրացնելիս, ինչպես նաև՝ դրանց ուղղման՝ իրավական նորմերից բխող կարգավորումները: Նյութի ներկայացումից և «հարց ու պատասխան» բաժնից բացի կազմակերպվել է նաև ինտերակտիվ իրավիճակային խաղ-քննարկում:

ԵՄ Թվինինգ ծրագրի շրջանակներում ԱՄՆ ՄԶԳ «Հայաստանի բարեվարքություն» ծրագրի օժանդակությամբ 2023 թվականի մայիսի 12-ին կազմակերպվել է «Կոռուպցիայի Կանխարգելման կարևորությունը և ԿԿՀ-ի դերը» խորագրով աշխատաժողով, որի ժամանակ, ի թիվս այլ թեմաների, լրագրողների ուշադրությանն է ներկայացվել հայտարարագրման էլեկտրոնային նոր համակարգը՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ, այնուհետև World Café ձևաչափով կազմակերպվել է իրավիճակային հարցերի քննարկում:

2023 թվականի հունիսի 14-ին Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ, Համաշխարհային բանկի և ԱՄՆ ՄԶԳ աջակությամբ, տեղի է ունեցել «Թվայնացում Հայաստանում՝ կոռուպցիայի դեմ պայքարի համար» խորագրով աշխատաժողով: Միջոցառման շրջանակում ներկայացվել է կոռուպցիայի կանխարգելման համար թվայնացման ռազմավարության ներդրման համատեքստում Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացված ուսումնասիրության զեկույցը, հայտարարագրման նոր էլեկտրոնային համակարգը, համակարգի տեխնիկական հատկանիշները և ֆունկցիոնալությունը, ինչպես նաև՝ հակակոռուպցիոն շրջանակի համար առկա թվային ճարտարապետությունը:

1.3 Հայտարարագրեր

2023 թվականից սկսած՝ պաշտոնատար անձանց և նրանց անդամների հայտարարագրերի բոլոր տեսակները ներկայացվել են ներդրված հայտարարագրման նոր էլեկտրոնային համակարգի միջոցով:

2023 թվականի հունիսի 12-ին Հանձնաժողովն ամփոփել է առաջին անգամ հայտարարագրման նոր էլեկտրոնային համակարգի գործարկմամբ ներկայացված տարեկան հայտարարագրերը:

Համաձայն հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգում գրանցված տվյալների՝ 2022 թվականի տարեկան հայտարարագիր ներկայացնելու պարտականություն ուներ 14227 հայտարարատու, այդ թվում՝ 5991 պաշտոնատար անձ և 8236 ընտանիքի անդամ: Նշվածներից 2780-ը «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի 36-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված ժամկետում հայտարարագիր չեն ներկայացրել, այդ թվում՝ տեղական ինքնակառավարման մարմիններում պաշտոն զբաղեցնող անձինք՝ 370, նրանց ընտանիքի անդամներ՝ 1001, պետական կառավարման այլ մարմիններում պաշտոն զբաղեցնող անձինք՝ 218 և նրանց ընտանիքի անդամներ՝ 1191: Հայտարարագրերի չներկայացման հիմնական պատճառը եղել են ծանուցումների հետ կապված խնդիրները: Համակարգի գործարկման ընթացքում արձանագրվել են նաև տեխնիկական և բովանդակային թերություններ, որոնք քարտեզագրվել են Հանձնաժողովի կողմից՝ առաջիկայում դրանք շտկելու նպատակով:

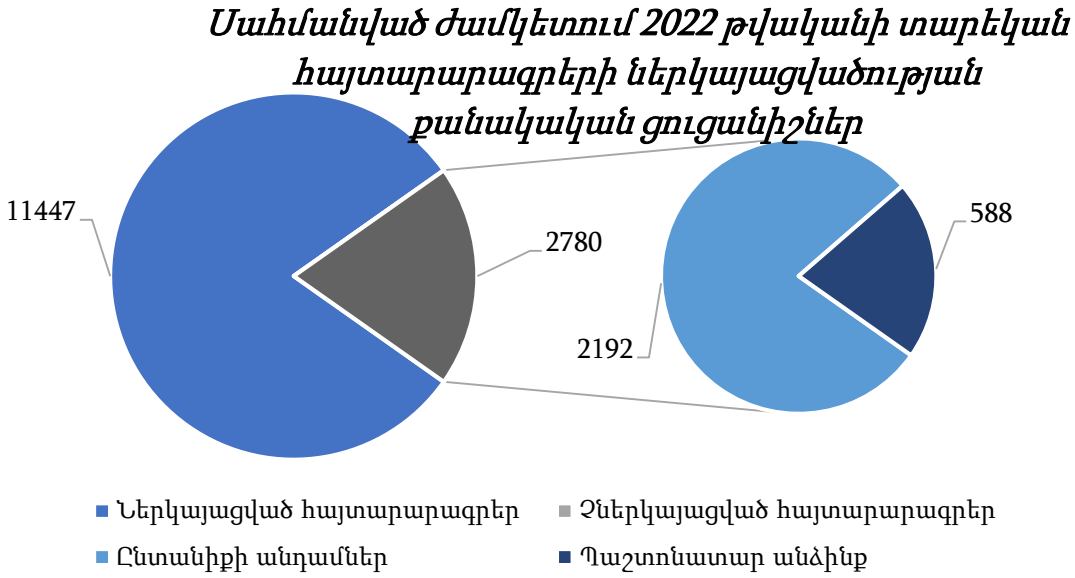

Հաշվետու ժամանակահատվածում Հանձնաժողով է ներկայացվել 13171 հայտարարագիր, այդ թվում՝

2022 թվականի տարեկան հայտարարագիր

Հայտարարատուի տեսակ	Հունվար*	Փետրվար	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Ընդամենը
Ընտանիքի անդամ		10	286	489	4609	1050	**6444**
Պաշտոնատար անձ		25	463	566	4113	518	**5685**
Ընդամենը՝		**35**	**749**	**1055**	**8722**	**1568**	**12129**

***Ծանոթություն**

2023 թվականի հունվար ամսին հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգը հասանելի չի եղել 2022 թվականի տարեկան հայտարարագրերի լրացման և ներկայացման համար

2023 թվականի՝ պաշտոնեական պարտականություններն ստանձնելու հայտարարագիր

Հայտարարատուի տեսակ	Հունվար	Փետրվար*	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Ընդամենը
Ընտանիքի անդամ	**6**		**4**	**12**	**115**	**66**	**203**
Պաշտոնատար անձ	**8**	**1**	**16**	**20**	**138**	**65**	**248**
Ընդամենը՝	**14**	**1**	**20**	**32**	**253**	**131**	**451**

***Ծանոթություն**

2023 թվականի փետրվար ամսին հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգը հասանելի չի եղել 2023 թվականի՝ պաշտոնեական պարտականություններն ստանձնելու հայտարարագրերի լրացման և ներկայացման համար

2023 թվականի՝ պաշտոնեական պարտականությունները դադարեցնելու հայտարարագիր

Հայտարարատուի տեսակ	Հունվար	Փետրվար*	Մարտ	Ապրիլ	Մայիս	Հունիս	Ընդամենը

Ընտանիքի անդամ	8		9	15	146	118	**296**
Պաշտոնատար անձ	10	3	12	21	144	105	**295**
Ընդամենը՝	**18**	**3**	**21**	**36**	**290**	**223**	**591**

***Ծանոթություն**
2023 թվականի փետրվար ամսին հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգը հասանելի չի եղել 2023 թվականի՝ պաշտոնեական պարտականությունները դադարեցնելու հայտարարագրերի լրացման և ներկայացման համար

2022 թվականի տարեկան հայտարարագրերի կարգավիճակ՝ ըստ հայտարարատուների 01.07.2023թ. դրությամբ

Հայտարարատուի տեսակ	**Պարտականություն ունեցող**	**Ներկայացրած**	**Հունվար**	**Փետրվար**	**Մարտ**	**Ապրիլ**	**Մայիս**	**Հունիս**	**Չներկայացրած**
Ընտանիքի անդամ	8236	**6444**		10	286	489	4609	1050	**1792**
Պաշտոնատար անձ	5991	**5685**		25	463	566	4113	518	**306**
Ընդամենը՝	**14227**	**12129**		**35**	**749**	**1055**	**8722**	**1568**	**2098**
Հայտարարագրերի տոկոսային հարաբերակցություն, այդ թվում՝ ներկայացվածությունն՝ ըստ ամիսների՝		**85%**	0%	0.3%	6.2%	8.7%	71.9%	12.9%	**15%**

Ներկայացված 2022 թվականի տարեկան հայտարարագրերի թվաքանակներն՝ ըստ հայտարարատուների տեսակների և ամիսների

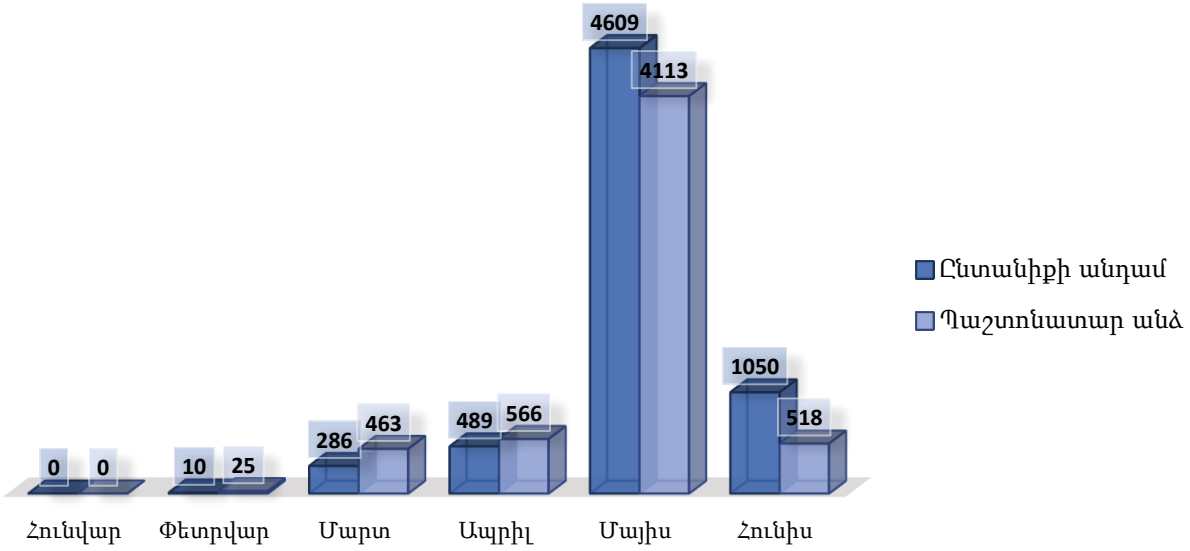

Կալանավայրում գտնվելու հանգամանքով պայմանավորված՝ հայտարարագիրն էլեկտրոնային տարբերակով հանձնել չկարողանալու պատճառով ներկայացված դիմումի հիման վրա ոչ էլեկտրոնային (թղթային) տարբերակով Հանձնաժողով է ներկայացվել 1 հայտարարագիր:

1.4 Ուղղման դիմումներ

Հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգի փոփոխություններով պայմանավորված՝ ժամանակավորապես կասեցվել է Հանձնաժողովի թույլտվության հիման վրա հայտարարագրերում ուղղում կատարելու գործընթացը:

Հանձնաժողովը շարունակել է ընդունել հայտարարագրերում ուղղում կատարելու վերաբերյալ դիմումներ, սակայն թույլտվության դեպքում հայտարարատուները ուղղում կատարել կկարողանան նախկինում ներկայացված հայտարարագրերը հայտարարագրման նոր էլեկտրոնային համակարգ տեղափոխելուց հետո, որի ժամկետների մասին Հանձնաժողովը լրացուցիչ կտեղեկացնի:

Իրազեկման միջոցառումների շրջանակներում հայտարարատուների իրավագիտակցության բարձրացման արդյունքում ավելացել է նախկինում ներկայացված հայտարարագրերում փոփոխություն կատարելու վերաբերյալ՝ Հանձնաժողով ներկայացված դիմումների թվաքանակը: Հանձնաժողովը ստացել է հայտարարագրերում փոփոխություն կատարելու վերաբերյալ 212 դիմում:

Հայտարարագրերում փոփոխություն կատարելու վերաբերյալ 212 դիմումներից 163-ը ստացվել են հայտարարատու պաշտոնատար անձանց կողմից, 4-ը կուսակցությունների ղեկավար մարմինների անդամների կողմից, 45-ը՝ հայտարարատու պաշտոնատար անձանց ընտանիքի անդամների կողմից:

Ուղղման դիմումների քանակական ցուցանիշներն՝ ըստ ներկայացնողների

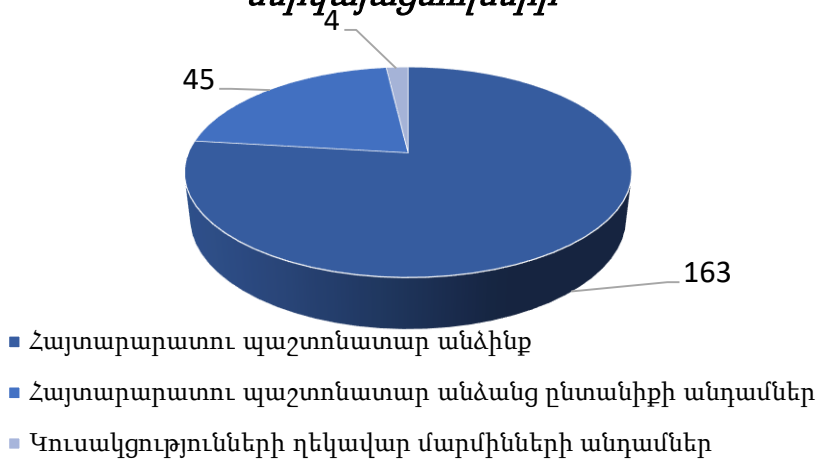

Հայտարարատու պաշտոնատար անձանցից ստացված 163 դիմումներից 122-ը վերաբերել են 2017-2022 թվականների տարեկան, 16-ը՝ միաժամանակ պաշտոնեական պարտականությունները ստանձնելու և տարեկան, 20-ը՝ պաշտոնեական պարտականությունները ստանձնելու, 5-ը՝ պաշտոնեական պարտականությունները դադարեցնելու հայտարարագրերում ուղղում կատարելուն:

Ներկայացված ուղղման դիմումների քանակական ցուցանիշներն՝ ըստ հայտարարագրերի տեսակների

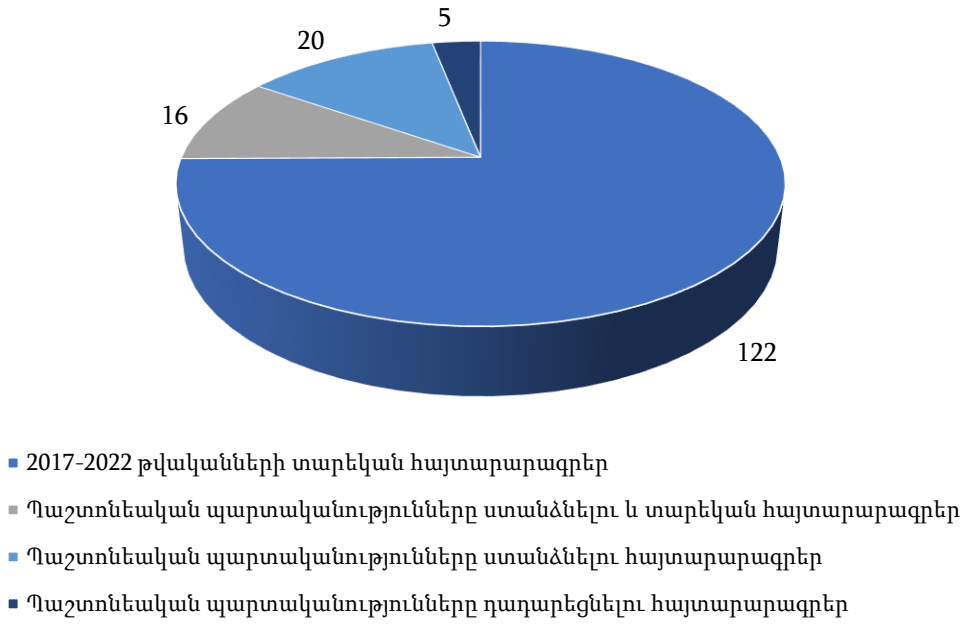

Հայտարարագրերում փոփոխություն կատարելու վերաբերյալ դիմումները մեծամասամբ վերաբերել են հայտարարագրված հետևյալ տվյալների ճշգրտմանը, մասնավորապես՝

- ✓ հիփոթեքային վարկավորմամբ գնման իրավունքի ձեռք բերման գործարքներ,
- ✓ բաժնային կամ համատեղ սեփականությամբ գույքային իրավունք,
- ✓ եկամուտներ,
- ✓ արժեթղթեր,
- ✓ հավատարմագրային կառավարման հանձնված կազմակերպություններ,
- ✓ հանձնված և վերադարձված փոխառություններ,
- ✓ ստացված փոխառությունների մնացորդներ,
- ✓ կատարված ծախսեր,
- ✓ դրամական միջոցների մնացորդներ,
- ✓ կուսակցություններին անդամակցություն:

1.5 Հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգ

Հայտարարագրման նոր էլեկտրոնային համակարգը (այսուհետ՝ Համակարգ) գործարկվել է 2023 թվականի փետրվարի 1-ից և էապես տարբերվում է հայտարարագրման նախկին էլեկտրոնային համակարգից:

Ի տարբերություն նախկին էլեկտրոնային համակարգի՝ Համակարգը հաշվետու ժամանակահատվածում ապահովվել է ավտոմատացված մի շարք ֆունկցիոնալներով, այդ թվում՝

- ✓ Ընթացիկ գաղտնաբառի սահմանում հայտարարատուի կողմից,
- ✓ Մոռացված գաղտնաբառի վերականգնում հայտարարատուի կողմից,
- ✓ Պահանջվող հայտարարագրերի ինքնաշխատ գեներացում,
- ✓ Նախորդ տարեկան հայտարարագրի տարեվերջին լրացված տվյալների ինքնաշխատ բեռնման ապահովում հաջորդ տարեկան հայտարարագրի տարեսկզբին լրացվող տվյալներում,
- ✓ Փոխգործելիության հարթակի միջոցով պետական մարմինների համապատասխան շտեմարաններից հայտարարագրման ենթակա տվյալների ինքնաշխատ բեռնման ապահովում: Հաշվետու ժամանակահատվածում ապահովվել է ԲՊՌ, ՊԵԿ շտեմարանների հասանելիությունը, պետական մյուս շտեմարանների հետ փոխգործելիությունը գտնվում է թեստավորման փուլում: Պետական շտեմարանների հետ փոխգործելիության ապահովման հիմնական խոչընդոտը հանդիսացել է տվյալների որակը:
- ✓ Հայտարարագրերի լրացման դաշտերի վավերապայմանների առկայություն,
- ✓ Հայտարարագրերի քարտերի լրացվածության գունային վիզուալիզացիայի ապահովում:

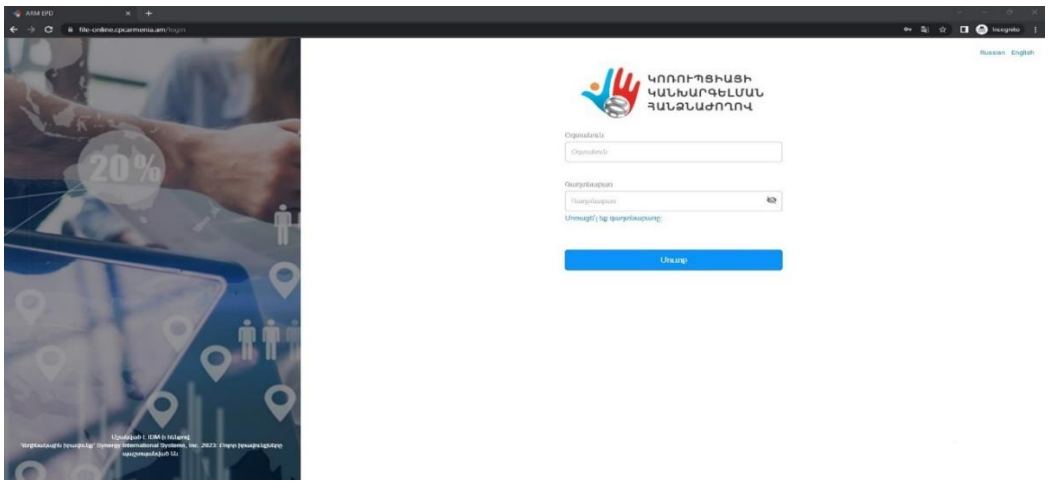

Համակարգի ներդրմամբ պարզեցվել է հայտարարագրման գործընթացը: Այն ինքնաշխատ եղանակով ներբեռնում է մի շարք տվյալներ, ինչպես նաև

հուշումների միջոցով ապահովում է հայտարարագրմանն առնչվող օրենսդրական դրույթների և հայտարարագրերի լրացման կանոնների պահպանման հնարավորությունը, ինչը հայտարարատուներին կօգնի հայտարարագրերում ներկայացնելու ճշգրիտ և ամբողջական տվյալներ:

Համակարգը բաղկացած է հետևյալ բաժիններից՝

- ✓ Վահանակ,
- ✓ Պրոֆիլ,
- ✓ Հայտարարագրեր,
- ✓ Օգնություն,
- ✓ Ուղեցույցներ:

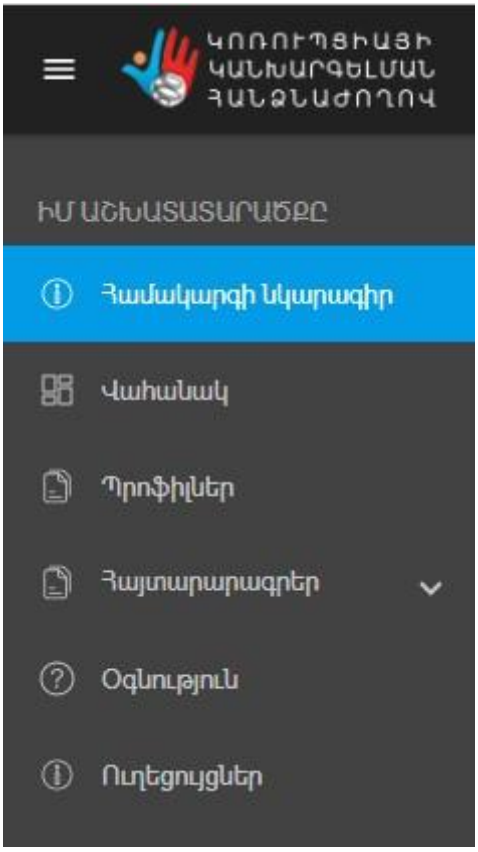

<u>«Վահանակ»</u> բաժնում ցուցադրվում են հայտարարատուի (նրա ընտանիքի անդամների) հայտարարագրերի մասին ամփոփ տվյալներ, այդ թվում՝ ընթացիկ հայտարարագրերի ներկա վիճակը, քանակը, լրացվածության տոկոսը և այլն:

<u>«Պրոֆիլ»</u> բաժինը ներառում է հայտարարատուի անձնական տվյալները, պաշտոնատար անձի դեպքում՝ նաև ընտանիքի անդամների, մերձավոր ազգակցությամբ կամ խնամիությամբ կապված անձանց և զբաղեցրած պաշտոնների վերաբերյալ տեղեկություններ:

«Հայտարարագրեր» բաժինը բաղկացած է «Տարեկան», «Ստանձնելու», «Դադարեցնելու» ենթաբաժիններից, որտեղ արտացոլվում են հայտարարատուի համապատասխան հայտարարագրերը:

«Օգնություն» բաժինը նախատեսված է համակարգի միջոցով Համակարգի ադմինիստրատորի հետ կապ հաստատելու համար:

«Ուղեցույցներ» բաժնում հասանելի են հայտարարագրերի լրացման տեխնիկական և բովանդակային ուղեցույցները:

Հանձնաժողովը, Համակարգում գրանցված հայտարարատուների տվյալները ճշգրտելու նպատակով, Համակարգը նախագծող ընկերությունից պահանջել և ստացել է 2023 թվականի հունվարի 1-ի դրությամբ պաշտոնավարումը շարունակող պաշտոնատար անձանց անվանացանկը, դրանք ուղարկել պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններ՝ տվյալները ստուգելու և հաստատումով կամ փոփոխված տարբերակով Հանձնաժողով վերադարձնելու խնդրանքով:

Այնուհետև, համապատասխան մարմիններից ստացված ճշգրտված տվյալները մուտքագրվել են Համակարգ, որից հետո 2022 թվականի տարեկան հայտարարագրի ներկայացման պարտականություն ունեցող պաշտոնատար անձանց և նրանց ընտանիքի անդամների համար Համակարգի կողմից ինքնաշխատ եղանակով ստեղծվել են 2022 թվականի տարեկան հայտարարագրերը, վերոնշյալ անձանց փուլային եղանակով ուղարկվել են ծանուցումներ՝ Համակարգ մուտք գործելու անհրաժեշտ ցուցումներով և վավերապայմաններով:

«Հանրային ծառայության մասին» օրենքի 36-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված պաշտոնեական պարտականությունները ստանձնելու և դադարեցնելու հայտարարագրերը լրացնելու և ներկայացնելու համար Համակարգում հասանելիությունն ապահովվել է 2023 թվականի մարտի 20-ից:

Նշված հայտարարագրերը ներկայացնելու պարտականություն ունեցող հայտարարատուներին (պաշտոնատար անձ և ընտանիքի անդամ) իրենց կողմից տրամադրված էլեկտրոնային փոստի հասցեներին Համակարգի կողմից փուլային եղանակով ուղարկվել են ինքնաշխատ ծանուցումներ՝ Համակարգ մուտք գործելու համար անհրաժեշտ ցուցումներով:

Հայտարարատու պաշտոնատար անձանց պաշտոնների փոփոխությունների վերաբերյալ տվյալները Համակարգի ներդնումից հետո նախատեսված էր գրանցել Համակարգում՝ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից ստացված ռեեստրները Համակարգ ներմուծելու միջոցով: Նշված ֆունկցիոնալը համակարգում ապահովվել է, սակայն համապատասխան մարմիններից ստացված տվյալները անհամապատասխան

ֆորմատներով լրացնելու պատճառով Համակարգում առաջացել են ռեեստրների մուտքագրման խոչընդոտներ, ինչի արդյունքում Համակարգը նախագծող ընկերության կողմից ապահովվել է նոր ֆունկցիոնալ՝ հայտարարատու պաշտոնատար անձանց պաշտոնների փոփոխությունների վերաբերյալ տվյալները Համակարգում մեխանիկական եղանակով գրանցելու համար, մինչև նախատեսվող՝ Պետական եկամուտների կոմիտեից հայտարարատու պաշտոն զբաղեցնող անձանց վերաբերյալ տվյալների՝ Համակարգում ինքնաշխատ բեռնելու ֆունկցիոնալի ապահովումը:

Հայտարարատու պաշտոն զբաղեցնող անձանց պաշտոնների փոփոխությունների վերաբերյալ տվյալները մեխանիկական եղանակով Համակարգ մուտքագրվել են փուլային եղանակով՝ ըստ ստացված ռեեստրների ժամանակագրական հաջորդականության, ինչի արդյունքում պաշտոնների փոփոխություններ ունեցող հայտարարատուները համապատասխան հայտարարագրերը լրացնելու և ներկայացնելու հնարավորություն ունեցել են վերոնշյալ տվյալները Համակարգ մուտքագրելուց և համապատասխան հայտարարագրերը ստեղծելուց հետո:

Հայտարարատուների կողմից նախկինում ներկայացված հայտարարագրերը հայտարարագրման նախկին էլեկտրոնային համակարգից նոր էլեկտրոնային համակարգ տեղափոխելու գործընթացի կազմակերպման շրջանակներում 2023 թվականի ապրիլի 15-ին՝ ժամը 14:00-22:00 ժամանակահատվածում, Համակարգը ժամանակավորապես անհասանելի է եղել, որի արդյունքում տեղափոխվել են 2022 և 2023 թվականների պաշտոնեական պարտականությունները ստանձնելու և դադարեցնելու հայտարարագրերը, ինչի վերաբերյալ Հանձնաժողովը պաշտոնական հաղորդագրություն է տարածել:

Համակարգ մուտք գործելու հնարավորությունն ապահովելու և իրենց կողմից ներկայացված հայտարարագրերին հասանելիությունն ապահովելու նպատակով 2023 թվականի ապրիլի 22-ին հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգում երբևէ գրանցված բոլոր հայտարարատուներին փուլային եղանակով ուղարկվել են ծանուցումներ՝ միաժամանակ տեղեկացնելով, որ այն պաշտոնատար անձինք, ովքեր տվյալ պահին հայտարարատու պաշտոն չեն զբաղեցնում, հայտարարագիր ներկայացնելու պարտականություն չունեն:

Նոր ներդրված համակարգում՝ որպես ծանուցման անհատականացման եղանակ, ընտրվել է անհատական էլեկտրոնային փոստի տարբերակը, ինչը ենթադրում է, որ միևնույն էլեկտրոնային փոստի հասցեն չի կարող կրկնվել Համակարգում գրանցված այլ օգտատիրոջ մոտ: Սրա արդյունքում հայտարարագրման նախկին էլեկտրոնային համակարգից նոր էլեկտրոնային համակարգ տեղափոխվել են միայն այն էլեկտրոնային փոստերի հասցեները,

որոնք չեն կրկնվել այլ օգտատերերի մոտ, իսկ կրկնվող էլեկտրոնային փոստերի դեպքում՝ առաջնահերթությունը տրվել է պաշտոնատար անձանց անձնական տվյալներում էլեկտրոնային փոստի հասցեի առկայությանը, քանի որ ընտանիքի անդամների վերաբերյալ կարգավորումները գտնվում են նրանց տիրույթում: Այդպիսով, պաշտոնատար անձինք Համակարգում գրանցված էլեկտրոնային փոստի հասցեներին ստացել են ծանուցումներ՝ համապատասխան վավերապայմաններով, որից հետո հնարավորություն են ունեցել իրենց «Պրոֆիլ» բաժնի «Ընտանիքի կազմ» ենթաբաժնում, ըստ անհրաժեշտության, կատարել համապատասխան փոփոխությունները:

Համակարգի ներդրման արդյունքում արձանագրված խնդիրների գերակշիռ մասը վերաբերել են հայտարարատուների կողմից ծանուցումներ չստանալուն, ինչպես նաև առանձին դեպքերով արձանագրվել են տեխնիկական խնդիրներ, որոնք փոխանցվել են համակարգը նախագծող և սպասարկող ընկերությանը և հնարավորինս կարճ ժամկետում բոլոր խնդիրները կարգավորվել են:

Ծանուցումներ չստանալու հետ կապված խնդրի հիմնական պատճառները եղել են անձնական տվյալներում էլեկտրոնային փոստի բացակայությունը, Համակարգում գրանցված ոչ վավեր էլեկտրոնային փոստերի հասցեների առկայությունը, էլեկտրոնային փոստի հասցեների ծանրաբեռնվածությունը, որի արդյունքում տվյալ էլեկտրոնային փոստի հասցեն նամակներ չի ընդունել:

Հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգ մուտք գործելու հնարավորություն չունեցող հայտարարատուների տվյալները հավաքագրելու, կանոնակարգելու և նշված խնդրին լուծում տալու նպատակով Հանձնաժողովի կողմից ստեղծվել է համապատասխան տվյալները լրացնելու վերաբերյալ ձևաթուղթ, որի մասին պաշտոնական հաղորդագրություն է տարածվել, որի արդյունքում հայտարարատու պաշտոն զբաղեցնող անձանց և նրանց ընտանիքի կողմից Հանձնաժողովը հաշվետու ժամանակահատվածում ստացել է Համակարգ մուտք գործելու խնդրի վերաբերյալ 1670 հայտ: Գրանցված հայտերի հիմնական խնդիրները վերաբերել են էլեկտրոնային փոստերի հասցեների փոփոխություններին:

Հայտարարագրման գործընթացի հետ կապված խնդիրներին ու հարցադրումներին արագ արձագանքելու նպատակով Համակարգում ներդրվել է «Օգնություն» բաժինը, որը հնարավորություն է ստեղծել հայտարարատուների համար Համակարգի միջոցով ուղիղ կապ հաստատել Հանձնաժողովի համապատասխան մասնագետի հետ, տեղեկացնել արձանագրված խնդիրների մասին կամ ներկայացնել հարցադրումներ ու ստանալ սպառիչ պատասխաններ:

Այսպիսով, ինչպես արդեն իսկ նշվեց, հաշվետու ժամանակահատվածում Համակարգի «Օգնություն» բաժնի միջոցով Հանձնաժողովը ստացել է 783 հայտ:

Հայտարարատուներին հայտարարագրման գործընթացում շարունակական աջակցություն ցուցաբերելու նպատակով կազմվել և Համակարգում տեղադրվել է հայտարարագրերի տեխնիկական լրացման ուղեցույցը, ինչպես նաև Համակարգի առանձին բաժիններում և դաշտերում տեղադրվել են հուշումներ՝ հայտարարատուների կողմից տվյալները ճշգրիտ լրացնելու համար:

Հանձնաժողովի նոր կայքի տվյալների օգտագործման տեսանկյունից արդյունավետ հասանելիության ապահովման նպատակով նախապես ուղարկված հրավերի հիման վրա 2023 թվականի մայիսի 18-ին Հանձնաժողովում կազմակերպվել է «Հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգի հանրային հատվածի տեխնիկական հնարավորությունների վերաբերյալ» թեմայով աշխատանքային քննարկում լրագրողների հետ: Աշխատաժողովի նպատակը լրագրողների ակնկալիքների և նրանց կողմից բարձրաձայնվելիք խնդիրների հավաքագրումն էր:

Հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգը նախագծող ընկերության ներկայացուցիչը ներկայացրել է համակարգի հանրային հատվածի՝ առաջարկվող տարբերակը, որի շուրջ տեղի են ունեցել քննարկումներ՝ այն պարբերաբար բարելավելու ուղղությամբ:

Պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել շարունակական համագործակցության, որի շրջանակներում լրագրողները կներկայացնեն իրենց աշխատանքային պահանջմունքները, իսկ համակարգը նախագծող ընկերությունը, Հանձնաժողովի համաձայնությամբ, ըստ առաջնահերթությունների ու կարևորության, դրանք կինտեգրի համակարգի հանրային հատվածում:

2023 թվականի հունիսի 6-ին Հանձնաժողովը պաշտոնական հաղորդագրություն է տարածել առ այն, որ 2022 թվականի տարեկան հայտարարագրերի՝ օրենքով սահմանված ժամկետներում հրապարակումն ապահովելու ընթացքում Համակարգի՝ 2023 թվականին առաջին անգամ գործարկմամբ պայմանավորված, հնարավոր տեխնիկական և անվտանգային խնդիրները շտկելու նպատակով համակարգը նախագծող ընկերության կողմից համապատասխան աշխատանքների իրականացման համար 2023 թվականի հունիսի 7-ին՝ ժամը 14:00-16:00, համակարգն անհասանելի կլինի, որից հետո մեկօրյա ժամկետում նոր համակարգով ներկայացված հայտարարագրերը կսինխրոնիզացվեն հայտարարագրերի հրապարակային ռեեստրում, և կապահովվի դրանց հանրային հասանելիությունը:

Արդեն 2023 թվականի հունիսի 9-ին տարածած հաղորդագրությամբ Հանձնաժողովը տեղեկացրել է, որ ներկայացված հայտարարագրերի՝ օրենքով սահմանված կարգով հրապարակումն ապահովելու նպատակով գործարկվել է հայտարարագրերի հրապարակային ռեեստրի նախնական տարբերակը, որը հասանելի է հետևյալ հղումով՝ https://registry.cpcarmenia.am/:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ հայտարարագրերի հրապարակային ռեեստրը գործարկվում է հայտարարագրման նոր էլեկտրոնային համակարգի գործարկումից հետո առաջին անգամ՝ Հանձնաժողովը խնդրել է շահագրգիռ բոլոր անձանց հնարավոր տեխնիկական խնդիրներ հայտնաբերելու դեպքում տեղեկացնել՝ դրանք հնարավորինս սեղմ ժամկետում շտկելու համար՝ միաժամանակ առաջարկելով հայտարարագրերի հրապարակային ռեեստրի տեխնիկական հնարավորությունները շարունակական բարելավելու և զարգացնելու նպատակով դիտարկումներն ու առաջարկները ներկայացնել Հանձնաժողով՝ քննարկելու և գործնականում կիրառելի դարձնելու համար: Միաժամանակ տեղեկացվել է, որ փորձարկման փուլում է հայտարարագրերը pdf և excel տարբերակներով արտահանելու հնարավորությունը:

II. ՀԱՅՏԱՐԱՐԱԳՐԵՐԻ ՍՏՈՒԳՈՒՄ ԵՎ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒԹՅՈՒՆ

2.1 Հայտարարագրերի ստուգում

Հանձնաժողովը, հայտարարատուներին գրավոր ծանուցելու գործընթացում ֆինանսական ռեսուրսների խնայողության նպատակով, 2023 թվականի հունիս ամսին հեռախոսազանգի միջոցով տեղեկացրել է 2022 թվականի տարեկան հայտարարագիր չներկայացրած անձանց՝ հայտարարագիր ներկայացնելու պարտականություն ունենալու վերաբերյալ՝ իրական ռեժիմում տեղեկանալով և կարգավորելով վերոնշյալ հայտարարատուների մոտ եղած խնդիրները, ինչի արդյունքում ներկայացվել է 1568 հայտարարագիր:

Վերոնշյալ գործընթացն ամփոփելուց հետո 2022 թվականի տարեկան հայտարարագիր չներկայացրած 306 պաշտոնատար անձանցից պետական կառավարման մարմինների 67 պաշտոնատար անձանց փոստային եղանակով ուղարկվել են գրավոր ծանուցումներ:

Տեղական ինքնակառավարման մարմինների՝ 2022 թվականի տարեկան հայտարարագիր չներկայացրած 131 հայտարարատուներին գրավոր ծանուցումներն ուղարկվել են մարզպետարանների միջոցով:

Միաժամանակ, ուսումնասիրության արդյունքում ի հայտ եկած, ըստ Համակարգում գրանցված տվյալների, 2022 թվականի տարեկան հայտարարագիր ներկայացնելու պարտականություն ունեցող, սակայն գործող վարչական բնակավայրերի (նախկին համայնքների) 108 հայտարարատու պաշտոնատար անձանց անվանացանկերը կրկին մարզպետարանների միջոցով ուղարկվել են համայնքապետարաններ՝ դրանք ճշգրտելու, նշված պաշտոնների դադարեցման վերաբերյալ տեղեկությունները լրացնելու և մարզպետարանների միջոցով Հանձնաժողով փոխանցելու նպատակով:

2.2 Հայտարարագրերի վերլուծություն

Հանձնաժողովի կարևորագույն գործառույթներից է հայտարարագրերի ստուգումն ու վերլուծությունը:

Հայտարարագրերի վերլուծության առանցքային նպատակը պաշտոնատար անձանց գույքային դրության հաշվետվողականության ու թափանցիկության ապահովումն է, կոռուպցիոն հնարավոր ռիսկերի վերհանումն ու զսպումը, պաշտոնատար անձանց վարքագծի փոփոխությունը:

Հանձնաժողովի՝ 2022 թվականի հոկտեմբերի 19-ի՝ «Հայտարարագրերի վերլուծության ռիսկային չափորոշիչ սահմանելու և դրա հիման վրա պետական պաշտոնների ցանկը հաստատելու մասին» թիվ 02-Լ որոշմամբ սահմանվել են ռիսկային համարվող այն պետական պաշտոնները, որոնք ունեն պետության համար որոշումների կայացման և լիազորությունների լայն շրջանակ: Համաձայն նշված որոշման՝ վերլուծության են ենթարկվել ցանկում ներառված պետական պաշտոն զբաղեցնող 96 անձանց և նրանց ընտանիքի անդամների՝ 2021 թվականի տարեկան, ինչպես նաև 2022 թվականի պաշտոնեական պարտականություններն ստանձնելու, դադարեցնելու հայտարարագրերը:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ 2021 թվականի տարեկան հայտարարագրերի վերլուծության արդյունքում վեր են հանվել այնպիսի անհամապատասխանություններ, որոնց արժանահավատությունն ու ամբողջականությունը ստուգելու նպատակով պահանջվում է ըստ տարիների հայտարարագրված տվյալների համադրություն՝ վերոնշյալ վերլուծությունները շարունակվել են՝ հիմք ընդունելով Հանձնաժողովի՝ 2023 թվականի մայիսի 29-ի N 01-Լ որոշումը:

Միաժամանակ, վերոնշյալ որոշմամբ և հիմքերով շարունակվել են համապատասխան դատավորների (այդ թվում՝ նրանց ընտանիքի անդամների)՝ 2021-2022 թվականներին ներկայացված հայտարարագրերի վերլուծությունները:

Հայտարարագրերի վերլուծության ընթացքում Հանձնաժողովը պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններից, այլ անձանցից պահանջել և ստացել է հայտարարագիր ներկայացնելու պարտականություն ունեցող անձանց առնչվող տեղեկություններ, փաստաթղթեր, այդ թվում՝ բանկային գաղտնիք կազմող տեղեկություններ, «Արժեթղթերի շուկայի մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքով սահմանված Կենտրոնական դեպոզիտարիայի կողմից արժեթղթերի հետ կատարված գործարքների վերաբերյալ ծառայողական տեղեկություններ, ապահովագրական գաղտնիք կազմող տեղեկություններ, գույքի փաստացի տիրապետումը, ինչպես նաև երրորդ անձին սեփականության

իրավունքով պատկանող գույքը հայտարարատուի անունից, օգտին կամ հաշվին ձեռք բերելը կամ հայտարարատուի կողմից այդ գույքից փաստացի օգուտ ստանալը կամ այդ գույքը տնօրինելն ստուգելու նպատակով դիմել է օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող մարմիններին և ստացել անհրաժեշտ տեղեկություններ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում Հանձնաժողովի կողմից կատարվել են 96 պաշտոնատար անձանց և նրանց ընտանիքի 239 անդամների հայտարարագրերի վերլուծություններ:

Արձանագրված անհամապատասխանությունների վերաբերյալ Հանձնաժողովի կասկածները փարատելու նպատակով վերլուծության արդյունքում 19 պաշտոնատար անձից և նրանց ընտանիքի 20 անդամներից հայցվել և ստացվել են պարզաբանումներ: Միևնույն ժամանակ, նշված գործընթացը հնարավորություն է տալիս հայտարարատուներին՝ ներկայացնելու պարզաբանման ենթակա հարցերի վերաբերյալ իրենց փաստարկները, ինչպես նաև առկայության դեպքում դրանք հիմնավորող նյութերը:

Վերլուծված հայտարարագրերի ընդհանուր թիվը կազմել է 289, այդ թվում՝

Հայտարարատուի տեսակ	**Վերլուծված հայտարարագրերի քանակը**
Պաշտոնատար անձ	129
Ընտանիքի անդամ	160
Ընդամենը՝	**289**

Հայտարարագրերի վերլուծության արդյունքում առանձնացվել են հետևյալ հիմնական անհամապատասխանությունները ՝

- ✓ հայտարարագրված բանկային հաշիվների մնացորդների և բանկերից ստացված տեղեկությունների անհամապատասխանություն,
- ✓ փոխառությունների վերաբերյալ տեղեկությունների սխալ կամ թերի հայտարարագրում,
- ✓ հայտարարագրված եկամուտների և Պետական եկամուտների կոմիտեից ստացված տեղեկությունների անհամապատասխանություն,
- ✓ խոշոր չափի կանխիկ դրամական միջոցների հայտարարագրում,
- ✓ գույքի, մասնավորապես անշարժ գույքի վերաբերյալ, տեղեկությունների հայտարարագրման բացակայություն կամ թերի հայտարարագրում,

- ✓ շահերի հայտարարագրի թերի լրացում,
- ✓ հայտնաբերված ծախս, որը չի հայտարարագրվել,
- ✓ անհամապատասխանություն Կադաստրի կոմիտեի տրամադրած տեղեկության և հայտարարագրած տվյալների միջև,
- ✓ հաշիվների համախառն մուտքերի անհայտ ծագման աղբյուրը,
- ✓ անհայտ նվիրատուն/նվիրատուները, անհայտ կապի բնույթ,
- ✓ նախորդ տարեվերջին հայտարարագրված տվյալների անհամապատասխանություն հաջորդ տարեսկզբին հայտարարագրված տվյալների միջև,
- ✓ անշարժ գույքի գնման իրավունքի վերաբերյալ տվյալների թերի կամ սխալ հայտարարագրում,
- ✓ ընտանիքի անդամների՝ առևտրային կազմակերպություններում բաժնեմասնակցության և/կամ առևտրային կազմակերպությունների կառավարման, վարչական կամ վերահսկողական մարմիններում նրանց ներկայացվածության վերաբերյալ տվյալների հայտարարգրման բացակայություն,
- ✓ օտարված գույքից (շարժական, անշարժ և այլն) ստացված գումարը՝ որպես եկամուտ, չհայտարարագրելը:

III. ՀԱՆՐԱՅԻՆ ՊԱՇՏՈՆ ԶԲԱՂԵՑՆՈՂ ԱՆՁԱՆՑ, ՀԱՆՐԱՅԻՆ ԾԱՌԱՅՈՂՆԵՐԻ ԲԱՐԵՎԱՐՔՈՒԹՅԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

2023 թվականի առաջին կիսամյակում Հանձնաժողովը շարունակել է հանրային ծառայողների բարեվարքության համակարգի կայացմանն ուղղված գործառույթների իրականացումը:

Հանրային ծառայության բարեվարքության համակարգը ներդրվել է 2018 թվականին «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով, որը ներառում է հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների վարքագծի կանոնները (այդ թվում՝ նվերներ ընդունելու սահմանափակումները), անհամատեղելիության պահանջները, այլ սահմանափակումները և շահերի բախումը: Բարեվարքության Համակարգի տարրերին առնչվող օրենսդրական կարգավորումները որոշակիորեն վերանայվել/փոփոխվել են 2022 թվականի օրենսդրական փոփոխությունների շրջանակներում՝ ապահովելով դրանց կիրառման ավելի լայն հնարավորություն:

Կոռուպցիայի կանխարգելմանն ուղղված առավել թիրախավորված և արմատական առաջընթաց ապահովելու համար Հանձնաժողովը մշտապես կարևորել է հանրության կողմից կոռուպցիոն բնույթի վարքագծի և գործողությունների մերժումը, կոռուպցիայից զերծ հանրային ծառայության ձևավորումը և պահպանումը: Այս նպատակին հասնելու համար ընտրված գործիքներից է հանրային ծառայողի օրինավոր և բարեխիղճ կերպարի ձևավորումը՝ հաշվետվողականության, թափանցիկության և բարեվարքության ապահովումը, ինչպես նաև հանրության շրջանում հանրային ծառայողների վարքագծի կանոնների և բարեվարքության համակարգի մյուս տարրերի վերաբերյալ իրազեկվածության բարձրացումը, ինչին էլ ուղղված է եղել Հանձնաժողովի գործունեությունը հաշվետու ժամանակահատվածում:

3.1 Հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների վարքագծի կանոնների միասնական համակարգը

Հանրային ծառայողների վարքագծի տիպային կանոնների կիրառումը և մեկնաբանումը

2022 թվականի հունիսի 17-ին Հանձնաժողովի կողմից Հանրային ծառայողների վարքագծի տիպային կանոնների (այսուհետ՝ Տիպային կանոններ) սահմանմամբ, ըստ էության, հիմք է դրվել վարքագծի կանոնների միասնական համակարգի ներդրմանը: Տիպային կանոնների սահմանմամբ Հանձնաժողովը նպատակ է հետապնդել ապահովել հանրային ծառայողների բարեվարք և կանխատեսելի վարքագիծը, բարեվարքության վերաբերյալ հանրային ծառայողների ընկալման միասնականությունը, նպաստել կոռուպցիայի նկատմամբ զգոնության ու անհանդուրժողականության ամրապնդմանը և իբրև վերջնարդյունք՝ բարձրացնել հանրային ծառայության նկատմամբ հանրության վստահությունը:

Բարեվարքության ընդհանուր միջավայրի ձևավորման համար կարևոր է, որ հանրային ծառայողների վարքագծի սկզբունքները և դրանցից բխող վարքագծի կանոնները **մեկնաբանվեն ու կիրառվեն նույնանման եղանակով**՝ ապահովելով Կանոնների նորմերի որոշակիությունն ու միասնականությունը, բացառելով անորոշությունը, երկիմաստությունը: Նշված նպատակին հասնելու և Տիպային կանոնների գործնական կիրառումը պարզեցնելու նպատակով Հանձնաժողովը 2022 թվականին նախաձեռնել է դրա **մեկնաբանությունների/բացատրական ձեռնարկի** մշակման աշխատանքներ: Մեկնաբանությունների ձեռնարկում պարզաբանվում են վարքագծի առանձին կանոնների բովանդակությունն ու էությունը և ներկայացվում են պրակտիկ օրինակներ՝ կանոնների հնարավոր կիրառման դեպքերի վերաբերյալ: Ձեռնարկում փորձ է արվել վարքագծի տիպային կանոնները մեկնաբանել թե՛ միջազգային պրակտիկայի, թե՛ Հանձնաժողովի փորձի տեսանկյունից: Մեկնաբանությունների ձեռնարկի նախագծի մշակումը հնարավոր է դարձել Եվրոպական խորհրդի երևանյան գրասենյակի աջակցությամբ: Մեկնաբանությունների ձեռնարկի նախագիծն այժմ վերջնականացման փուլում է և ենթակա է Հանձնաժողովի կողմից հաստատման 2023 թվականի երկրորդ կիսամյակում:

Ոլորտային կանոնագրքերի մշակման աջակցությունը

Հանձնաժողովի կողմից հաստատված Տիպային կանոնները, «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի 28-րդ հոդվածի 6-րդ մասի համաձայն, հիմք են հանդիսանում հանրային ծառայության առանձին տեսակների համար՝ վարքագծի ոլորտային կանոնագրքերի մշակման: Մասնավորապես, հանրային ծառայության առանձին տեսակները ղեկավարող մարմինները, ոլորտային առանձնահատկությունների առկայության դեպքում, կարող են սահմանել վարքագծի ոլորտային կանոնագրքեր:

Ոլորտային կանոնագրքերի մշակման գործընթացը պարզեցնելու և կանոնագրքերի ընդունման գործընթացի միատեսակությունն ապահովելու նպատակով՝ Հանձնաժողովը 2022 թվականի երկրորդ կիսամյակում ԱՄՆ ՄԶԳ ծրագրի իր գործընկերների հետ մշակել է **Հանրային ծառայողների վարքագծի ոլորտային կանոնագրքերի մշակման և կիրարկման վերաբերյալ ուղեցույցի (այսուհետ՝ Ուղեցույց)** և հանրային ծառայողների վարքագծի ոլորտային կանոնագրքերի նախագծերի մշակման և կիրարկման վերաբերյալ ներքին իրազեկման պլանի նախագծերը: 2023 թվականի մարտի 24-ին Ուղեցույցը հրապարակվել է Հանձնաժողովի պաշտոնական կայքէջում:

Ուղեցույցի նպատակն է մեթոդական աջակցություն տրամադրել պետական կառավարման մարմիններին՝ ոլորտային կանոնագրքերի մշակման և կիրարկման գործընթացում: Այն առավելապես գործնական ձեռնարկ է՝ բաղկացած երկու մասից, և ներկայացնում է ոլորտային կանոնագրքերի մշակման գործընթացում և կիրարկման ընթացքում անհրաժեշտ/ձեռնարկվելիք ներինստիտուցիոնալ քայլերը, կանոնագրքերի կարգավորման ենթական հարցերի շրջանակը, կառուցվածքը և այլ հարցեր: Ուղեցույցում հատուկ ուշադրություն է դարձվում կանոնագրքերի մշակման ընթացքում ներառական մոտեցման ապահովմանը, ինչպես նաև կանոնագրքերի ընդունումից հետո՝ բարեվարքության համակարգի վերաբերյալ աշխատակիցների կարողությունների շարունակական զարգացմանը և վերապատրաստումներին:

Որպես ոլորտային կանոնագրքի մշակման գործընթացի մաս ընդունող մարմինները պարտավորվում են կանոնագրքերի նախագծերը և ամփոփաթերթերը ներկայացնել Հանձնաժողով՝ վարքագծի ոլորտային կանոնագրքերի նախագծով սահմանված դրույթների՝ Տիպային կանոններին համապատասխանելիության վերաբերյալ դիրքորոշում ստանալու նպատակով:

Սույն պահանջի ապահովման նպատակով Հանձնաժողովը 2023 թվականի առաջին կիսամյակում քննարկել և դիրքորոշում է տրամադրել **ՀՀ հակակոռուպցիոն կոմիտեի ծառայողների վարքագծի կանոնների, ՀՀ Լոռու**

մարզի Թումանյան համայնքի համայնքապետարանի ծառայողների վարքագծի կանոնագրքի վերաբերյալ: Հանձնաժողով է ներկայացվել նաև ՀՀ տարածքային կառավարման և ենթակառուցվածքների նախարարության կողմից մշակված՝ **«Համայնքային ծառայողների վարքագծի կանոնագիրքը** հաստատելու մասին» որոշման նախագիծը, որն այժմ ուսումնասիրվում է Հանձնաժողովում:

Ոլորտային կանոնագրքերը դիտարկելիս Հանձնաժողովը հետևում է, որպեսզի մշակող մարմինների կողմից պահպանված լինեն և՛ օրենսդրորեն վերջիններիս ներկայացվող պահանջները, և՛ Ուղեցույցով սահմանված ընթացակարգերը, հատկապես՝ մշակման գործընթացի ներառականությունը: Ուղեցույցի 12-րդ կետը սահմանում է, որ ոլորտային կանոնագրքերը (կանոնագրքերի կառուցվածքը) պետք է համապատասխանեն Տիպային կանոններով սահմանված կառուցվածքին: Ուղեցույցի 14-րդ կետի համաձայն՝ հանրային ծառայողների վարքագծի ոլորտային կանոնագրքերում պարտադիր է Տիպային կանոններով սահմանված՝ **վարքագծի պարտադիր կանոնների** ամրագրումը, որոնք սահմանված են 14-86-րդ կետերում: Այսպիսով՝ վարքագծի ոլորտային կանոնագրքով/երով սահմանված դրույթների՝ Տիպային կանոններին համապատասխանելիության հարցը որոշելիս Հանձնաժողովն առաջնորդվում է նշված պահանջների պահպանման ստուգմամբ: Թեև հաշվետու ժամանակահատվածում Հանձնաժողով է ներկայացվել ոլորտային կանոնագրքերի ընդամենը երեք նախագիծ՝ Հանձնաժողովն արձանագրել է, որ նախագծերի հետ չեն ներկայացվել մշակող մարմիններում հավաքագրված առաջարկությունների ամփոփաթերթերը, ինչի արդյունքում Հանձնաժողովը հնարավորություն չի ունեցել գնահատելու ներինստիտուցիոնալ քննարկումների պատշաճ անցկացման հանգամանքը: Ներկայացված դիրքորոշումների համաձայն՝ քննարկված կանոնագրքերից մեկը բովանդակային առումով համապատասխանել է Տիպային կանոններին, մինչդեռ դիտարկված մյուս կանոնագրքերը/կանոնագրքերի նախագծերը հիմնականում չեն համապատասխանել ոլորտային կանոնագրքերին ներկայացվող ո՛չ բովանդակային, ո՛չ տեխնիկական պահանջներին: Հանձնաժողովը 2023 թվականի երկրորդ կիսամյակում շարունակելու է ոլորտային կանոնագրքերի մշակման գործընթացում մեթոդական աջակցություն տրամադրել համապատասխան մարմիններին և իր լիազորությունների շրջանակում արձագանքել դրանց մշակման ընթացքում ի հայտ եկող խնդիրներին:

Պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց վարքագծի կանոնագրքի ընդունում

«Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի 22-րդ կետի համաձայն՝ Հանձնաժողովին վերապահված է **պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց** (բացառությամբ պատգամավորի, դատավորի, Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամի, դատախազի, քննիչի), համայնքների ղեկավարների, նրանց տեղակալների, Երևան համայնքի վարչական շրջանների ղեկավարների, նրանց տեղակալների պաշտոն զբաղեցնող անձանց **վարքագծի կանոնագիրքն** (այսուհետ՝ Կանոնագիրք) ընդունելու լիազորություն:

Սույն լիազորության շրջանակներում 2023 թվականի երկրորդ կիսամյակում Հանձնաժողովն ավարտին է հասցրել Կանոնագրքի մշակման աշխատանքները և Կանոնագրքի նախագիծը ներկայացրել կարծիքի պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններ: Մասնավորապես, 2023 թվականի ապրիլին Կանոնագրքի նախագիծը շրջանառվել է թվով 68 գերատեսչություններ, հավաքագրվել են 45-ից ավել առաջարկություններ, որոնց հիման վրա Նախագիծը լրամշակվել է: Ստացված առաջարկների մի մասն առնչվել է իրավական տեխնիկայի պահանջներին: Ստացվել են առաջարկություններ խրախուսելի կանոնների կիրառման հետ կապված խրախուսական մեխանիզմներ ներդնելու վերաբերյալ, առաջարկվել են որոշ կանոններ խրախուսելի նորմերից տեղափոխել պարտադիր կանոններ՝ հաշվի առնելով դրանց կարևորությունը: Առանձին առաջարկներ վերաբերել են մասնավոր կյանքում անձանց վարքագծի կարգավորումներին:

Ի տարբերություն հանրային ծառայողների համար նախատեսված Տիպային կանոնների՝ քննարկվելիք կանոնագիրքն առաջարկվող կանոնների/պահանջների տեսանկյունից ավելի խիստ է և ներառում է նաև առանձին կանոններ ղեկավար գործառույթ ունեցող անձանց համար՝ իրենց ենթակաների հետ հարաբերություններում: Կանոնագրքով սահմանված պարտադիր կանոններին չհետևելը կարող է հանգեցնել օրենքով սահմանված պատասխանատվության: Այն առանցքային կարևորություն ունի ղեկավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց կամայական վարքագծի բացառման, բարձր մակարդակի կոռուպցիայի (high level corruption) զսպման և հանրային վստահության ամրապնդման տեսանկյունից:

Կանոնագրքի հաստատումը նախատեսվում է 2023 թվականի երկրորդ կիսամյակում:

Տիպային կանոնների հիման վրա մշակվող վարքագծի ոլորտային կանոնագրքերի ընդունման, Տիպային կանոնների մեկնաբանությունների ձեռնարկի, Պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց վարքագծի կանոնագրքի ընդունմամբ վարքագծի կանոնների միասնական համակարգի ներդրումը կամբողջականանա և հնարավոր կդառնա դրա լիարժեք կիրարկումը:

3.2 Անհամատեղելիության պահանջների, շահերի բախման, այլ սահմանափակումների, վարքագծի կանոնների վերաբերյալ իրականացված ուսումնասիրություններ

Հանրային ծառայողների վարքագծի վերահսկողության վարչությունն իր գործառույթների շրջանակում 2023 թվականի առաջին կիսամյակում շարունակել է պաշտոնատար անձանց կողմից անհամատեղելիության պահանջների, այլ սահմանափակումների, շահերի բախման, վարքագծի կանոնների վերաբերյալ դեպքերի ուսումնասիրությունը: Հաշվետու ժամանակահատվածում ուսումնասիրվել է 22 դիմում: Ստացված դիմումներից 19-ը վերաբերել են անհամատեղելիության պահանջներին, 2-ը՝ շահերի բախմանը, 1-ը՝ այլ բովանդակությամբ, իսկ 3-ը ստացվել են նույն դիմումատուներից և եղել են նույնաբովանդակ:

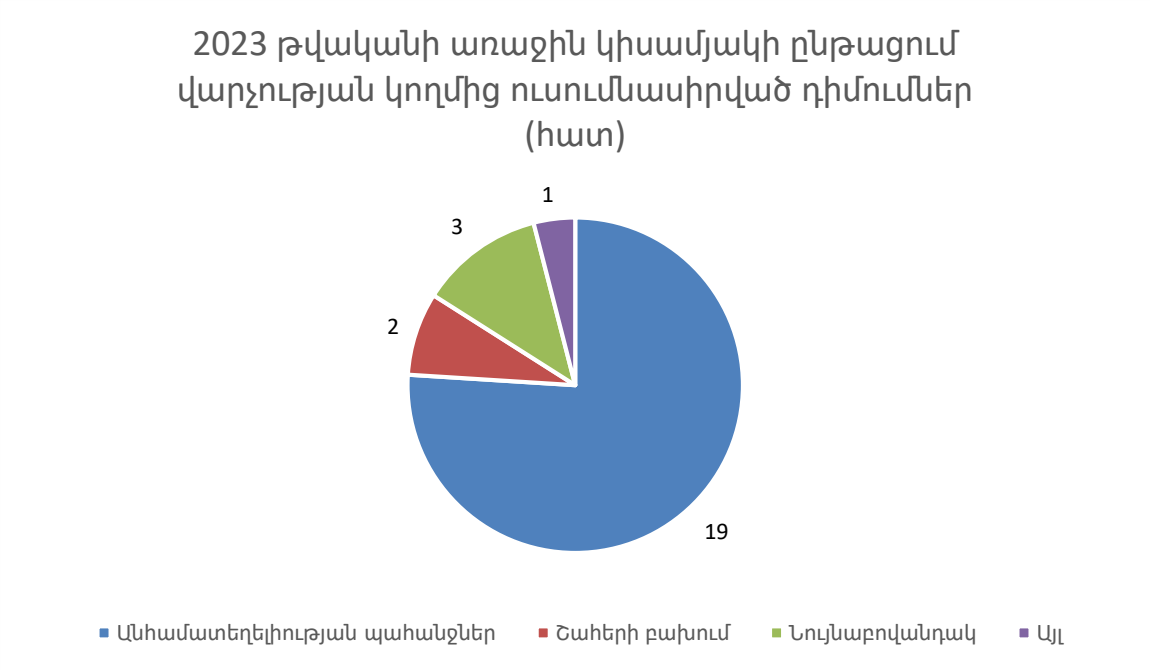

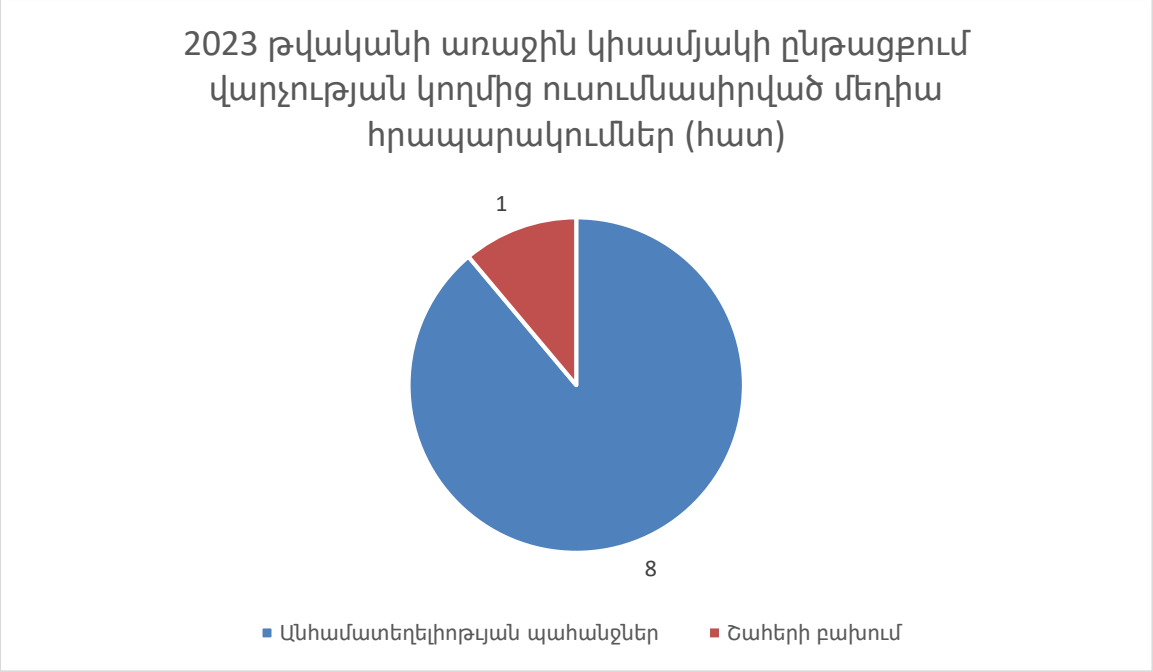

Դիմումներ անհամատեղելիության պահանջների վերաբերյալ

Դիմում 1.

Արդյո՞ք հաղորդումների լեզվական վերահսկողության մասնագետի, հաղորդավարների հմտությունների կատարելագործման, համերգի ռեժիսորի ծառայությունները համարվում են կրթական, գիտական, ստեղծագործական աշխատանք թե ոչ և համատեղելի է հանրային ծառայության հետ:

Համերգի ռեժիսորի ծառայություններ.

Հանձնաժողովը համերգի ռեժիսորի ծառայության համատեղելիությունը դիտարկել է «Կինեմատոգրաֆիայի մասին», «Թատրոնի և թատերական գործունեության մասին» և «Հանրային ծառայության մասին» օրենքների համատեքստում:

Վերաբերելի իրավակարգավորումների համադրության արդյունքում՝ Հանձնաժողովը **համերգի ռեժիսորի ծառայությունը** դիտարկել է որպես ստեղծագործական աշխատանք՝ համարելով, որ այն գեղարվեստական ստեղծագործությունների մեկնաբանման դրսևորում է:

Այս համատեքստում, Հանձնաժողովը ռեժիսորի աշխատանքը դիտարկել է համատեղելի հանրային ծառայության հետ:

Հաղորդումների լեզվական վերահսկողության մասնագետ.

Սույն աշխատանքի հանրային ծառայության պաշտոնի հետ համատեղելիության հարցը քննարկվել է «Լեզվի մասին» և «Հանրային ծառայության մասին» օրենքների համատեքստում:

Վերաբերելի իրավակարգավորումների վերլուծության արդյունքում Հանձնաժողովը գնահատել է, որ **հաղորդումների լեզվական վերահսկողության մասնագետի** գործառույթն, ըստ էության, կրում է վերահսկողական բնույթ, հետևաբար այն չի կարող «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի իմաստով մեկնաբանվել որպես կրթական, գիտական կամ ստեղծագործական աշխատանք:

Միաժամանակ, դիմումատուին առաջարկվել է Հանձնաժողովին տրամադրել լրացուցիչ տեղեկատվություն **հաղորդումների լեզվական վերահսկողության մասնագետի** և **հաղորդավարների հմտությունների կատարելագործման ծառայության վերաբերյալ,** օրենսդրական կարգավորումների շրջանակներում անհամատեղելիության պահանջների պահպանման գնահատման նպատակով:

Դիմում 2.

Արդյո՞ք Հանրային հեռարձակողի խորհրդի անդամների կողմից վճարովի հիմունքներով այլ աշխատանք կատարելը համատեղելի է իրենց զբաղեցրած պաշտոնների հետ:

Ինչպես «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով, այնպես էլ ոլորտային՝ «Տեսալսողական մեդիայի մասին» օրենքով սահմանված են կարգավորումներ անհամատեղելիության պահանջներ վերաբերյալ, որոնք կիրառելի են ինչպես պետական կառավարման մարմինների, այնպես էլ պետության կողմից հիմնադրված կազմակերպությունների աշխատակիցների նկատմամբ՝ պաշտոնավարման ընթացքում:

Հանձնաժողովը գնահատել է, որ պետաիշխանական գործառույթ իրականացնող բոլոր մարմինները պետք է ապահովեն անհամատեղելիության պահանջների պահպանման միասնականությունը: Հետևաբար, Հանրային հեռարձակողի խորհրդի անդամների կողմից իրենց պաշտոններին զուգահեռ վճարովի հիմունքներով այլ աշխատանք կատարելը Հանձնաժողովը գնահատել է անհամատեղելի:

Սակայն, հաշվի առնելով, որ Հանրային հեռարձակողի խորհրդի անդամները չեն հանդիսանում հանրային ծառայողներ՝ առաջարկ է ներկայացվել «Տեսալսողական մեդիայի մասին» օրենքի 31-րդ հոդվածի 3-րդ մասի համաձայն **կարգավորող մարմնին՝** ուսումնասիրել կից դիմումը և ձեռնարկել անհրաժեշտ քայլեր Տեսալսողական մեդիայի մասին օրենսդրության պահանջների հնարավոր խախտումները հայտնաբերելու և օրենքով սահմանված կարգով դրանք վերացնելու ուղղությամբ:

Դիմում 4.

Արդյո՞ք անշարժ գույքի գնահատողի սեփական որակավորման վկայականը որևէ գնահատող կազմակերպության/անձի վարձակալության տրամադրելը և դրա դիմաց վարձատրություն ստանալը թույլատվրում է քաղաքացիական ծառայողին.

Ուսումնասիրելով հարցումը՝ Հանձնաժողովն արձանագրել է, որ հարցման մեջ ներառված հարցադրումն ամբողջովին չի գտնվում Հանձնաժողովի մեկնաբանման տիրույթում, այնուամենայնիվ որպես կոռուպցիան կանխարգելող միակ մասնագիտացված մարմին՝ Հանձնաժողովն անհրաժեշտ է համարել հստակեցնել, որ հարցումը առնչվել է ոչ միայն անհամատեղելիության պահանջների պահպանմանը, այլ նաև նկարագրած գործողության օրինականությանը:

Իրավական կարգավորումների ուսումնասիրության արդյունքում Հանձնաժողովը արձանագրել է, որ վկայականը առանձին գործիք չէ, որը հնարավոր կլինի օգտագործել անշարժ գույքի գնահատման նպատակով, այլ անշարժ գույքի գնահատման **իրավունք վերապահող փաստաթուղթ է, որն անձին հնարավորություն է ընձեռում անձամբ՝ սեփական գիտելիքների հաշվին, իրականացնել գույքի գնահատում:**

Հանձնաժողովի դիտարկմամբ դիմումով բարձրացված հարցադրումը՝ անշարժ գույքի որակավորման վկայականը այլ անձի վարձակալությամբ տրամադրելու վերաբերյալ, հակասում է Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրությանը:

Դիմում 5.

Արդյո՞ք որպես պատգամավոր հայ գրականության գործերի վերաբերյալ հաղորդումների շարքի նկարահանմանը վճարովի հիմունքներով մասնակցելը կհանդիսանա Սահմանադրության 95-րդ հոդվածի կամ անհամատեղելիության պահանջի խախտում:

Համադրելով «Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների մասին» օրենքի և «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի կարգավորումները՝ Հանձնաժողովը գնահատել է, որ պատգամավորի կողմից հեղինակած հայ գրականության գործերի վերաբերյալ հաղորդումների շարքում նկարահանվելը և դրա ընթացքում մեկնաբանություններ անելը «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի իմաստով չի հանգեցնի անհամատեղելիության պահանջի խախտման, սակայն կարևոր է հստակեցնել, որ աշխատանքային պայմանագիրը հնարավորինս մանրամասն և հստակ պետք է արտացոլի դիմումով մատնանշած գործունեությունը:

Դիմում 6.

Արդյո՞ք քաղաքացիական ծառայողը կարող է զբաղեցնել Ազգային ժողովի պատգամավորի հասարակական հիմունքներով օգնականի պաշտոնը:

Հարկ է նշել, որ Ազգային ժողովի պատգամավորի վճարովի հիմունքներով օգնականի պաշտոնը **պետական հայեցողական** պաշտոն է, ուստի «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի իմաստով՝ քաղաքացիական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձի համար **այն չի դիտարկվում իբրև իր կարգավիճակով պայմանավորված այլ պաշտոն:**

Ի տարբերություն Ազգային ժողովի պատգամավորի վճարովի հիմունքներով օգնականի պաշտոնի, «Հանրային ծառայության մասին» օրենքը պետական հայեցողական պաշտոնների շրջանակում չի սահմանում հասարակական (անվճար) հիմունքներով օգնականի պաշտոնը:

Գնահատելով վերը թվարկվածը և հաշվի առնելով, որ Օրենքը, որպես պետական հայեցողական **պաշտոն չի դիտարկում** Ազգային ժողովի պատգամավորի **հասարակական (անվճար) հիմունքներով օգնականի պաշտոնը՝** Հանձնաժողովը գտնում է, որ **քաղաքացիական ծառայության** պաշտոնը համատեղելի է Ազգային ժողովի պատգամավորի **հասարակական (անվճար) հիմունքով** օգնականի պաշտոնի հետ:

Դիմում 8.

Արդյո՞ք ավագանու անդամը կարող է համատեղելիությամբ զբաղեցնել պետական ոչ առևտրային կազմակերպության տնօրենի պաշտոնը.

Անդրադառնալով «Պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների մասին» օրենքով սահմանված դրույթներին՝ Հանձնաժողովը արձանագրել, որ դա վերաբերում է գործադիր մարմնի պաշտոն (տնօրեն) զբաղեցնող անձի և նրան նշանակող իրավասու մարմնի միջև իրավահարաբերություններին: Հետևաբար, դիմումով ներկայացված պետական ոչ առևտրային կազմակերպության տնօրենի պաշտոնի համատեղելիության հարցը ենթակա է քննարկման «Պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների մասին» օրենքի պահանջների շրջանակում՝ **իրավասու մարմնի կողմից**:

Չնայած **պետական ոչ առևտրային կազմակերպության տնօրենի պաշտոնը ներառված չէ «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված պաշտոնների ցանկում և դուրս է Հանձնաժողովի մեկնաբանման տիրույթից**, այնուամենայնիվ հարկ է ընդգծել, որ **տնօրենի պաշտոնը անհամատեղելի է** ցանկացած այլ՝ այս դեպքում ավագանու անդամի պաշտոնի հետ:

Քանի որ գրությամբ բարձրացված հարցը վերաբերում է նաև հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձի՝ **համայնքի ավագանու անդամին** ներկայացվող անհամատեղելիության պահանջներին, անհրաժեշտ է այն մեկնաբանել «Տեղական ինքնակառավարման մասին» և «Հանրային ծառայության մասին» օրենքների շրջանակում՝ պաշտոնին վերաբերելի **ոլորտային օրենսդրական կարգավորումների լույսի ներքո**:

Հաշվի առնելով, որ դիմումով ներկայացված պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունը մարզային ենթակայության կազմակերպություն է՝ անհրաժեշտ է արձանագրել, որ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքով **ավագանու պաշտոնին վերաբերելի պահանջների պահպանման խախտում առկա չէ:**

Ինչ վերաբերում է «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված անհամատեղելիության պահանջներին՝ ապա դրանց կիրառելիության մասով սահմանված է **բացառություն** և այս պարագայում **ավագանու պաշտոնը** տնօրենի պաշտոնի հետ համատեղ զբաղեցնելը չի առաջացնում «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի իմաստով անհամատեղելիության պահանջների խախտում:

Դիմում 9.

1. Արդյո՞ք հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող անձը կարող է որպես ստեղծագործական աշխատանք զբաղվել հավատարմագրված լրագրությամբ կամ թղթակցել լրատվամիջոցների:

2. Մասնագիտական լրագրությունը, որպես ստեղծագործական աշխատանք չդիտարկելու դեպքում արդյո՞ք հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող անձը կարող է զբաղվել լրագրությամբ հասարակական հիմունքներով և հնարավո՞ր է այդ գործունեության համար համաձայնեցնելով համայնքի ղեկավարի հետ սահմանել ազատ, չնորմավորված աշխատաժամանակ, որը կարտացոլվի աշխատնաքային պայմանագրի մեջ և հնարավորություն կտա մասնագիտական աշխատանքը կատարել վճարովի կամ հասարակական հիմունքներով:

Հաշվի առնելով, որ լրագրությունը չի համարվում «Հանրային ծառայության մասին» և «Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների մասին» օրենքներով սահամանված գրականության, գիտության, արվեստի բնագավառներում իրականացվող աշխատանք՝ այն չի կարող դիտարկվել որպես ստեղծագործությունների նկատմամբ հեղինակային իրավունքի օբյեկտ ուստի այն չի կարող դիտարկվել որպես ստեղծագործական աշխատանք:

Հիմք ընդունելով «Համայնքային ծառայության մասին», ինչպես նաև «Հանրային ծառայության մասին» օրենքները՝ Հանձնաժողովը գտել է, որ

վճարովի հիմունքներով լրագրությամբ զբաղվելը անհամատեղելի է համայնքային հայեցողական պաշտոնի այս դեպքում՝ մամուլի քարտուղարի պաշտոնի հետ:

Ինչ վերաբերում է հասարակական հիմունքներով լրագրությամբ զբաղվելուն և ղեկավարի թույլտվությամբ չնորմավորված աշխատաժամանակին, ապա «Հանրային ծառայության մասին» օրենքը հասարակական հիմունքով աշխատանք կատարելը չի սահմանում որպես արգելք, իսկ աշխատաժամանակի հետ կապված կարգավորումները սահմանվում են ՀՀ Աշխատանքային օրենսգրքով, ինչպես նաև «Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում և դրանց ենթակա կազմակերպություններում աշխատաժամանակի սկիզբը և ավարտը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության 24 նոյեմբերի 2005 թվականի N 2138-Ն որոշմամբ:

Դիմում 10.

Արդյո՞ք քաղաքացիական ծառայողն իրավունք ունի բաց բաժնետիրական ընկերությունում բաժնեմաս ունենալ:

«Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված կարգավորումներից բխում է, որ բաց բաժնետիրական ընկերությունը **համարվում է առևտրային կազմակերպություն** և քաղաքացիական ծառայության **պաշտոն զբաղեցնող անձի կողմից բաժնեմաս ունենալը կդիտարկվի որպես ձեռնարկատիրական գործունեություն**, եթե պաշտոնը ստանձնելուց հետո մեկամսյա ժամկետում Օրենքով սահմանված կարգով այն հավատարմագրային կառավարման չհանձնվի:

Ելնելով վերոգրյալից՝ Հանձնաժողովը տեղեկացրել է, որ քաղաքացիական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձի կողմից համատեղությամբ ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելը Օրենքով սահմանված անհամատեղելիության պահանջների խախտում է:

Դիմում 11.

1.Քաղաքացիական ծառայողը արդյո՞ք կարող է ունենալ բաց բաժնետիրական ընկերությունում բաժնեմաս, եթե գտնվում է մինչև երեք տարեկան երեխայի խնամքի արձակուրդում: Արդյո՞ք հղիության արձակուրդում գտնվող քաղաքացիական ծառայողը կարող է մինչ երեխայի խնամքի արձակուրդի ժամկետի ավարտը ձեռք բերել բաժնեմաս ու այն հանձնել հավատարմագրային կառավարման մինչ աշխատանքի վերադառնալը:

2. ՀՀ Գիտությունների ազգային ակադեմիայի ենթակայության տակ գործող ՊՈԱԿ-ի տնօրենը կարո՞ղ է հանդիսանալ բաց բաժնետիրական ընկերության համահիմնադիր և բաժնետեր:

Դիմումին վերաբերելի իրավական կարգավորումների շրջանակում Հանձնաժողովը տեղեկացրել է, որ հղիության և ծննդաբերության արձակուրդը և մինչև երեք տարեկան երեխայի խնամքում գտնվելը ՀՀ աշխատանքային օրենսգրքով սահմանված նպատակային արձակուրդ է, որը սակայն չի ենթադրում քաղաքացիական ծառայողի ծառայության դադարեցում կամ կասեցում: Հետևապես, աշխատողը շարունակում է մնալ քաղաքացիական ծառայող: Ավելին, երեխայի խնամքի արձակուրդում գտնվելու հանգամանքը բնորոշվում է մինչև երեխայի երեք տարեկան դառնալը ցանկացած պահի արձակուրդից վերադառնալու և ցանկացած պահի աշխատանքային/ծառայողական պարտականությունների կատարումը շարունակելու իրավական երաշխիքով:

Հանձնաժողովը, գնահատել է, որ հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների նկատմամբ կիրառվող՝ Օրենքի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված անհամատեղելիության պահանջները կիրառելի են հղիության և ծննդաբերության արձակուրդում և երեխայի խնամքի արձակուրդում գտնվող քաղաքացիական ծառայողի նկատմամբ:

2. Ինչ վերաբերում է դիմումով բարձրացված 2-րդ հարցադրմանը, դիմումատուին տեղեկացվել է, որ «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի 31-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանված անհամատեղելիության պահանջները, այդ թվում՝ ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու արգելքը, կիրառելի են միայն պաշտոնատար անձանց կոնկրետ շրջանակի, այն է՝ հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների նկատմամբ, հետևապես՝ դրանք վերաբերելի չեն հանրային իշխանության մարմիններում աշխատանք կատարող անձանց՝ այս դեպքում ՊՈԱԿ-ի տնօրենի նկատմամբ:

Միաժամանակ, պետական ոչ առևտրային կազմակերպության տնօրենի պաշտոնի համատեղելիության հարցը ենթակա է մեկնաբանման «Պետական ոչ առևտրային կազմակերպությունների մասին» օրենքի և համապատասխան կանոնադրության պահանջների շրջանակում՝ իրավասու մարմնի կողմից:

Դիմում 11.

Արդյո՞ք կարող է առաջանալ անհամատեղելիության պահանջների խախտում, եթե քաղաքացիական ծառայողը հրատարակչության հետ կնքել է «Հեղինակային պայմանագիր», որով հրատարակչության է հանձնել գրքի թարգմանության հեղինակային իրավունքը:

Հանձնաժողովը դիմումը քննարկել է «Հանրային ծառայության մասին» և «Հեղինակային իրավունքի և հարակից իրավունքների մասին» օրենքների շրջանակում:

Գնահատելով վերաբերելի իրավակարգավորումները՝ Հանձնաժողովը գտել է, որ հեղինակային պայմանագրի շրջանակում դիմումով ներկայացված գրականության գործի հեղինակային թարգմանությունը, հրատարակչության հանձնելը և դրա դիմաց հատուցում (ռոյալթի) ստանալը «Հանրային ծառայության մասին» օրենք իմաստով չի հանգեցնի անհամատեղելիության պահանջի խախտման:

Միաժամանակ, հաշվի առնելով «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի կարգավորումները, այն է՝ անհամատեղելիության պահանջի խախտումը պաշտոնից ազատման հիմք է, առաջարկվել է նմանատիպ իրավիճակներում Հանձնաժողովի մեկնաբանությունը հայցել մինչև գործողության կատարումը:

Դիմում 14.

1. Արդյո՞ք կարող է քաղաքացիական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձը ունենալ ամերիկյան ֆոնդային բորսայում ընկերության կանոնադրական կապիտալի մեկ տոկոսը չգերազանցող արժեթղթեր:

2. Արդյո՞ք քաղաքացիական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձը կարող է համատեղելիությամբ հիմնել հիմնադրամ և հանդիսանալ դրա հոգաբարձուների խորհրդի նախագահ կամ անդամ:

Հանձնաժողովը դիմումը դիտարկել է վերաբերելի օրենսդրական կարգավորումների շրջանակում, որի արդյունքում արձանագրել է որ.

1. Քաղաքացիական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձի կողմից օտարերկրյա ֆոնդային բորսայում ընկերության կանոնադրական կապիտալում մեկ տոկոսը չգերազանցող առևտրային թույլատրված արժեթղթեր ունենալը «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի իմաստով չի առաջացնում անհամատեղելիության պահանջների խախտում:

2. Հիմք ընդունելով «Հիմնադրամների մասին» օրենքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասը՝ համաձայն որի՝ հիմնադրամը քաղաքացիների և (կամ) իրավաբանական անձանց կամավոր գույքային վճարների հիման վրա ստեղծված և անդամություն չունեցող **ոչ առևտրային կազմակերպությունն է**՝ Հանձնաժողովը հայտնել է, որ քաղաքացիական ծառայության պաշտոն զբաղեցնող անձը կարող է հիմնադրել հիմնադրամ: Ինչ վերաբերում է հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահի կամ հիմնադրամի անդամի՝ քաղաքացիական ծառայողի պաշտոնի համատեղելիությանն, ապա հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի նախագահը, համանախագահները և մյուս անդամները չեն համարվում հիմնադրամում պաշտոն զբաղեցնող անձ և իրենց պարտականությունները կատարում են առանց վարձատրության՝ հասարակական հիմունքներով, Հանձնաժողովի գտնում է, որ այս պարագայում ևս «Հանրային

ծառայության մասին» օրենքի իմաստով անհամատեղելիության պահանջների պահպանման խախտում առաջանալ չի կարող:

Դիմում 15.

ՀՀ գլխավոր դատախազության կողմից ստացվել է դիմում «Հետք» լրատվականի՝ «Երևանի առևտրային կազմակերպություններից մեկի դատավորի պաշտոն զբաղեցնող անձի կնոջը և կնոջ մորը պատկանելու» վերտառությամբ հրապարակման մասով անհամատեղելիության պահանջների խախտման առկայության կամ բացակայության առնչությամբ տեղեկատվություն տրամադրելու վերաբերյալ:

Հանձնաժողովի կողմից իրականացվել է հրապարակման սուբյեկտ հանդիսացած՝ դատախազի պաշտոն զբաղեցնող անձի և նրա հետ փոխկապակցված անձանց շահերի հայտարարագրի ուսումնասիրություն և արդյունքում դատախազի կողմից չի արձանագրել անհամատեղելիության պահանջների խախտում կամ շահեր բախման առկայություն:

Ուսումնասիրության արդյունքները ներկայացվել են Գլխավոր դատախազությանը:

Դիմում 16.

ՀՀ գլխավոր դատախազության կողմից Հանձնաժողովին է վերահասցեագրվել դիմում, որի համաձայն՝ դատախազի պաշտոն զբաղեցնող անձն ունի փաստացի իրեն պատկանող տաքսի ծառայության: Միաժամանակ, դատախազությունը հայցել է տեղեկատվություն դատախազի կողմից տաքսի ծառայության վերաբերյալ տվյալներ ներկայացնելու և անհամատեղելիության պահանջների խախտման առկայության կամ բացակայության վերաբերյալ:

Հանձնաժողովի հանրային ծառայողների վարքագծի վերահսկողության վարչության կողմից իրականացվել է շահերի հայտարարագրի և անհամատեղելիության պահանջների պահպանման ուսումնասիրություն: Ուսումնասիրության արդյունքում չի արձանագրվել անհամատեղելիության պահանջների խախտում, սակայն հայտարարագրման Օրենքով սահմանված կարգի առերևույթ խախտման հիմքով գործը փոխանցվել է համապատասխան վարչությանը՝ ուսումնասիրություն իրականացնելու նպատակով:

Դիմումներ շահերի բախման վերաբերյալ

Դիմում 1.

Համայնքի ավագանու երկու անդամներ համատեղ դիմում են ներկայացրել, առ այն, որ ավագանու երկու անդամները, հանդիսանալով Համայնքի ղեկավարի տեղակալի պաշտոնի թեկնածուի որդին և եղբոր աղջիկը, մասնակցել են վերջինիս պաշտոնի նշանակման քվեարկությանը և քվեարկել են կողմ:

Ուսումնասիրելով դիմումը շահերի բախման համատեքստում՝ Հանձնաժողովը արձանագրել է, որ.

«Հանրային ծառայության մասին» օրենքի 33-րդ հոդվածի 1-ին մասով և ոլորտային՝ «Տեղական ինքնակառավարման մասին» օրենքի 21.1 հոդվածի 1-ին մասով սահմանված են շահերի բախման կարգավորումներ, որոնք կիրառելի են տեղական ինքնակառավարման մարմինների աշխատակիցների և համայնքային ծառայողների նկատմամբ՝ պաշտոնավարման ընթացքում:

Գնահատելով վերը նշվածը՝ Հանձնաժողովը դիտարկել է, որ պետության անունից գործառույթ իրականացնող բոլոր մարմինները պետք է ապահովեն շահերի բախման իրավիճակների կառավարման և կանխարգելման միասնականությունը:

Բարեվարքության համակարգի բաղադրիչների միասնական ապահովումը միտված է մարմինների թափանցիկության և հաշվետվողականության բարձրացմանը, ինչպես նաև բարեվարք հանրային ծառայողի վարքագծի և կերպարի ստեղծմանը: Շահերի բախումը անհրաժեշտ է գնահատել բարեվարքության համակարգի ամբողջական համատեքստում և դիտարկել, որ շահերի բախման իրավիճակի վերաբերյալ տեղեկացնելը ոչ միայն օրենքի պահանջ է, այլ նաև հանրային ծառայողի վարքագիծ:

Վերլուծելով դիմումում նկարագրված իրավիճակը, Հանձնաժողովը գտել է, որ ավագանու անդամների՝ Համայնքի ղեկավարի տեղակալի պաշտոնում նշանակելու մասին որոշման քվեարկությանը մասնակցելը, քվեարկելը և հնարավոր շահերի բախման իրավիճակի մասին չհայտնելը՝ «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված շահեր բախման կարգավորումների խախտում է:

Համադրելով վերը թվարկված իրավակարգավորումները և հաշվի առնելով, որ այս դեպքում համայնքի ղեկավարի տեղակալի թեկնածուն հանդիսացել է համայնքի ավագանու անդամներից մեկի հետ փոխկապակցված անձ, վերջինիս ընտրության ընթացքում **համայնքի ավագանու անդամները պարտավոր էին** Օրենքով սահմանված կարգով հայտնել հնարավոր շահերի բախման իրավիճակի մասին և զերծ մնալ որևէ որոշում կամ գործողություն կատարելուց, մինչև իրավիճակի լուծմանն ուղղված առաջարկի ստացումը:

Միաժամանակ, Հանձնաժողովը նշել է, որ ավագանու անդամների շահերի բախման դեպքերի **քննող և լուծող լիազոր մարմինը հանդիսանում է ավագանին**

կամ համայնքի ղեկավարը, ինչով պայմանավորված՝ առաջարկ է ներկայացրել ավագանու անդամներին՝ ուսումնասիրել կից դիմումը և ձեռնարկել անհրաժեշտ քայլեր՝ Օրենքի պահանջների հնարավոր խախտումները հայտնաբերելու և օրենքով սահմանված կարգով դրանք վերացնելու ուղղությամբ:

Դիմում 2.

ՄԻԵԴ վճիռների հիմքով կարգապահական վարույթներ հարուցելու և նրանց կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելու հայեցողական որոշման հիմքով դիմումատուն, հղում կատարելով «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 2-րդ կետերին, 27-րդ հոդվածի 1-ին մասին, 31-րդ հոդվածի 1-ին և 2-րդ մասերին, 32 և 33-րդ հոդվածներին, պահանջել է Հանձնաժողովին հարուցել վարույթ և ընդունել եզրակացություն կարգապահական վարույթ հարուցելու իրավասություն ունեցող անձի նկատմամբ՝ վերջինիս կողմից վարքագծի կանոնների, շահերի բախման և այլ սահմանափակումների պահանջները խախտելու, ինչպես նաև խախտման հետևանքների կամ իրավիճակի չեզոքացման և պատասխանատվության ենթարկելու առաջարկության վերաբերյալ:

Դիմումը և դրանում առկա փաստերը քննարկվել են Հանձնաժողովի նիստում, որի արդյունքում ընդունվել է վարույթը մերժելու որոշում: Որոշումը ներկայացված է հանձնաժողովի պաշտոնական կայքէջում:

Միաժամանակ, դիմումով բարձրացված մի շարք հարցադրումների վերաբերյալ Հանձնաժողովն առաջարկ է ներկայացրել կարգապահական վարույթ հարուցելու իրավասություն ունեցող գերատեսչություն (ներկայացված առաջարկները տե՛ս ստորև):

Այլ հիմքով իրականացված ուսումնասիրություններ

Հայտարարագրերի վերլուծության արդյունքում արձանագրված անհամատեղելիության պահանջների խախտման և շահերի բախման վերաբերյալ առերևույթ փաստերը հիմք են հանդիսացել իրականացնելու թվով 3 հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձի անհամատեղելիության պահանջների ուսումնասիրություն: Դեպքերը վերաբերել են պաշտոնյաների կողմից ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելուն: Ուսումնասիրության արդյունքում մեկ գործի վերաբերյալ խախտում չի արձանագրվել, իսկ երկու դեպքերը գտնվում են ուսումնասիրության փուլում:

ՄԻԵԴ վճիռների հիմքով դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթների հարուցման առաջնահերթությունների վերաբերյալ Արդարադատության նախարարին ներկայացված առաջարկներ

«Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքի 24-րդ հոդվածի 1-ին մասի 15-րդ կետի համաձայն՝ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը ՀՀ Արդարադատության նախարարին առաջարկել է ՄԻԵԴ վճիռների հիման վրա դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու գործընթացում հնարավոր կոռուպցիոն ռիսկերը զսպելու, հանրային վստահությունը բարձրացնելու, ինչպես նաև գործընթացն առավել թափանցիկ դարձնելու նպատակով սահմանել վարույթների հարուցման առաջնահերթությունները՝ ըստ ներքոհիշյալ չափորոշիչների՝

1. ըստ գործերի վաղեմության ժամկետների.
2. ըստ դատական ատյանների.
3. ըստ այբբենական կարգի.
4. ըստ դատավորների պաշտոնավարման ժամկետի:

Ինչպես նաև առաջարկվել է մշակել և հրապարակել ՄԻԵԴ վճիռների հիման վրա դատավորների նկատմամբ կարգապահական վարույթ հարուցելու տարեկան պլան (տարվա կտրվածքով նախատեսվող կարգապահական վարույթների թիվ, մոտավոր շրջանակ՝ ոչ անվանական և այլն)՝ ապահովելով տարվա ընթացքում նախատեսվող վարույթների կանխատեսելիությունը:

Մեդիա հրապարակումներ

Հանձնաժողովը, ի թիվս այլ լիազորությունների, անհամատեղելիության պահանջների, այլ սահմանափակումների, վարքագծի կանոնների խախտումների և շահերի բախման դեպքերի առնչությամբ «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքի 27-րդ հոդվածի 1-ին մասի 2-րդ կետի համաձայն՝ վարույթ կարող է հարուցել լրատվամիջոցների հրապարակումների հիման վրա: Նույն հոդվածի 5-րդ մասի սահմանմամբ՝ լրատվամիջոցների հրապարակումները կարող են վարույթ հարուցելու հիմք հանդիսանալ, եթե պարունակում են կոնկրետ անձի կողմից անհամատեղելիության պահանջների, այլ սահմանափակումների, վարքագծի կանոնների խախտումների կամ շահերի բախման դեպքի առերևույթ խախտման հատկանիշներ: Բերված գործառույթի շրջանակներում Հանձնաժողովը 2023 թվականի ընթացքում շարունակել է մեդիա մոնիթորինգի/մշտադիտարկման իրականացումը:

Այսպես, մեդիա մոնիթորինգի արդյունքում վերհանված դեպքերի առնչությամբ 2023 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում վարչությունն իրականացրել է 9-ը մեդիա հրապարակման ուսումնասիրություն: Նշված հրապարակումների 1-ը վերաբերել է շահերի բախմանը, իսկ 8-ը անհամատեղելիության պահանջներին: Վերոթվարկյալ մեդիա հրապարակումներից երկուսը դեռևս գտնվում են ուսումնասիրության փուլում:

2023 թվականի առաջին կիսամյակում ուսումնասիրված հրապարակումներից հինգը վերաբերել են հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց հնարավոր ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելուն, երեքը՝ այլ վճարովի աշխատանք կատարելուն, իսկ մեկը վերաբերել է փողկապակցված անձին արտոնության ապահովմանը: Արդյունքում Հանձնաժողովի կողմից արձանագրվել են, որ նշված գործերում այլ վճարովի աշխատանք կատարելու հիմքով առերևույթ խախտումներ չեն հայտնաբերվել:

Ուսումնասիրությունների արդյունքում չեն արձանագրվել անհամատեղելիության պահանջների և շահեր բախման այնպիսի խախտման դեպքեր, որոնք հիմք կհանդիսանային «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքով սահմանված կարգով վարույթի հարուցման համար:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ուսումնասիրված մեդիա հրապարակումներն են՝

1. *Գրիշա Բալասանյան, https://hetq.am/hy/article/149580, «Հետք» լրատվական կայք, հոկտեմբերի 25, 2022, 18:30,*
2. *https://armlur.am/1244291/, «Ժողովուրդ» օրաթերթ, փետրվարի 11, 2023 07:30,*
3. *Տրդատ Մուշեղյան, https://www.hetq.am/hy/article/152143, «Հետք» լրատվական կայք, հունվարի 16,2023,18:52,*
4. *Վահե Սարուխանյան, https://hetq.am/hy/article/152145, «Հետք» լրատվական կայք, հունվարի 18, 2023, 09:22,*
5. *Տրդատ Մուշեղյան, https://hetq.am/hy/article/152434, «Հետք» լրատվական կայք, հունվարի 24, 2023, 16:24,*
6. *Տրդատ Մուշեղյան, https://hetq.am/hy/article/152312, «Հետք» լրատվական կայք, հունվարի 24, 2023, 16:24,*
7. *Տիրայր Մուրադյան, https://hetq.am/hy/article/157240, «Հետք» լրատվական կայք, հունիսի 17, 2023, 20:00,*
8. *Թվով 2 ուսումնասիրություն իրականացվել է այլ բաց աղբյուրների տեղեկատվության հիման վրա:*

Հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների կողմից պաշտոնեական պարտականությունների կատարման ընթացքում ստացված նվերների հաշվառման Ռեեստրի ներդրումը

Հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների կողմից պաշտոնեական պարտականությունների կատարման ընթացքում ստացած նվերների նկատմամբ վերահսկողության, թափանցիկության բարձրացման նպատակով նվերների հաշվառման միասնական Ռեեստրի ստեղծման և ներդրման ուղղությամբ աշխատանքները շարունակվել են նաև 2023 թվականի առաջին կիսամյակում:

2022 թվականի դեկտեմբերին «Հանրային ծառայության մասին» օրենքում կատարված փոփոխություններով վերանայվել են հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների կողմից նվերներ ընդունելու սահմանափակումները: Միաժամանակ, նույն օրենքի 30-րդ հոդվածով հստակեցվել է նվերների հաշվառման և հանձնման կարգավորումները:

Համաձայն սույն հոդվածի 4-րդ մասի՝ նվերների հաշվառման, հանձնման և գնահատման, Ռեեստրի վարման կարգերը, Ռեեստրում լրացման և հրապարակման ենթակա տվյալների ցանկը, ներկայացված տվյալներում փոփոխությունների կատարման, նվերների ընդունման սահմանափակումների խախտման դեպքերի վերաբերյալ տեղեկությունների տրամադրման կարգերը, ինչպես նաև խորհրդատվական կարծիքի տրամադրման մեթոդական ուղեցույցը սահմանում է Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը:

Չնայած օրենքում Հանձնաժողովի՝ նշված լիազորության ամրագրմանը՝ հաշվետու ժամանակահատվածում 2023 թվականի հունվարի 1-ից ուժի մեջ մտած օրենսդրական փոփոխությունների կիրառումը հնարավոր չի եղել ապահովել, քանի որ Օրենքով սահմանված ենթաօրենսդրական ակտերի նախագծման աշխատանքների ընթացքում ի հայտ են եկել մի շարք օրենսդրական բացեր: Հանձնաժողովն այժմ ՀՀ Արդարադատության նախարարության հետ համատեղ աշխատում է վերհանված խնդիրների շտկման վրա, որի արդյունքում արդեն իսկ ՀՀ Արդարադատության նախարարություն ներկայացվել են «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի 29 և 30 հոդվածներում փոփոխություններ կատարելու առաջարկներ: Օրենսդրական խոչընդոտների վերհանմանը զուգընթաց Հանձնաժողովի հանրային ծառայողների վարքագծի վերահսկողության վարչության կողմից մշակվել է «Հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների կողմից պաշտոնեական պարտականությունների կատարման ընթացքում ստացած նվերների

հաշվառման» կարգը, որն առաջիկայում կներկայացվի Հանձնաժողովի հաստատմանը:

Մշակվում է Նվերների հաշվառման Ռեեստրի «Աշխատանքային տարածք»-ի նկարագիրը՝ workflow-ն:

Ռազմավարական փաստաթղթերի մշակման մասնակցություն

2023 թվականի մարտ ամսից սկիզբ է դրվել ՀՀ հակակոռուպցիոն ռազմավարության և դրա իրականացման 2023-2026 թվականների միջոցառումների ծրագիրը մշակելու աշխատանքներին, որին իրենց մասնակցությունն են ունեցել Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի բոլոր վարչությունները:

2023 թվականի մարտի 17-ին տեղի է ունեցել «Կոռուպցիայի կանխարգելում» թեմատիկ խմբի առաջին հանդիպումը (Google Meet հարթակ), որն առավելապես ծանոթացման բնույթ է կրել: Հանդիպմանը մասնակցել են ՀՀ արդարադատության նախարարության, քաղաքացիական հասարակության և շահագրգիռ այլ կողմերի ներկայացուցիչներ:

Հետագայում տարբեր ձևաչափերով շարունակվել են նոր ռազմավարության մշակման աշխատանքները՝ աշխատանքային քննարկումների, մշակված նյութերի վերաբերյալ դիտարկումներ տալու, բազմակողմ քննարկումների և կարծիքների հավաքագրման միջոցով:

Հանրային ծառայողների վարքագծի վերահսկողության վարչության կողմից ևս մշակվել և ներկայացվել են նախորդ՝ 2019-2023թ.թ. հակակոռուպցիան ռազմավարության իրականացման ընթացքում վեր հանված խնդիրների, ինչպես նաև իրավակիրառ պրակտիկայում առաջացած հարցերի հիմքով առաջացած նոր ռազմավարական խնդիրներ, որոնք կարող են լուծում ստանալ մեր դիտարկմամբ միայն ռազմավարության շրջանակում5:

Մասնավորապես ներկայացվել են ստորև թվարկվող խնդիրները, որոնց լուծումը ռազմավարության մակարդակում կլինի համապարփակ և հիմնավոր.

1. Պետությունը պետք է առաջնահերթություն տա հանրային շահին և արձագանքի պետության կողմից ստեղծված պետական մասնակցությամբ կազմակերպությունների բարեվարքության խնդիրներին, ներառյալ՝ խրախուսելով թափանցիկության մշակույթը՝ որտեղ էթիկական երկընտրանքները, հանրային բարեվարքության խնդիրները և սխալները կարող են ազատորեն քննարկվել: Միաժամանակ զերծ մնալով պետական մասնակցությամբ

կազմակերպությունների գործունեությանը անհիմն միջամտությունից՝ անհրաժեշտ է իրականացնել հետևյալ գործողությունները.

- ապահովել հստակություն իրավական դաշտում՝ իրականացնելով օրենսդրական համապատասխան փոփոխություններ.
- ապահովել հստակ մեխանիզմներ՝ պետական մասնակցությամբ կազմակերպություններում հակակոռուպցիոն քաղաքականության և բարեվարքության կառուցակարգերի ներդրման նպատակով.
- նպաստել պետական մասնակցությամբ կազմակերպություններում բարեվարքության համակարգի զարգացմանն ու խթանմանը.
- ներդնել և խրախուսել վարքագծի միասնական կանոնների ներդրումն ու զարգացումը:

Բարեվարքության համակարգի տարրերի խախտման հիմքով պատասխանատվության միջոցների միասնականության բացակայություն:

- «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի 28-րդ հոդվածի համաձայն՝ քաղաքացիական ծառայողների վարքագծի կանոնները սահմանում է քաղաքացիական ծառայությունը համակարգող փոխվարչապետը: Այլ հանրային ծառայողների վարքագծի կանոնները կարող է սահմանել հանրային ծառայության տվյալ տեսակը ղեկավարող մարմինը՝ ոլորտային առանձնահատկությունների առկայության դեպքում: Դրանց չսահմանման դեպքում գործում են քաղաքացիական ծառայողների վարքագծի կանոնները:
- Վարքագծի կանոնի խախտման համար կիրառվում է կարգապահական պատասխանատվության միջոց: Կարգապահական պատասխանատվության միջոցը կիրառվում է հիմք ընդունելով ծառայողական քննության արդյունքները: Ծառայողական քննությունը նշանակում է տվյալ մարմնի գլխավոր քարտուղարը և իրականացվում է քաղաքացիական ծառայողների էթիկայի հանձնաժողովի կողմից: Քաղաքացիական ծառայողների էթիկայի հանձնաժողովը ծառայողական քննության արդյունքով ընդունած եզրակացությունն անմիջապես ուղարկում է ծառայողական քննության կողմերին:
- Քաղաքացիական ծառայողի նկատմամբ կարգապահական պատասխանատվության գործընթացն ընդհանուր է, այն որևէ կերպ առանձնահատկություն չի սահմանել վարքագծի կանոնների խախտումների վերաբերյալ քննության համար: Այդ գործընթացում Հանձնաժողովն ունի խորհրդատվական դեր, այն էլ միայն էթիկայի հանձնաժողովի դիմումի հիման վրա:
- Քաղաքական պաշտոն զբաղեցնող անձինք. Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը իրականացնում է վարքագծի կանոնների խախտման վերաբերյալ

վարույթ պետական պաշտոն զբաղեցնող անձանց՝ քաղաքական, վարչական, ինքնավար և հայեցողական պաշտոն զբաղեցնող անձանց նկատմամբ: Այնուամենայնիվ, այս պաշտոնները զբաղեցնող անձանց նկատմամբ պատասխանատվության միջոցներ սահմանված չեն: Այսինքն՝ Հանձնաժողովը կարող է վարույթ իրականացնել, արձանագրել կոնկրետ վարքագծի խախտում, բայց դրա համար որևէ պատասխանատվության միջոց հնարավոր չի լինի կիրառել:

➢ Նույն կերպ, թեև վարքագծի կանոնները տարածվում են նաև վարչական պաշտոնների վրա, այնուամենայնիվ, նման պաշտոն զբաղեցնող անձանց կողմից վարքագծի կանոնի խախտում թույլ տալու դեպքում վարույթ իրականացնելու լիազորություն չունի:

➢ Ինքնավար պաշտոնների պարագայում ևս, թեև Հանձնաժողովի կողմից սահմանած վարքագծի կանոնները տարածվում են նաև ինքնավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց վարքագծի վրա, այնուամենայնիվ, ոլորտային օրենքներով այդ լիազորության գործադրման մեխանիզմներ առկա չեն:

Շահերի բախման, այլ սահմանափակումների, անհամատեղելիության պահանջների պահպանման վերահսկողության և հաշվետվողականության արդյունավետ մեխանիզմների խթանում: Շահերի բախումը հանրային գնումներում:

➢ Գնահատելով բարեվարքության գործուն համակարգի դերը պետական համակարգում՝ կոռուպցիոն ռիսկերի զսպման համատեքստում, հարկ է անդրադառնալ մասնավորապես՝ շահերի բախմանը և անհամատեղելիության պահանջների պահպանմանը: Հանձնաժողովը իր երեք տարված գործունեության ընթացքում արձանագրել և առաջին անգամ իրավական գնահատական է տվել անհամատեղելիության խախտման դեպքերին և դրա՝ պետության գործունեության համար առաջացնող բացասական հետևանքներին: Անհամատեղելիության առերևույթ խախտումների վերաբերյալ վարույթների շրջանակում Հանձնաժողովի կողմից համակարգային առումով վերլուծվել և ներկայացվել են անհամատեղելիության պահանջներ սահմանող օրենսդրական կարգավորումների բովանդակային նշանակությունը, այս առնչությամբ Հանձնաժողովը, մասնավորապես, արձանագրել է, որ օրենսդիրը ոչ միայն նախատեսել է հստակ ժամկետ, որի ընթացքում հնարավոր կլինի առևտրային կազմակերպության մասնակցի բաժնեմասը հանձնել հավատարմագրային կառավարման, այլև տվյալ հնարավորությունը սահմանափակել է անձի՝ հանրային կամ հանրային ծառայության պաշտոնում նշանակվելու (ընտրվելու) դեպքով: Նշել է, որ առևտրային կազմակերպության մասնակից լինելը ձեռնարկատիրական գործունեություն չի դիտարկվի երկու պայմանների միաժամանակյա առկայության դեպքում. երբ անձը մասնակից է եղել առևտրային

կազմակերպությանը մինչև պաշտոնի նշանակվելը և երբ պաշտոնի նշանակելուց հետո առևտրային կազմակերպության մասնակցի բաժնեմասն օրենքով սահմանված ժամկետում ամբողջությամբ հանձնվել է հավատարմագրային կառավարման

Գնահատելով առկա իրավիճակը, կոռուպցիայի դեմ պայքարի արդյունավետությունը բարձրացնելու տեսանկյունից անհրաժեշտ է բարեվարքության համակարգի, որպես ինստիտուտի, զարգացման նպատակով այս բոլոր կարգավորումները համախմբել մեկ օրենսդրական ակտում:

- Մասնավորապես, բարեվարքության համակարգի բոլոր տարրերը և դրանց իրագործման մեխանիզմները հստակ կշարադրվեն, կոռուպցիայի կանխարգելման վերաբերյալ բոլոր հարցերը կկարգավորվեն մեկ համընդգրկուն օրենսդրությամբ, որի կարգավորումները կտարածվեն և միատեսակ կիրառելիություն կապահովեն կառավարման բոլոր ոլորտներում, ինչպես նաև մեկնաբանման և պատասխանատվության կիրառման տեսանկյունից կսահմանվի մեկ կենտրոնացված մարմին, որը օժտված կլինի կանխարգելիչ մանդատով և պատասխանատու կլինի ինստիտուտի արդյունավետության ապահովման համար:

Հավատարմագրային ինստիտուտի արդյունավետությունը բարձրացնելու նպատակով անհրաժեշտ է կամ շարունակել կիրառել հավատարմագրային կառավարման ինստիտուտը, սակայն ավելի խստացված պայմաններով, օրինակ՝ ստեղծել մասնագիտացված հավատարմագրային կառավարման ինստիտուտ, որտեղ ընդգրկված մասնակիցները կարող են հանդես գալ որպես մասնագիտացված ծառայություն մատուցողներ՝ հավատարմագրային կառավարիչներ, կամ առհասարակ վերացնել այդ ինստիտուտը և թույլ տալ պաշտոնատար անձանց զբաղվել բիզնես գործունեությամբ՝ պահանջելով թափանցիկություն և ստեղծելով հնարավորություն կառավարել շահերի բախումը:

Շահերի բախման, հանրային գնումներում պաշտոնյաների ներգրավվածության խնդիրների վերհանման, բիզնես-քաղաքականության սերտաճման կառավարման նպատակով, անհրաժեշտ է ապահովել առկա էլեկտրոնային շտեմարանների, գնումների էլեկտրոնային հարթակի և հայտարարագրման համակարգի փոխգործելիությունը:

Ընթացիկ մոնիթորինգի և պարբերական գնահատման ապահովում: «Բարեվարքության ազգային» գնահատում:

- Վիճակի բարելավման, կոռուպցիոն վարքագծի նվազեցման կամ ներդրված մեխանիզմների ազդեցության գնահատման համար, խիստ կարևոր է

Օրենքով սահմանված լիազորության շրջանակում մոնիթորինգի (monitorship) և գնահատման իրականացումը: Ընթացիկ մոնիթորինգի (monitorship) արդյունքում ձեռք բերված տեղեկատվությունը պետք է հիմք հանդիսանա որոշակի գործընթացներ սկսելու համար, այսինքն, եթե մոնիթորինգի իրականացման արդյունքում ձեռք են բերվում այնպիսի տվյալներ, որոնք վեր են հանում կոնկրետ խնդիր կոնկրետ պաշտոնատար անձի հետ կապված, ապա ձեռք բերված տվյալը պետք է գնահատվի արժանահավատ և դրա հիմքով տրամադրվի համապատասխան աջակցություն՝ խնդիրը վերացնելու համար, բացառությամբ այն դեպքերի, երբ հայտնաբերված անհամապատասխանությունը հանդիսանում է վարչական զանցանք կամ քրեական օրենսգրքով նախատեսված արգելված արարք: Հարկ է նշել, որ գործող օրենսդրությամբ նման լիազորություն և դրա իրականացման մեխանիզմները սահմանված չեն, յուրաքանչյուր առերևույթ խախտում ենթակա ուսումնասիրության բացառապես վարչական վարույթի շրջանակներում:

Մշտադիտարկման/մոնիթորինգի (monitorship) և գնահատման մեխանիզմների կիրառման համատեքստում Հանձնաժողովը խորությամբ ուսումնասիրում է պետական համակարգում և մասնավոր հատվածում բարեվարքության և էթիկայի մշտադիտարկման նոր կառուցակարգեր ներդնելու գաղափարը, այս գործառույթի սահմանմամբ հնարավոր կլինի վերահսկողություն ապահովել Հայաստանում բարեվարքության համակարգի, դրա բոլոր բաղկացուցիչ մասերի նկատմամբ՝ իշխանության ներսում և դրսում, բոլոր մակարդակներում:

- Գնահատելով ընթացիկ մոնիթորինգի և պարբերական գնահատման արդյունավետությունը կանխարգելիչ մանդատի շրջանակում, հարկ է ընդգծել, որ բարեվարքության համակարգի, մասնավորապես շահերի բախման և անհամատեղելիության պահանջների պահպանման արդյունավետ կառավարման գործիքակազմ Հանձնաժողովը դիտարկում է ոչ թե օրենսդրական կարգավորումների խստացումը, այլ մոնիթորինգի և գնահատման գործուն մեխանիզմների ներդրումը:
- Մշտադիտարկումը իրականացվելու է ներպետական մակարդակում կանխարգելիչ մանդատի շրջանակում, որը կիրականացվի պետական և մասնավոր հատվածների բոլոր մակարդակներում, ըստ էության դա ազգային մակարդակում բարեվարքության «աուդիտ»-ի իրականացում է: Չնայած որ մշտադիտարկումը նախատեսվում է իրականացնել Հանձնաժողովի կողմից, այդուհանդերձ, իրականացնող անձինք կամ կազմակերպությունները կլինեն մասնագիտացված անկախ միջազգային փորձագետներ կամ կազմակերպություններ: Հանձնաժողովի համար այս գործառույթի ստեղծման հիմքում ընկած հիմնավորումն այն է, որ ներկայումս չկա որևէ մարմին, որը պատասխանատվություն է կրում կամ համընդգրկուն ձևաչափով

իրականացնում է Հայաստանում ազգային բարեվարքության համակարգի նկատմամբ անկախ վերահսկողության ապահովումը:

Իրազեկվածության բարձրացման միջոցառումներ և վերապատրաստումներ

Հայաստանում հանրային ծառայողների վարքագծի տիպային կանոնների (այսուհետ՝ կանոններ) ընդունումից հետո դրանց կիրարկումն ապահովելու հաջորդ քայլը ներառում են մեկնաբանությունների ուղեցույցի մշակումը՝ հանրային ծառայության տարբեր մակարդակներում վարքագծի կանոնների հիմքում ընկած սկզբունքների միասնական մեկնաբանությունն և կիրառումն ապահովելու նպատակով, ինչպես նաև վարքագծի կանոնների կիրառման վերաբերյալ հանրային ծառայողների վերապատրաստումը:

Հաշվի առնելով վերոնշյալը և Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին օրենքով Հանձնաժողովի կողմից պաշտոնատար անձանց և պետական ծառայողների համար նախատեսված հակակոռուպցիոն դասընթացների և վերապատրաստման ծրագրերի կազմակերպման պահանջները՝ ընթացիկ վերապատրաստման և իրազեկման ծրագրերը կոչված են ապահովելու Հանձնաժողովի պարտավորությունները՝ բարձրացնելու պետական մարմիններում և հաստատություններում բարեվարքության հարցերով կազմակերպիչների կարողությունները՝ կանոնների արդյունավետ կիրառման և հանրային ծառայության բոլոր մակարդակներում վարքագծի սկզբունքների ավելի համակարգված պահպանման նպատակով:

Վերապատրաստողների վերապատրաստման ծրագիր (TOT)

Հաշվի առնելով, որ բարեվարքության հարցերով կազմակերպիչներն իրենց աշխատանքային գործունեության շրջանակում, տեղերում աջակցում են հանրային ծառայողների վարքագծի կանոնների ներդրման և կիրարկման գործընթացին, անհրաժեշտություն է առաջացել կազմակերպել և անցկացնել համապատասխան վերապատրաստման դասընթացներ՝ բարեվարքության հարցերով կազմակերպիչների կարողությունները զարգացնելու նպատակով:

Եվրոպական միության/Եվրոպայի խորհրդի՝ Գործընկերություն հանուն լավ կառավարման ծրագրի միջոցառումների երրորդ փուլի շրջանակում կազմակերպվել է «Հայաստանում տնտեսական հանցագործությունների արդյունավետ կանխարգելման և դրանց դեմ պայքարի ազգային կարողությունների հզորացում» վերապատրաստողների վերապատրաստման (TOT) դասընթացը: Սույն վերապատրաստման դասընթացը անցկացվել է 2 փուլով

թվով 60 բարեվարքության հարցերով կազմակերպիչների շրջանում: Անցկացված դասընթացների վերաբերյալ տեղեկատվությունը հրապարակված է նաև Հանձնաժողովի պաշտոնական կայքէջի նորություններ բաժնում:

Բարեվարքության կազմակերպիչների վերապատրաստողների վերապատրաստման (TOT) դասընթացից հետո կազմակերպվել է նաև ամփոփիչ հանդիպում Հանձնաժողովում՝ անցկացված երկու դասընթացները ամփոփելու և արդյունքները գնահատելու նպատակով:

«Տեղական ԲԿԳ» ծրագրի շրջանակում Երևանի քաղաքապետարանի հետ համագործակցություն

Հաշվի առնելով, որ Հանձնաժողովը հանդիսանում է պետական կառավարման համակարգում էթիկայի և բարեվարքության համակարգի լիարժեք ինստիտուցիոնալացման՝ բարեվարքության համակարգի և դրա բաղադրիչների ներդրումը և շարունակական զարգացումն ապահովող մասնագիտացված կենտրոնական մարմին, ինչը սահմանված է «Հանրային ծառայության մասին» և «Կոռուպցիայի կանխարգելման մասին» ՀՀ օրենքներով, ինչպես նաև նշվածը համահունչ է ՀՀ կառավարության 2022 թվականի մայիսի 13-ի «Հանրային կառավարման բարեփոխումների ռազմավարությունը, 2022-2024 թվականների ճանապարհային քարտեզը և արդյունքային շրջանակը, ռազմավարության իրականացման հսկողությունն ու համակարգումն ապահովող անձանց ցանկը հաստատելու մասին» թիվ 691-Լ որոշման 2-րդ հավելվածի (Հենասյուն 3՝ մարդկային ռեսուրսների կառավարում և հանրային ծառայություն) 3.16 կետին և այն հանգամանքը, որ 2022 թվականի փետրվար ամսին Երևանի քաղաքապետարանը միացել է «Տեղական ԲԿԳ» ծրագրին, ՀՀ Վարչապետի աշխատակազմի, Երևանի քաղաքապետարանի, Տարածքային կառավարման նախարարության և Հանձնաժողովի ներկայացուցիչների մասնակցությամբ, տեղի է ունեցել քննարկում, որի արդյունքում Հանձնաժողովը հանձն է առել օժանդակել Երևանի քաղաքապետարանին՝ իրականացնելու Երևանի քաղաքապետարանի աշխատակազմի և վարչական շրջանների ղեկավարների աշխատակազմերի «Բարեվարքության համակարգ» թեմայով վերապատրաստումները: Նշված վերապատրաստումները պատշաճ կազմակերպելու նպատակով Հանրային ծառայողների վարքագծի վերահսկողության վարչության կողմից սկսվել են նախապատրաստական աշխատանքներ՝ քննարկումներ է անցկացվել Եվրոպայի խորհրդի երևանյան գրասենյակի հետ, ինչպես նաև մշակվում են վերապատրաստումների համապատասխան ծրագրեր:

Արդարադատության նախարարության հետ համատեղ իրականացված իրազեկման աշխատանքներ

Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը Արդարադատության նախարարության հետ համատեղ, իրականացրել է պետական կառավարման համակարգի, ինչպես նաև անկախ և ինքնավար մարմինների բարեվարքության հարցերով կազմակերպիչների վերապատրաստում: Վերապատրաստումը իրականացվել է 2 փուլով: Առաջին փուլը իրականացվել է անցանց, իսկ մյուսը առցանց ձևաչափով: Վերապատրաստմանը մասնակցել են շուրջ 60 բարեվարքության հարցերով կազմակերպիչներ: Վերապատրաստումն ուղղված էր հատկապես «Հանրային ծառայության մասին» օրենքում կատարված վերջին օրենսդրական փոփոխությունների և դրանց առնչությամբ բարեվարքության հարցերով կազմակերպիչների գործառույթների մասին իրազեկմանը:

Վերապատրաստման ընթացքում ներկայացվել են հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների վարքագծի սկզբունքների և դրանցից բխող կանոնների, անհամատեղելիության պահանջների, նվերների ընդունման սահմանափակումների, շահերի բախման վերաբերյալ առկա օրենսդրական կարգավորումները և իրավիճակային խնդիրներ:

Բարեվարքության հարցերով կազմակերպիչներին ներկայացվել են հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ համակարգը, այդ մարմինների համակարգում Արդարադատության նախարարության ունեցած դերն ու նշանակությունը, բարեվարքության համակարգի բաղադրիչները, անհրաժեշտությունն ու կազմակերպիչների դերն ու գործառույթները:

Ուսումնական հաստատություններից պրակտիկանտների հետ աշխատանքներ և իրազեկման հանդիպումներ

Հաշվետու ժամանակահատվածում Հանրային ծառայողների վարքագծի վերահսկողության վարչության մասնակցությամբ անցկացվել է Հայաստանի տարբեր բուհերի և քոլեջների ուսանողների ուսումնաարտադրական պրակտիկա և իրազեկման հանդիպումներ: Մասնավորապես, իրականացվել է ՀՀ ԵՊՀ քաղաքագիտության և իրավագիտության, ՀՊՏՀ տնտեսագիտության և Եվրոպական քոլեջ հիմնադրամի կառավարում, գործավարություն՝ լեզվի խորացված իմացությամբ մասնագիտությունների թվով 16 ուսանողների հետ աշխատանք: Նշված ժամանակահատվածում ուսանողներն ակտիվ ներգրավված են եղել վարչության աշխատանքներում, մասնավորապես իրականցրել են

արտադրական պրակտիկայի համար կազմված պլանով նախատեսված աշխատանքներ.

1. Իրականցրել են 2020 թվականի հունվարի 1-ից մինչև 2023 թվականի մարտի 23-ը մեդիա հրապարակումների ուսումնասիրություն և առանձնացրել՝ վիճակագրությունը անհամատեղելիության պահանջների և շահերի բախման դեպքերի վերաբերյալ:
2. CRRC-ի կողմից Հայաստանում կոռուպցիայի վերաբերյալ հանրային կարծիքի ուսումնասիրության վերլուծություն, մասնավորապես Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի դերի և ազդեցության մասով:
3. Իրականցրել են Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ հանրային ծառայողների շրջանում իրականացված հարցման արդյունքների ուսումնասիրություն և վերլուծություն:
4. Իրականցրել են Թրանսփարենսի Ինթերնեշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոնի կողմից հրապարակած կոռուպցիայի ընկալման ինդեքսների համեմատական վերլուծություն: Ինդեքսների փոփոխության հիմքում ընկած գործոնների վերհանում:
5. Իրականցրել են Ստենֆորդի համալսարանի կողմից հրապարակված ուղեցույցի 1.7.2 ենթակետի՝ «Սեռական կամ ռոմանտիկ հարաբերություններ աշխատավայրում և կրթական միջավայրում» ուսումնասիրություն և վերլուծություն: Դրա համադրում Հանձնաժողովի կողմից հաստատված «Հանրային ծառայողների վարքագծի տիպային կանոնների» հետ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը հյուրընկալել է նաև ՀՀ ԵՊՀ «Իրավաբանություն» մասնագիտության մագիստրատուրա առաջին /առկա ուսուցման/ ուսանողներին:

Վարչության կողմից ուսանողների ուշադրությանն է ներկայացվել վարչության գործառույթները և լիազորությունները՝ անդրադարձ կատարելով հետևյալ թեմաներին՝

- Անհամատեղելիության պահանջները՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ.
- Շահերի բախումը՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ.

Հանձնաժողովի գործունեության հանրային լուսաբանում

Հաշվետու ժամանակահատվածում վարչությունը մասնակցել է թվով երկու հեռուստահիաղորդման, որի ընթացքում ներկայացրել է Հանձնաժողովի լիազորությունների շրջանակին վերաբերող մի շարք հարցեր: Մասնավորապես, Հանձնաժողովի հանրային ծառայողների վարքագծի վերահսկողության

վարչության պետ Նարինե Ավետիսյանը մասնակցել է Factor TV և Հ1 կազմակերպված քննարկմանը:

Անհամատեղելիության պահանջների մշտադիտարկում

Հայաստանի Հանրապետությունում կոռուպցիայի կանխարգելման գործընթացները առավել թիրախային և արդյունավետ դարձնելու նպատակով Հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ հանրային ծառայողների վարքագծի վերահսկողության վարչության (այսուհետ՝ ՀԾՎՎ) կողմից ռիսկային ցուցիչների հիման վրա կազմակերպվում և իրականացվում է բարեվարքության համակարգի տարր հանդիսացող անհամատեղելիության պահանջների պահպանման մշտադիտարկում:
Անհամատեղելիության պահանջների մշտադիտարկումն իրականացվում է Հանձնաժողովի կողմից նախապես սահմանված և հաստատած պետական մարմինների/պաշտոնների շրջանակում:

Մշտադիտարկման նպատակն է ուսումնասիրության և տվյալների համեմատության միջոցով դուրս բերել պետական մարմիններում ղեկավար պաշտոն զբաղեցնող անձանց շրջանում առկա անհամատեղելիության պահանջների խախտումները, վերլուծել խախտումներ թույլ տալու պատճառները և որպես վերջնանպատակ իրականացնել համապատասխան միջոցառումներ՝ խախտումների քանակը նվազեցնելու, ինչպես նաև իրազեկման և վերապատրաստումների հիմքով՝ հնարավորինս կառավարելի դարձնելու անհամատեղելիության պահանջների պահպանման խնդիրները:

Անհամատեղելիության պահանջների պահպանման մշտադիտրակումն իրականացնելու նպատակով Հանրային ծառայողների վարքագծի վերահսկողության վարչության կողմից մշակվել և 2023 թվականի հունիս ամսին Հանձնաժողովի հաստատմանն է ներկայացրել «2023 թվականի անհամատեղելիության պահանջների պահպանման մշտադիտարկման պլանը», որը հաստատվել է Հանձնաժողովի կողմից:

Հաշվի առնելով, որ Հայաստանի Հանրապետությունը կոռուպցիայի կանխարգելման ոլորտում ստանձնել է միջազգային պարտավորություններ, մասնավորապես 2022 և 2023 թվականներին Կոռուպցիայի դեմ պայքարի պետությունների խմբի (ԳՐԵԿՈ) 4-րդ և 5-րդ շրջափուլերի շրջանակում ներկայացված առաջարկները և հարցադրումները իշխանության ճյուղերում՝ օրենսդիր և **գործադիր մարմիններում** կոռուպցիայի կանխարգելմանն ուղղված միջոցներ ձեռնարկելու մասով, վարչությունը նպատակահարմար է գտել

իրականացնել վերջիններիս անհամատեղելիության պահանջների պահպանման մշտադիտարկում:

Անհամատեղելիության պահանջների ուսումնասիրության կարևորությունը բխում է նաև մեդիա հրապարակումների և Հանձնաժողովին հասցեագրված դիմումների շեշտադրումներից:

Այսպիսով, վարչության կողմից 2023 թվականին անհամատեղելիության պահանջների մշտադիտարկում իրականացնելու նպատակով որպես թիրախային խումբ սահմանվել է գործադիր իշխանության՝ կառավարության, կառավարության ենթակա մարմիններ, վարչապետի ենթակա մարմինների ղեկավար կազմը:

Հաստատված պլանի համաձայն՝ անհամատեղելիության պահանջների մշտադիտարկումը մեկնարկել է 2023 թվականի հունիսից:

IV. ԿՈՌՈՒՊՑԻԱՅԻ ԿԱՆԽԱՐԳԵԼՄԱՆ ՀԱՆՁՆԱԺՈՂՈՎԻ ԿՈՂՄԻՑ ՀԱՐՈՒՑՎԱԾ ՎԱՐՈՒՅԹՆԵՐ

4.1 Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի գործառույթներից բխող իրավիճակի նկարագրություն

Կոռուպցիայի կանխարգելման հարցում առանցքային նշանակություն ունեն Հանձնաժողովին օրենսդրությամբ վերապահված՝ առանձին տեսակի վարույթներ իրականացնելու լիազորությունները, ինչպես նաև կոնկրետ գործերով դրանց իրացման արդյունքում կայացված որոշումներն ու եզրակացությունները:

Հանձնաժողովը կոնկերտ գործերով վարույթների հարուցմամբ իրականացվում է *արտաքին ներգործություն ունեցող վարչարարություն, որի շրջանակներում, մասնավորապես,* Հանձնաժողովն առաջնորդվում է անաչառ, արդարացի և ողջամիտ ժամկետում գործերի քննությունն ապահովելու, վարույթի մասնակիցներին գործին նյութերին ծանոթանալու, ինչպես նաև լսված լինելու իրավունքների իրացման հնարավորության ապահովման անհրաժեշտությամբ:

Գործերի առանձնահատկություններով պայմանավորված՝ Հանձնաժողովը համակարգային առումով մեկնաբանում է *օրենսդրական կարգավորումների բովանդակային նշանակությունը, այս առնչությամբ, մասնավորապես,* գործում առկա հանգամանքների նկատմամբ կիրառելի իրավական նորմերը *վերլուծության են ենթարկվում* օրենքի ձևական և բովանդակային տեսանկյունից՝ կիրառվող նորմի և դրանով հետապնդվող նպատակի միջև անհրաժեշտ հարաբերակցությունը պահպանելու նպատակով: Վարույթների արդյունքում պաշտոնատար անձանց նկատմամբ Հանձնաժողովի կողմից ընդունվող որոշումներով և եզրակացություններով հաստատվում են կոնկրետ պաշտոնատար անձանց կողմից կատարված խախտումները հիմնավորող փաստեր: Նշված վարչարարությունը գործնական առումով զսպող նշանակություն ունի

պարշտոնատար անձանց կոռուպցիոն բնույթի հնարավոր հակահիրավական վարքագծի կանխարգելման համար:

Հանձնաժողովն օրենսդրությամբ սահմանված հիմքերով և կարգով Հաշվետու ժամանակահատվածում իրականացրել է՝

- «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված անհամատեղելիության պահանջների և իրավիճակային շահերի բախման վերաբերյալ վարույթներ.
- Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքով նախատեսված՝ հայտարարագրմանն առնչվող վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ վարույթներ,

Հաշվետու ժամանակահատվածում Վարչությունն ապահովել է Հանձնաժողովի կողմից իրականացված վարույթների իրավական ապահովման աշխատանքները:

Այսպես, 2023 թվականի հունվարի 1-ից մինչև հունիսի 30-ն ընկած ժամանակահատվածում Հանձնաժողովի կողմից իրականացվել և եզրափակվել են նախորդ հաշվետու ժամանակահատվածում հարուցված՝ անհամատեղելիության պահանջների և իրավիճակային շահերի բախման վերաբերյալ թվով յոթ վարույթներ: Նախորդ հաշվետու ժամանակահատվածում հարուցված թվով մեկ վարույթը չի եզրափակվել, այլ այն հաշվետու ժամանակահատվածում կասեցվել է և գործի նյութերը ուղարկվել են ՀՀ գլխավոր դատախազություն:

Հաշվետու ժամանակահատվածում հարուցվել են թվով երկու անհամատեղելիության պահանջների առերևույթ խախտման վերաբերյալ վարույթներ, որոնցից մեկը ևս կասեցվել է և գործի նյութերը ուղարկվել են ՀՀ գլխավոր դատախազություն: Անհամատեղելիության մյուսը գտնվում է ընթացիկ քննության փուլում:

Հաշվետու ժամանակահատվածում հարուցվել և եզրափակվել են նաև հայտարարագրմանն առնչվող վարչական իրավախախտման վերաբերյալ երկու վարույթներ:

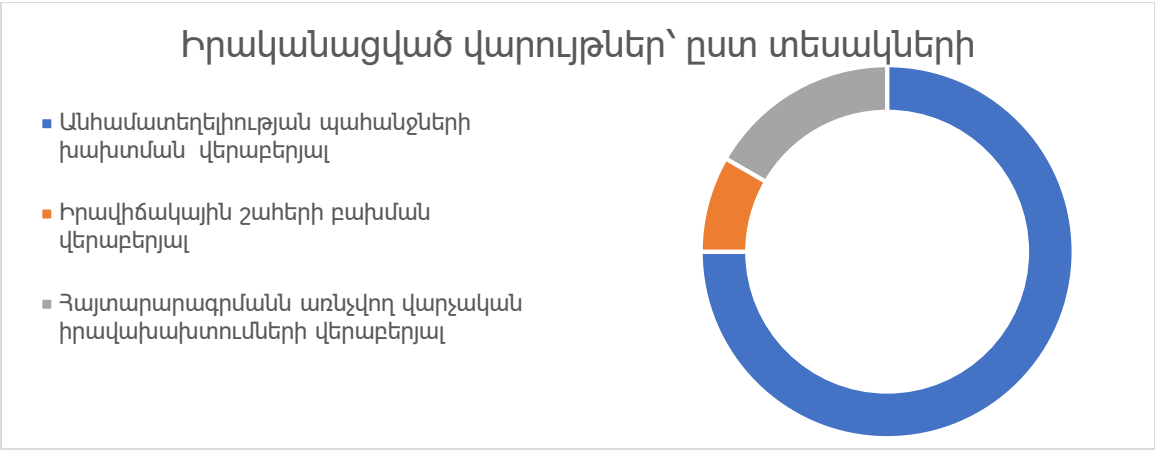

Մասնավորապես, անհամատեղելիության պահանջների առերևույթ խախտման հիմքով Ազգային ժողովի պատգամավորների նկատմամբ թվով վեց վարույթները հարուցվել են Հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ: Նախաձեռնության համար հիմք են հանդիսացել Հանձնաժողովի հանրային ծառայողների վարքագծի վերահսկողության վարչության աշխատանքային ծրագրով հաստատված միջոցառումների շրջանակում իրականացված պատգամավորների 2021 թվականի տարեկան շահերի հայտարարագրերի ստուգմամբ հայտնաբերված առերևույթ խախտումները, որոնք հիմնականում առնչվում են առևտրային կազմակերպություններում ունեցած բաժնեմասերը հավատարմագրային կառավարման հանձնված լինելու վերաբերյալ տվյալները հայտարարագրերում ներկայացված չլինելու դեպքերին: Նշված վարույթները եզրափակվել են հաշվետու ժամանակահատվածում՝ խախտման բացակայության մասին Հանձնաժողովի եզրակացությունների ընդունմամբ:

Նման եզրահանգման համար, մասնավորապես, Հանձանաժողովի կողմից հիմք են ընդունվել վարույթի ընթացքում իրավասու մարմիններից ձեռք բերված տվյալներով հաստատված այն փաստական հանգամանքները, որոնց համաձայն՝ առևտրային կազմակերպություններում հանրային պաշտոն զբաղեցն ող անձանց կողմից հավարատրամագրային կառավարման հանձնված չլինելը՝ իրացման շրջանառության, ինչպես նաև շահույթի ստացման բացակայության պարագայում, որակվել է որպես «Հանրային ծառայությա մասին» օրենքով սահմանված անհամատեղելիության պահանջի՝ տվյալ գործերով ձեռնարկատիրական գործունեությամբ զբաղվելու արգելին առնչվող դրույթների ձևական առումով խախտում:

Իրավիճակային շահերի բախման առերևույթ դեպքի առթիվ Շիրակի մարզպետի նկատմամբ նախորդ տարի վարուցված վարույթի հարուցման հիմք է հանդիսացել անձի՝ Հանձնաժողովին հասցեագրված գրավոր դիմումը, որով դիմումատուն հայտնել է, որ մարզպետը դրսևորել է կամայական վարքագիծ՝ իր

հետ փոխկապակցված անձին՝ եղբորը նշանակելով պետական ոչ առևտրային կազմակերպության կառավարման խորհրդի անդամ:

Նշված վարույթը եզրափակվել է մարզպետի գործողություններում շահերի բախման իրավիճակի առկայության մասին եզրակացության ընդունմամբ: Սույն գործով Հանձնաժողովը հաստատված համարել է, որ մարզպետը իր որոշմամբ իրացրել է իր լիազորությունները՝ եղբորը առաջադրելով «Ախուրյանի թիվ 1 հիմնական դպրոց» ՊՈԱԿ-ի կառավարման խորհրդի անդամ, ինչը ողջամտորեն կարող է մեկնաբանվել իր հետ փոխկապակցված անձի անձնական շահերով առաջնորդվել, որը տվյալ դեպքում հանգեցրել է իր հետ փոխկապակցված անձի՝ եղբորը՝ պաշտոնի նշանակմանը:

Տվյալ գործով Հանձնաժողովն արձանագրել է նաև, որ այն պայմաններում, երբ օրենսդիրը կառավարման խորհրդի անդամի լիազորությունների դադարեցումը պայմանավորել է այնպիսի իրավաբանական փաստի առաջ գալու հանգամանքով, ինչպիսին է խորհրդի անդամի՝ խորհրդի առնվազն երեք նիստի չներկայանալը, վարույթով ձեռք են բերվել տվյալներ այն մասին, որ խորհրդի նիստերից 3 անգամ բացակայել են մարզպետի եղբայրը և ևս մեկ խորհրդի անդամ, մինչդեռ մարզպետը դադարեցրել է միայն խորհրդի մյուս բացակայող անդամի լիազորությունները, իսկ իր եղբոր լիազորությունները դադարեցրել է շատ ավելի ուշ՝ դպրոցի տնօրեն ընտրելուց հետո միայն, և մարզպետի այդ նույն որոշմամբ էլ կրկին իր եղբորը առաջադրել է և հաստատել է որպես այդ նույն խորհրդի անդամ: Այսպիսով, Հանձնաժողովը գտել է, որ նույն փաստական հանգամանքների առկայության դեպքում մարզպետի կողմից դրսևորված տարբերակված մոտեցումը, երբ անձը հանդիսացել է իր եղբայրը, բավարար հիմքեր են ողջամտորեն մեկնաբանելու, որ մարզպետն, ըստ էության, առաջնորդվել է իր և իր հետ փոխկապակցված անձի անձնական շահերով:

Անհամատեղելիության պահանջների առերևույթ խախտման հիմքով Երևանի քաղաքապետի տեղակալի նկատմամբ վարույթի հարուցման հիմք է հանդիսացել լրատվամիջոցի հրապարակումը, որում տեղ գտած նյութի համաձայն՝ պաշտոնատար անձը հանդիսանում է փակ բաժնետիրական ընկերության տնօրենների խորհրդի նախագահ: Նշվել է նաև, որ այն հանդիսանում է ՀՀ կառավարության ներքո գործող ընկերություն, որի գործունեությունը միտված է խոշորագույն ներդրողների և գործընկերների հետ համատեղ լայնածավալ նախագծերի իրականացմանը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում նշված վարույթը կասեցվել է և գործով ձեռք բերված նյութերը Հանձնաժողովի համապատասխան պատճառաբանված որոշմամբ ուղարկվել են ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ իրավասու մարմինների կողմից անհրաժեշտ գործողություններ կատարելու համար:

Հաշվետու ժամանակահատվածում Ազգային Ժողովի պատգամավորի նկատմամբ անհամատեղելիության պահանջների առերևույթ խախտման հիմքով վարույթը հարուցվել է օրենքով նախատեսված այլ վարույթ իրականացնելիս առերևույթ խախտման հայտնաբերման հիմքով, այն է՝ պատգամավորի կողմից իր պաշտոնավարման ընթացքում գիտական, կրթական աշխատանքից բացի վճարովի այլ աշխատանքի կատարման առերևույթ խախտման կապակցությամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում նշված վարույթը կասեցվել է և գործով ձեռք բերված նյութերը Հանձնաժողովի համապատասխան պատճառաբանված որոշմամբ ուղարկվել են ՀՀ գլխավոր դատախազություն՝ իրավասու մարմինների կողմից անհրաժեշտ գործողություններ կատարելու համար:

Ինչ վերաբերում է հաշվետու ժամանակահատվածում ՀՀ Գեղարքունիքի մարզի դատախազի տեղակալի նկատմամբ անհամատեղելիության պահանջների առերևույթ խախտման հիմքով հարուցված վարույթին, ապա այն հարուցվել է բարեվարքության ուսումնասիրության արդյունքներով ի հայտ եկած՝ վերջինիս կողմից առևտրային կազմակերպությունում պաշտոն զբաղեցնելու, նույն կազմակերպության ներկայացուցչական, կառավարման գործառույթների իրականացմանը ներգրավված լինելու առերևույթ խախտումների կապակցությամբ և գտնվում է ընթացքի մեջ:

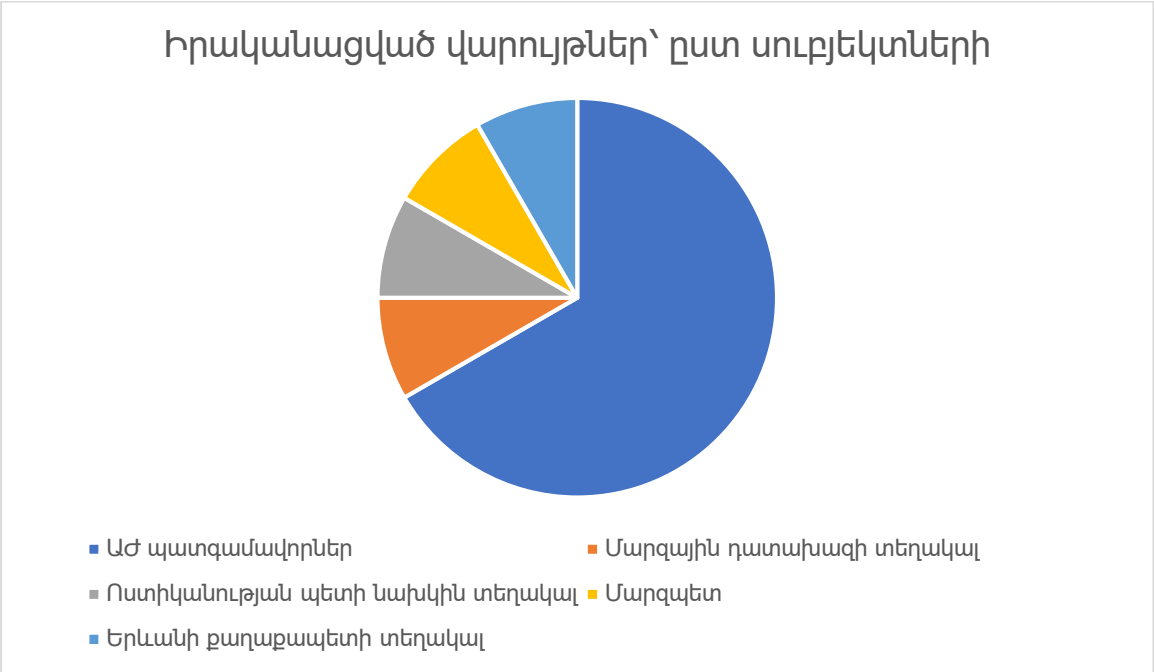

Հաշվետու ժամանակահատվածում Հանձնաժողովի կողմից հարուցվել են նաև հայտարարագրմանն առնչվող վարչական իրավախախտման վերաբերյալ երկու վարույթներ, որոնց համար հիմք է հանդիսացել հայտարարագրերի վերլուծության

արդյունքում հայտնաբերված՝ Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ ՀՀ օրենսգրքի 169.28-րդ հոդվածով 5-րդ մասով սահմանված իրավախախտումները: Նշված խախտումները հայտնաբերվել են հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձի (ԱԺ պատգամավորի) և վարչական պաշտոն զբաղեցնող անձի (փոխոստիկանապետի) 2021 թվականի տարեկան հայտարարագրերի վերլուծության արդյունքում: Նշված վարույթներով իրականացված գործի քննության արդյունքում Հանձնաժողովը կիրառել է վարչական տուգանք՝ հայտարարատուի կողմից հայտարարագրում անզգուշությամբ սխալ կամ ոչ ամբողջական տվյալ ներկայացնելու արարքի համար՝ սահմանված նվազագույն աշխատավարձի երկուհարյուրապատիկի չափով:

4.2 Իրավական ակտերի նախագծերի մշակման /կարծիքի ներկայացման/ աշխատանքների ապահովում

Հաշվետու ժամանակահատվածում մշակվել է ««Պետական պաշտոններ և պետական ծառայության պաշտոններ զբաղեցնող անձանց վարձատրության մասին» օրենքում լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի նախագիծը: Նախագծով կարգավորման ենթակա խնդիր է, մասնավերապես, հակակոռուպցիոն ինստիտուցիոնալ համակարգում ընդլայնված լիազորություններով օժտված Հանձնաժողովում, որպես համակարգին բնորոշ առանձնակի ռիսկայնությամբ գործառույթներ իրականացնող մարմնի, աշխատանքերիհամարժեք վարձատրության ապահովումը, կոռուպցիոն ռիսկերից զերծ գործունեություն ծավալելու կայուն երաշխիքների ամրագրմամբ՝ ինչպես մասնագիտական աշխատանքների կատարման, այնպես էլ որոշումների ընդունման պատասխանատու գործընթացում:

Հաշվետու ժամանակահատվածում լրաշակվել է *«Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին»», «Հանրային ծառայության մասին» օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին»», «Վարչական իրավախախտումների վերաբերյալ Հայաստանի Հանրապետության օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին»», «Հայաստանի Հանրապետության քրեական օրենսգրքում փոփոխություն կատարելու մասին»»* «օպերատիվ-հետախուզական գործունեության մասին», «արդարադատության

ակադեմիայի մասին» օրենքում փոփոխություն և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքների նախագծերի փաթեթը: Ուսումնասիրվել են պաշտոնապես շրջանառված փաթեթի վերաբերյալ շահագրգիռ մարմիններից ստացված առաջարկություններն ու դիտարկումները, դրանց հիման վրա կազվել է ամփոփաթերթ և ներկայացվել է Արդարադատության նախարարություն:

Հաշվետու ժամանակահատվածում մշակվել և հաստատման է ներկայացվել Հանձնաժողովի 2023 թվականի մայիսի 29-ի «Հայտարարագրերի վերլուծության ռիսկային չափորոշիչ սահմանելու և դրա հիման պետական պաշտոնների շրջանակը հաստատելու մասին» N 01-Լ որոշումը: Նշված որոշման մշակման համար ելակետ են ընդունվել Հանձնաժողովի 2020 թվականի հունիսի 12-ի «Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամների և Սահմանադրական դատարանի դատավորների հայտարարագրերի վերլուծության իրականացումը Հանձնաժողովի անդամներին լիազորելու և դատավորների հայտարարագրերի վերլուծության հերթականությունը սահմանելու մասին» N 01-Լ և Հանձնաժողովի 2022 թվականի հոկտեմբերի 19-ի «Հայտարարագրերի վերլուծության ռիսկային չափորոշիչ սահմանելու և դրա հիման վրա պետական պաշտոնների ցանկը հաստատելու մասին» N 02-Լ որոշումները, ինչպես նաև հիմք են ընդունվել նախորդիվ իրականացված հայտարարարագրի վերլուծության արդյունքում վեր հանված այնպիսի անհամապատասխանություններ, որոնց արժանահավատությունն ու ամբողջականությունը ստուգելու նպատակով պահանջվում են ըստ տարիների հայտարարագրված տվյալների համադրություն: Արդյունքում հաստատվել է հայտրարարգերի վերլուծության նոր ռիսկային չափորոշիչ և դրա հիման վրա սահմանվել է պետական պաշտոնների այդ թվում՝ (նրանց ընտանիքի անդամների) շրջանակը, որոնց 2022 թվականի հայտարարագրերը ենթակա են վերլուծության:

Հաշվետու ժամանակահատվածում մշակվել են նաև ռազմավարական փաստաթղթեր: Մասնավորապես, մշակվել է «***Կոռուպցիայի կանխարգելման ինստիտուցիոնալ զարգացում***» ուղղությամբ նյութը, որի շրջանակներում ներկայացվել են ինստիտուցիոնալ զարգացման համար անհրաժեշտ ոչ բավարար ռեսուրսների, մարմնի կարգավիճակին վերաբերող, դրանից բխող սահմանադրական երաշխիքների, անհատական հաշվետվողականության բացակայությանն առնչվող խնդիրները, ուղենշվել են խնդիրների լուծմանն ուղղված անհրաժեշտ գործողությունները:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ուսումնասիրվել են Հանձնաժողովում ստացված՝ ***այլ պետական մարմինների կողմից շրջանառվող օրենսդրական փոփոխություններ և լրացումներ նախատեսող իրավական ակտերի***

նախագծերը: Արդյունքում, առաջարկություններ և դիտողություններ են ներկայացվել, մասնավորապես հետևյալ նախագծերի վերաբերյալ.

Արդարադատության նախարարության կողմից շրջանառված՝ «*Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքում լրացումներ և փոփոխություն կատարելու մասին» օրենքի* նախագծի վերաբերյալ, մասնավորապես, ներկայացվել է հետևյալը.

Նախագծի հիմնավորմամբ վկայակոչված են ՀԸԳՀ 41-րդ, 44-րդ, 50-րդ, 56-րդ, 65-րդ, 83-րդ, 90-րդ, 361-րդ հոդվածները, որոնց համաձայն, Հայաստանի Հանրապետությունը պետք է իրականացնի իր օրենսդրության մոտարկում Համաձայնագրի անբաժան մաս կազմող թիվ I, II, III, IV, V, VI, VII, ինչպես նաև XII Հավելվածներում նշված՝ Եվրոպական միության ակտերին ու միջազգային փաստաթղթերին՝ այդ Հավելվածների դրույթների համաձայն:

Վերոնշյալ Հավելվածներում սահմանված են կոնկրետ ոլորտներ, որոնք ընդգրկում են ճանապարհային փոխադրումներ, էլեկտրականություն, նավթ, շրջակա միջավայրի կառավարում և շրջակա միջավայրի ինտեգրում քաղաքականության այլ ոլորտներ, բնության պաշտպանություն, էլեկտրոնային հաղորդակցության ցանցեր և ծառայություններ, ինչպես նաև այլ ոլորտներ:

Ինչպես Նախագծով առաջարկվող փոփոխությունների և լրացումների, այնպես էլ հիմնավորման բովանդակությունից պարզ է դառնում, որ Նախագծի ընդունման անհրաժեշտությունը *բացառապես բխում է ՀԸԳՀ 41-րդ, 44-րդ, 50-րդ, 56-րդ, 65-րդ, 83-րդ, 90-րդ, 361-րդ հոդվածներով Հայաստանի Հանրապետության ստանձնած պարտավորություններից՝ կոնկրետ ոլորտներում իր օրենսդրությունը մոտարկել Եվրոպական միության օրենսդրությանը*: Մինչդեռ, Նախագծի 2-րդ հոդվածով առաջարկվող նոր լրացման համաձայն՝ «մոտարկում» հասկացությունը բնորոշվում է որպես միջազգային պայմանագրով ստանձնած պարտավորությունների շրջանակում ներպետական օրենսդրության համապատասխանեցումը և ներդաշնակեցումը առանձին ոլորտներում տվյալ միջազգային պայմանագրով նախատեսված իրավական կարգավորումներին:

Տվյալ դեպքում, առաջարկվում է Նախագծի 2-րդ հոդվածում առաջարկվող Օրենքի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասում լրացվող նոր՝ 11-րդ կետը վերաշարադրել այնպիսի բովանդակությամբ, որի միջոցով «մոտարկում» հասկացությունը սահմանվի որպես ՀԸԳՀ շրջանակներում Հայաստանի Հանրապետության օրենսդրության համապատասխանեցում և ներդաշնակեցում Համաձայնագրով նախատեսված ոլորտներին առնչվող Եվրոպական միության օրենսդրությանը:

ՀԸԳՀ թիվ XII Հավելվածի համաձայն՝ Հայաստանի Հանրապետությունը պարտավորվում է սահմանված ժամկետում աստիճանաբար մոտարկել իր օրենսդրությունը Եվրոպական միության հետևյալ օրենսդրությանը և միջազգային

փաստաթղթերին, մասնավորապես, «Եվրոպական համայնքների ֆինանսական շահերի պաշտպանության մասին» 1995 թվականի հուլիսի 26-ի կոնվենցիայի (այսուհետ՝ Կոնվենցիա) շրջանակներում և դրույթներին համապատասխան: Միաժամանակ, Հավելվածում մատնանշված են կոնվենցիայի կոնկրետ դրույթները, որոնք առնչվում են ձեռնարկությունների ղեկավարների ***քրեական*** *պատասխանատվությանը, քրեական պատժամիջոցներին:* Կոնվենցիայի արձանագրությամբ սահմանված է նաև «Ակտիվ կոռուպցիա» եզրույթը, որը նշանակում է դիտավորյալ գործողություն ցանկացած անձի կողմից, որն անմիջականորեն կամ միջնորդի միջոցով խոստանում է տալ կամ տալիս է ցանկացած տեսակի առավելություն որևէ պաշտոնատար անձի՝ իր կամ երրորդ կողմի համար, նրա պարտականությունների շրջանակում կամ գործառույթները կատարելիս իր պաշտոնեական պարտականությունների խախտմամբ որևէ գործողություն կատարելու կամ կատարելուց զերծ մնալու դիմաց, ինչի հետևանքով վնաս է հասցվում կամ կարող է վնաս հասցվել Եվրոպական միության ֆինանսական շահերին: Կոնվենցիայի արձանագրությամբ սահմանված «Պասիվ կոռուպցիա» եզրույթը նշանակում է դիտավորյալ գործողություն որևէ պաշտոնատար անձի կողմից, որն անմիջականորեն կամ միջնորդի միջոցով պահանջում կամ ստանում է ցանկացած տեսակի առավելություն՝ իր կամ երրորդ կողմի համար, կամ ընդունում է այդպիսի առավելության խոստում՝ իր պարտականությունների շրջանակում կամ գործառույթները կատարելիս իր պաշտոնեական պարտականությունների խախտմամբ որևէ գործողություն կատարելու կամ կատարելուց զերծ մնալու դիմաց, ինչի հետևանքով վնաս է հասցվում կամ կարող է վնաս հասցվել Եվրոպական միության ֆինանսական շահերին:

Միաժամանակ, նույն արձանագրությամբ սահմանված «Շահերի բախում» հասկացությունը նշանակում է ցանկացած իրավիճակ, որը կարող է կասկածի տակ դնել անձնակազմի՝ «Միության ընդհանուր բյուջեի նկատմամբ կիրառելի ֆինանսական կանոնների մասին» Եվրոպական խորհրդարանի և Խորհրդի 2012 թվականի հոկտեմբերի 25-ի թիվ 966/2012 կանոնակարգի (ԵՄ, Եվրատոմ) 57-րդ հոդվածում սահմանված պատճառներով անկողմնակալ և օբյեկտիվորեն գործելու կարողությունը և Խորհրդի ուժը կորցրած ճանաչող կանոնակարգ (ԵՄ, Եվրատոմ) թիվ 1605/2002:

Տվյալ պարագայում, կոռուպցիայի և շահերի բախման հասկացությունների վերոնշյալ սահմանումները բովանդակային առումով չեն համապատասխանում Հանձնաժողովի կանխարգելիչ գործառույթից բխող իրավասություններին, այլ հիմնականում վերաբերում են փողերի լվացմանը, ակտիվ և պասիվ կոռուպցիայի արարքներին մասնակցելը և դրանք հրահրելը արդյունավետ, համաչափ և տարհամոզիչ քրեական պատժամիջոցներով

պատժելի լինելուն:

Ելնելով վերոգրյալից, Հանձնաժողովի կարծիքով, ՀԸԳՀ թիվ XII Հավելվածի դրույթները բովանդակային առումով վերաբերելի չեն Հանձնաժողովի գործառույթներին, հետևաբար նաև՝ Նախագծով սահմանված Եվրոպական միության օրենսդրության մոտարկում ապահովելը:

Ֆինանասների նախարարության կողմից շրջանառված՝ «*Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքում լրացումներ և փոփոխություններ կատարելու մասին» ՀՀ օրենքի* նախագծի վերաբերյալ, մասնավորապես, ներկայացվել է հետևյալը.

Նախագծի 11-րդ հոդվածով նախատեսվում է Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգիրքը (այսուհետ՝ Հարկային օրենսգիրք) լրացնել նոր՝ 156.1-ին հոդվածով, որը վերաբերում է ֆիզիկական անձի կողմից եկամտային հարկի տարեկան հաշվարկ (այստուհետ՝ հայտարարագիր) ներկայացնելուն:

Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ ֆիզիկական անձանց շրջանակի մեջ, ըստ Նախագծի, մտնում են նաև պետական ծառայության, համայնքային ծառայության և (կամ) հանրային պաշտոններ զբաղեցնող ՀՀ քաղաքացիները, որոնք կարող են հանդիսանալ նաև «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի իմաստով հայտարարատու պաշտոնատար անձինք, Հանձնաժողովը մտահոգություն է հայտում, որ նշված սուբյեկտները Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքով նախատեսված հայտարարագրում շփոթմունքի արդյունքում կարող են ներկայացնել, օրինակ, եկամուտ համարվող այնպիսի գործարքների վերաբերյալ տվյալներ (օրինակ՝ գույքի վաճառքից ստացված հասույթը, նվիրատվությունները և այլ), որոնք եկամուտ են համարվում միայն «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի իմաստով, սակայն Հարկային օրենսգրքի իմաստով եկամուտներ չեն համարվում և չպետք է ներառվեն Նախագծով նախատեսվող հայտարարագրում:

Ելնելով վերոգրյալից, առաջարկվել է ֆիզիկական անձի կողմից եկամտային հարկի տարեկան հաշվարկում հայտարարագրման ենթակա տվյալները սահմանելիս հաշվի առնել տվյալ հանգամանքը և համապատասխան գործիքակազմ սահմանել, որի միջոցով հնարավորինս հստակ կձևակերպվի համապատասխան տվյալի նկարագրությունը՝ Հարկային օրենսգրքի կանոնակարգումների համատեքստում եկամուտ հանդիսանալու առումով:

Արդարադատության նախարարության կողմից շրջանառված՝ «*Դատախազության մասին օրենքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» օրենքի* նախագծի վերաբերյալ, մասնավորապես, ներկայացվել է

հետևյալը. Նախագծի մի շարք դրույթներով ամրագրված օրենսդրական նախաձեռնությունն առանցքային նշանակություն կարող է ունենալ Սահմանադրությամբ դատախազությանը վերապահված պետական շահերի պաշտպանության ոլորտում իր գործառույթներն առավելապես կանխարգելիչ բնույթ կրող լիազորությունների իրացմամբ ապահովելու հարցում՝ մասնավորապես հաշվի առնելով այն, որ նշված նախաձեռնությունն իրագործվելու պարագայում պետական շահերի պաշտպանության ոլորտը ***չի սահմանափակվի*** միայն դատախազության լիազորություններն իրականացնելիս շահերի պաշտպանության ոլորտում դատարան հայց հարուցելու նպատակով անհրաժեշտ գործողություններ կատարելու իրավասությամբ: Տվյալ պարագայում օրենսդրորեն կսահմանվեն պետության գույքային և ոչ գույքային շահերին հնարավոր պատճառված վնասը հայտնաբերելու ուղղությամբ դատախազության իրավասությունը՝ անհրաժեշտ գործողություններ (փաստաթղթեր և այլ տեղեկությունների, այդ թվում՝ հարկային կամ մաքսային գաղտնիք համարվող տեղեկություններ, նախնական քննության տվյալների ստացումը) կատարելու առումով: Նշված իրավասության իրացման գործնական նշանակությունն ակնհայտ կարող է լինել՝ մասնավորապես, հաշվի առնելով այն, որ հաճախ լինում են դեպքեր, երբ արտաքին աղբյուրներից հայտնի դարձած տեղեկություններով անհրաժեշտություն է առաջանում կատարել նախնական ուսումնասիրություններ, որոնց արդյունքում հնարավոր կդառնա փաստագրել պետական շահերի պաշտպանության հայց հարուցելու հիմքերի համար առկայությունը, ինչը, գտնում ենք, որ առվել ճկուն և հասցեական կդարձնի դատախազության՝ պետական շահերի պաշտպանության սահմանադրաիրավական գործառույթը:

Նախագծի 6-րդ հոդվածով նոր խմբագրությամբ փոփոխվող Օրենքի 27-րդ հոդվածում ամրագրված դրույթով նախատեսվում է պետական շահերին վերաբերող քաղաքացիական կամ վարչական գործերով, որում դատախազությունը մասնակցություն չի ունեցել, *<u>օրինական ուժի մեջ մտած</u>*, ինչպես նաև օրինական ուժի մեջ չմտած դատական ակտերի բողոքարկման իրավական հնարավորություն, գործով ներգրավված (դատավարության մասնակից) *<u>իրավասու մարմնի կողմից դատական ակտը չբողոքարկելու արդյունքում</u>*: Տվյալ դրույթի կապակցությամբ նշենք, որ օրինական ուժի մտած, դատախազության գործով մասնակից չդարձած դատական ակտերի բողոքարկումը միայն Նախագծով սահմանելը նպատակարմար չէ՝ նախևառաջ, հաշվի առնելով այն, որ քաղաքացիական կամ վարչական գործերով կայացած դատական ակտերի բողոքարկման կարգը և իրավասու սուբյեկտների շրջանակը դատավարական իրավունքի նորմերով կարգավորվող հարաբերություններ են: Այսպես, գործող դատավարական նորմերի համաձայն՝ օրինական ուժի մեջ մտած

դատական ակտերը կարող են *վերանայվել միայն նոր երևան եկած կամ նոր հանգամանքներով*, ինչը, սակայն, չի կարող նույնականացվել գործով դատավարության մասնակցի՝ տվյալ պարագայում իրավասու մարմնի կողմից դատական ակտը բողոքարկված չլինելու հետ: Հաշվի առնելով նման կարգավորում նախատեսելու կապակցությամբ՝ Նախագծի հիմավորմամբ նախանշված նպատակը, որի համաձայն՝ գործնականում հնարավոր են դեպքեր, երբ գործով ներգրավված պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմնի վերակազմակերպման (այս պարագայում,գտնում ենք, որ խնդիրը կարող է լուծվել իրավահաջորդության կարգով), լուծարման, որևէ կերպ վերջինիս կարգավիճակի փոփոխման հետևանքով դատական ակտերն առանց բողոքարկման թողնելու հնարավոր դեպքերը, գտնում ենք, որ անհրաժեշտություն կառաջանա համապատասխան դրույթ սահմանել քաղաքացիական և վարչական դատավարության օրենսգրքերում՝ որպես պետական շահերի պաշտպանության հարցերով օրինական ուժի մեջ մտած դատական ակտերի վերանայման առանձին հիմքեր:

Միաժամանակ, առաջարկվում է Նախագծով անդրադառնալ նաև դատախազին ներկայացվող անհամատեղելիության և այլ սահմանափակումներ սահմանող պահանջներին՝ Օրենքի գործող 49-րդ հոդվածում լրացում կատարելով՝ նպատակ ունենալով որոշակիացնել արդեն իսկ սահմանված իրավանորմերի պահանջների կիրառելիության բովանդակային սահմանները: Հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ դատախազը հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձ է, իսկ հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց անհամատեղելիությունը և այլ սահմանափակումները սահմանվում են «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով, տարընկալումներից, ոչ միատեսակ կիրառելիությունից խուսափելու նպատակով առավել նպատակահարմար է գործող հոդվածում հղում կատարել «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված համապատասխան կարգավորումներին՝ միաժամանակ դատախազության օրենքում նախատեսելով դատախազին առնչվող առանձնահատկություններ: Նշվածի համատեքստում, մասնավորապես, առաջարկում է ամրագրել դրույթ առ այն, որ դատախազի նկատմամբ կիրառելի են հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց համար ձեռնարկատիրական գործունեության վերաբերյալ «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված կարգավորումները:

Արդարադատության նախարարության կողմից շրջանառված՝ *«Հայաստանի Հանրապետության աշխատանքային օրենսգրքում փոփոխություն և լրացում կատարելու մասին» օրենքի* նախագծի վերաբերյալ, մասնավորապես, ներկայացվել է հետևյալը.

Աշխատանքային օրենսգրքի 265-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանվում է, որ եթե աշխատողի հետ աշխատանքային պայմանագիրը լուծվել է առանց օրինական հիմքերի կամ օրենսդրությամբ սահմանված կարգի խախտումով, **ապա աշխատողի խախտված իրավունքները վերականգնվում են:**

Նույն հոդվածի իրավակարգավորումների շրջանակում աշխատողի խախտված իրավունքները վերականգնվում են հարկադիր պարապուրդի ամբողջ ժամանակահատվածի համար հատուցում վճարելու, աշխատակցին վերականգնելով իր նախկին հաստիքին կամ աշխատողին աշխատանքում չվերականգնելու դիմաց հատուցում վճարելու միջոցով:

Այսպիսով, սույն դեպքում հակասություն է առաջանում 265-րդ հոդվածի փոփոխվող 1-ին և գործող 2-րդ մասերի միջև, քանի որ Նախագծով առաջակվող փոփոխության արդյունքում 1-ին մասով սահմանվում է, որ եթե աշխատողը այլ աշխատանք է կատարում հարկադիր պարապուրդի ժամանակահատվածում, ապա վերջինս չի ստանում հատուցում (միջին աշխատավարձի չափով), բայց եթե վերջինս անցել է **ավելի ցածր վարձատրվող աշխատանքի**՝ ապա վարձատրվում է նախկին և ներկա աշխատանքների աշխատավարձերի դրական տարբերությամբ:

Վերոնշյալից եզրահանգում ենք, որ աշխատողը կարող է ստանալ հատուցում (միջին աշխատավարձի չափով)՝ հարկադիր պարապուրդի ամբողջ ժամանակահատվածի համար, եթե վերջինս **այլ աշխատանք չի կատարում** հարկադիր պարապուրդի ամբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում, իսկ եթե կատարում է **այլ աշխատանք,** ապա այլ աշխատանքը պետք **է լինի ավելի ցածր վարձատրվող:**

Միևնույն ժամանակ, 265-րդ հոդվածի՝ ներկայիս գործող խմբագրությամբ 2-րդ մասով սահմանված կարգավորումից հետևում է, որ նշանակություն չունի, թե հարկադիր պարապուրդի ամբողջ ժամանակահատվածի ընթացքում **աշխատողը այլ աշխատանքի անցել է, թե ոչ**, միևնույն է, եթե դատարանը որոշի, որ անհնարին է *վերականգնել աշխատողին՝ իր նախկին աշխատանքում*, ապա **պարտավորեցնում է** գործատուին հարկադիր պարապուրդի ամբողջ ժամանակահատվածի համար վճարել **հատուցում՝ միջին աշխատավարձի չափով:** Սույն դեպքում առարկայազուրկ է դառնում 1-ին մասում փոփոխության կատարման նպատակը:

Բացի այդ, անհրաժեշտ է հստակեցնել, թե Նախագծի 1-ին հոդվածի 2-րդ կետով սահմանվող լրացումը 265-րդ հոդվածի 1-ին մասի որ նախադասությունից հետո է իրականացվում:

Պետական վերահսկողական ծառայություն կողմից շրջանառված՝ ««Պետական վերահսկողական ծառայության մասին» օրենքում փոփոխություն

կատարելու մասին» օրենքի և հարակից օրենքների նախագծերի վերաբերյալ, մասնավորապես, ներկայացվել է հետևյալը.

1. ***««Պետական վերահսկողական ծառայության մասին» օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» օրենքի նախագծի*** (այսուհետ՝ Նախագիծ) 1-ին հոդվածի համաձայն՝ օրենքի կարգավորման առարկա է նաև Հայաստանի Հանրապետության պետական վերահսկողական ծառայության (այսուհետ՝ Ծառայություն) ծառայողների վարքագծի հատուկ կանոնները, իսկ Նախագծի 11-րդ հոդվածով սահմանվում են ծառայության աշխատակիցների վարքագծի հատուկ կանոնները:

«Հանրային ծառայության մասին» օրենքի 28-րդ հոդվածի 3-5-րդ մասերի համաձայն՝

«3. Հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձինք և հանրային ծառայողները պարտավոր են պահպանել սույն օրենքով սահմանված վարքագծի սկզբունքները և դրանցից բխող վարքագծի կանոնները:

*4. **Հանրային ծառայողների**՝ սույն օրենքով սահմանված վարքագծի սկզբունքներից բխող **վարքագծի տիպային կանոնները սահմանում է Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը:***

5. Քաղաքացիական ծառայողների՝ սույն օրենքով սահմանված վարքագծի սկզբունքներից բխող վարքագծի կանոնները սահմանում է քաղաքացիական ծառայությունը համակարգող փոխվարչապետը:»

Նույն հոդվածի 7-րդ մասի համաձայն՝ *հանրային ծառայողի վարքագծի կանոնները սահմանվում են վարքագծի տիպային կանոնների հիման վրա՝ կանոնագրքերով:*

Նշվածից հետևում է, որ

- ***քաղաքացիական ծառայողների*** վարքագծի կանոնները սահմանում է քաղաքացիական ծառայությունը համակարգող փոխվարչապետը,
- «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված *վարքագծի սկզբունքներից բխող* ***վարքագծի տիպային կանոնները սահմանում է Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը***
- ***Հանրային ծառայողի վարքագծի կանոնները սահմանվում են*** վարքագծի տիպային կանոնների հիման վրա և պետք է համապատասխանեն վարքագծի տիպային կանոններին:

Ծառայության կառուցվածքային ստորաբաժանումներում համապատասխան հաստիքներ զբաղեցնող աշխատողները քաղաքացիական ծառայողներ են, հետևաբար, վերջիններիս վարքագծի կանոնները սահմանված են *քաղաքացիական ծառայությունը համակարգող փոխվարչապետի 2022 թվականի հոկտեմբերի 4-ի* N 697-Ն որոշմամբ *սահմանված քաղաքացիական ծառայողների*

վարքագծի կանոնագրքով և **բխում են «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված վարքագծի սկզբունքներից, հանրային ծառայողների վարքագծի տիպային կանոններից***:*

Հիմք ընդունելով նշված իրավակարգավորումները՝ խնդրահարույց է «Պետական վերահսկողական ծառայության մասին» օրենքով Ծառայության աշխատակիցների վարքագծի հատուկ կանոնները սահմանելը:

2. Նախագծի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի համաձայն՝ **պետական վերահսկողությունը** սահմանված է որպես *վարչապետի վերահսկողական լիազորությունների իրականացման ապահովմանն ուղղված սույն օրենքով սահմանված գործունեություն:* Միաժամանակ, «Կառավարության կառուցվածքի և գործունեության մասին» օրենքում լրացում և փոփոխություն կատարելու մասին» օրենքի նախագծի 1-ին հոդվածով առաջարկվում է «Կառավարության կառուցվածքի և գործունեության մասին» օրենքի 7-րդ հոդվածը լրացնել նոր 11.1-րդ մասով՝ հետևյալ բովանդակությամբ.

«11.1. *Վարչապետն իրականացնում է «Պետական վերահսկողական ծառայության մասին» օրենքով իրեն վերապահված վերահսկողական լիազորություններ՝ պետական վերահսկողության ոլորտում լիազոր մարմնի միջոցով:*».Կարծում ենք, նման իրավակարգավորումները չեն համապատասխանում ՀՀ Սահմանադրության 152-րդ հոդվածի բովանդակությանը: Մասնավորապես, ՀՀ Սահմանադրության 152-րդ հոդվածի 1-ին մասով սահմանվում են վարչապետի իրավասությունները, որի համաձայն՝ Վարչապետը Կառավարության ծրագրի շրջանակներում որոշում է Կառավարության քաղաքականության հիմնական ուղղությունները, ղեկավարում է Կառավարության գործունեությունը և համակարգում է Կառավարության անդամների աշխատանքը: Վարչապետը կարող է Կառավարության անդամներին կոնկրետ հարցերով հանձնարարականներ տալ: ՀՀ Սահմանադրությամբ սահմանված իրավասությունների շրջանակներում «Կառավարության կառուցվածքի և գործունեության մասին» օրենքի 7-րդ հոդվածով սահմանված են վարչապետի իրավասությունները:

Միաժամանակ, ՀՀ Սահմանադրության 159-րդ հոդվածի համաձայն՝ վարչապետին ենթակա մարմինների կազմավորման կարգը և ***լիազորությունները սահմանվում են օրենքով***: Նշվածից հետևում է, որ վարչապետին ենթակա մարմիններն ունեն օրենքով սահմանված լիազորություններ, որոնք իրականացվում են վարչապետի անմիջական ենթակայության ներքո: Տվյալ պարագայում խնդրահարույց է *վարչապետին «Պետական վերահսկողական ծառայության մասին» օրենքով իրեն վերապահված վերահսկողական լիազորություններ վերապահելու դրույթ սահմանելը:*

Ելնելով վերոգրյալից, առաջարկվում է վերանայել «Կառավարության կառուցվածքի և գործունեության մասին» օրենքի 7-րդ հոդվածը նոր կետով լրացնելու անհրաժեշտությունը:

3. Առաջարկվում է Նախագծի 8-րդ հոդվածով նախատեսված հանդիպակաց վերահսկողությունը՝ որպես վերահսկողության առանձին տեսակ, սահմանել Նախագծի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասում՝ որպես օրենքում օգտագործվող հիմնական հասկացություն:

4. Նախագծի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 6-րդ կետով նախատեսված իրավակարգավորման համաձայն՝ Ծառայությունը վերահսկողություն, իրականացնելիս, սույն օրենքով իրեն վերապահված լիազորությունների շրջանակներում իրավասու է վերահսկվող օբյեկտի պաշտոնատար անձանց կամ աշխատակիցներին պահանջելու ներկայանալ Ծառայություն՝ պարզաբանումներ ներկայացնելու:

Նշված կարգավորումը խնդրահարույց է և լրացուցիչ հիմնավորման կարիք ունի, քանի որ Ծառայությունը նույն հոդվածի մյուս դրույթներով ունի բավարար իրավասություններ՝ անհրաժեշտ տեղեկությունները և պարզաբանումները ստանալու համար: Մասնավորապես, Նախագծի 6-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետով արդեն իսկ սահմանված է, որ Ծառայությունն իրավասու է վերահսկվող օբյեկտներից, ***դրանց պաշտոնատար անձանցից պահանջելու և ստանալու Ծառայության գործառույթներին առնչվող տեղեկություններ, փաստաթղթեր, տեղեկանքներ, պարզաբանումներ***, այդ թվում՝ պետական կամ օրենքով պահպանվող գաղտնիք համարվող: Նախագծով վերահսկվող օբյեկտի պաշտոնատար անձանց կամ աշխատակիցներին պարզաբանումներ ներկայացնելու նպատակով Ծառայություն ներկայանալու պահանջ սահմանելը կարող է հանգեցնել Ծառայության լիազորությունների անհարկի չարաշահումների և խոչընդոտել վերահսկվող օբյեկտի աշխատակիցների բնականոն աշխատանքը աշխատավայրում:

5. Նախագծի 2-րդ հոդվածի 1-ին մասի 11-րդ կետի համաձայն՝ **մշտադիտարկում**ը սույն օրենքով սահմանված Ծառայության լիազորությունների շրջանակներում Ծառայությունում ստացված, Ծառայության կողմից ձեռք բերված տեղեկությունների վերլուծության միջոցով *<u>ռիսկերի բացահայտմանը և գնահատմանն ուղղված սույն օրենքով նախատեսված վերահսկողական գործառույթների ամբողջություն:</u>*

Հարկ է նկատել, որ ինչպես Նախագծով, այնպես էլ որևէ այլ ակտով չի կարգավորված ռիսկերի բացահայտման և գնահատման չափորոշիչների կամ ցուցանիշների որոշման և սահմանման հարցը: Տվյալ պարագայում անորոշ է՝

ինչպիսի ռիսկերի բացահայտմանն ու գնահատմանն են ուղղված լինելու Ծառայության կողմից իրականացվող մշտադիտարկումները:

Արդարադատության նախարարության կողմից շրջանառված՝ «*Ինտերնետով հրապարակային և անհատական ծանուցման մասին» Հայաստանի Հանրապետության օրենքում փոփոխություն կատարելու մասին» և հարակից օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքի* նախագծի վերաբերյալ, մասնավորապես, ներկայացվել է հետևյալը.

Նախագծի 4-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանվում է, որ պաշտոնական էլեկտրոնային փոստով պատշաճ ծանուցման փաստը հաստատվում է Հայաստանի Հանրապետության հրապարակային ծանուցումների պաշտոնական ինտերնետային կայքի՝ www.notify.e.gov.am (այսուհետ՝ Կայք) կողմից այն ստանալու մասին էլեկտրոնային հավաստմամբ՝ ինքնաշխատ կերպով գեներացված կամ օպերատորի կողմից տրամադրված տեղեկանքով և կախված չէ ծանուցվող անձի կողմից ծանուցման բովանդակությանը ծանոթանալու հանգամանքից: Վերոնշյալ դրույթը գտնում ենք, որ կարող է խնդրահարույց լինել, եթե առկա չլինեն այնպիսի տեխնիկական հնարավորություններ, որոնցով կարող են հավաստվել անձի կողմից ուղարկված ծանուցումը բացելու գործողությունը՝ անկախ անձի կողմից ծանուցման բովանդակությանը ծանոթանալու հանգամանքից: Կարևորելով ՀՀ Սահմանադրությամբ երաշխավորված անձի պատշաճ վարչարարության իրավունքի մաս կազմող՝ վարչական մարմինների կողմից անձին առնչվող գործերի անաչառ, արդարացի և ողջամիտ ժամկետում քննության իրավունքի իրացումը, Սահմանադրական դատարանն իր 2020 թվականի մայիսի 12-ի թիվ ՍԴՈ-1529 որոշմամբ արձանագրել է, որ ծանուցման ինստիտուտի իրավական կանոնակարգումները պետք է կրեն ոչ թե ձևական բնույթ, այլ պետք է ուղղված լինեն սուբյեկտի՝ Սահմանադրությամբ և օրենքներով երաշխավորված իրավունքների պաշտպանությանը: Նշված նպատակն իրագործելու համար անհրաժեշտ է նախատեսել արդյունավետ ծանուցման ***ընթացակարգ, որը գործնականում կբացառի շահագրգիռ անձանց օբյեկտիվորեն ոչ իրազեկված լինելու իրավիճակները***: Նշվածով պայմանավորված՝ անհրաժեշտ է ապահովել համապատասխան ծանուցման տեխնիկական հնարավորությունը, միաժամանակ սահմանել դրույթ Կայքի միջոցով էլեկտրոնային եղանակով ուղարկված ծանուցագիրը՝ հասցեատիրոջ կողմից բացված լինելու վերաբերյալ ինքնաշխատ կերպով գեներացվող հավաստման մասին:

Նախագծի 3-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանվում է, որ Ֆիզիկական անձանց պաշտոնական էլեկտրոնային փոստին ծանուցում ուղարկելը՝ անկախ

ստացողի՝ Կայքում գրանցված լինելու հանգամանքի, պարտադիր է: Նշված կարգավորումը հակասական է, քանի որ, Նախագծի 9-րդ հոդվածի 3-րդ մասով սահմանված իրավակարգավորման համաձայն՝ անձի պաշտոնական էլեկտրոնային փոստին էլեկտրոնային ծանուցում ուղարկելը և ստանալը հաստատվում է էլեկտրոնային հավաստմամբ, որը ստանալու համար անձը կարող է Կայքի սպասարկումն իրականացնող օպերատորի հետ կնքել պայմանագիր: Վերոնշյալից հետևում է, որ պաշտոնական էլեկտրոնային փոստին ծանուցում ուղարկելու պարագայում հավաստման գործիքակազմը բացակայում է, եթե անձը գրանցված չէ Կայքում և համաձայնություն չի տվել՝ այսինքն պայմանագրային հիմունքներով կամարտահայտություն չի հայտնել օգտվել Կայքի մատուցած ծառայություններից: Նշենք նաև, որ Նախագծում հստակ սահմանված չէ, թե ինչ պայմանագրի և պայմանագրի ինչպիսի պայմանների մասին է խոսքը, արդյոք լրացուցիչ բեռ չի դրվում անձանց վրա, քանի որ նախագծի 11-րդ հոդվածի 1-ին մասի 4-րդ կետով ամրագրված իրավակարգավորման համաձայն՝ նշված ծառայությունը (բացառությամբ Նախագծով սահմանված դեպքերի) վճարովի հիմունքներով է իրականացվում:

Նախագծի 4-րդ հոդվածի 6-րդ մասի համաձայն՝ «Եթե ծանուցումը պարունակում է օրենքով պահպանվող գաղտնիք, ապա Կայքում հրապարակվում է միայն ծանուցման՝ գաղտնիք չպարունակող մասը»: Տվյալ պարագայում նշվել է ծանուցում ընդհանուր եզրույթը, սակայն «հրապարակվում է» բառից ենթադրվում է, որ դրույթը վերաբերելի է հրապարակային ծանուցմանը: Վերոգրյալը հաշվի առնելով՝ առաջարկվում է հստակ սահմանել ծանուցման տեսակը:

Նախագծի 6-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ այլ պետության տարածքում բնակվող անձին ծանուցագիրն ուղարկվում է ուղղակի ծանուցման միջոցով, եթե այլ բան նախատեսված չէ Հայաստանի Հանրապետության միջազգային պայմանագրերով: Նշված իրավակարգավորմամբ չի սահմանվում «ուղղակի ծանուցում» եզրույթի բովանդակությունը: Առաջարկվում է առավել հստակ կարգավորում սահմանել տարընթերցումներից խուսափելու նպատակով:

Նախագծի 7-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ հանրային ծառայողները ծանուցումները ուղարկում և ստանում են բացառապես պաշտոնական էլեկտրոնային փոստի միջոցով: Նշված դրույթից ենթադրվում է, որ հանրային ծառայողներին տվյալ կարգավորումը վերաբերում է ի պաշտոնե գործելիս, ելնելով վերջիններիս կարգավիճակից: Նշվածով պայմանավորված՝ անհրաժեշտ է համապատասխան դրույթում հստակ սահմանել, որ հանրային ծառայողները ծանուցումները ուղարկում և ստանում են բացառապես պաշտոնական

էլեկտրոնային փոստի միջոցով իրենց պաշտոնական գործառույթներն իրականացնելիս:

Նախագծի 7-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ ֆիզիկական անձինք ծանուցումները ստանում են բացառապես պաշտոնական էլեկտրոնային փոստի միջոցով, եթե գրանցվել են Կայքում և համաձայնել են ծանուցումները ստանալ էլեկտրոնային եղանակով: Նշված դրույթով չի սահմանվում, թե ինչ մեխանիզմով է իրականացվում համաձայնություն տալու և ստանալու գործընթացը: Առաջարկվում է անձի համաձայնության մասին պայմանը սահմանել Կայքի մատուցած ծառայություններից օգտվելու մասին պայմանագրում:

Նախագծի 10-րդ հոդվածի 2-րդ մասի համաձայն՝ նույն հոդվածի 1-ին մասի 1-ին և 2-րդ կետերով նախատեսված դեպքերում Կայքի սպասարկումն իրականացնող օպերատորը կայքում անմիջապես ապաակտիվացնում է անձի անձնական գրասենյակը՝ համապատասխան տեղեկատվությունը տվյալ ոլորտի իրավասու մարմիններից ստանալուց հետո: Նշված իրավակարգավորումից հետևում է, որ նույն հոդվածի 2-րդ մասի 1-ին և 2-րդ կետերով նախատեսված դեպքերում ոլորտային իրավասու մարմիններն են կրում ապաակատիվացման համար հիմք հանդիսացող տեղեկատվությունը տրամադրելու պարտականությունը, այն պարագայում, երբ նույն մասի 3-րդ կետով սահմանված է ևս առանձին հիմք, որի դեպքում Կայքի սպասարկումն իրականացնող օպերատորը պարտավոր է կայքում անմիջապես ապաակտիվացնել անձի անձնական գրասենյակը: Նշված հանգամանքներով պայմանավորված՝ առաջարկվում է հստակ սահմանել անձանց պարտավորությունը՝ ապաակտիվացման հիմքերի առաջանալու դեպքում, դիմում ներկայացնել Կայքի սպասարկումն իրականացնող օպերատորին: Նշվածը հատկապես բխում է այն իրողությունից, որ անձինք Կայքի ծառայություններից օգտվում են պայմանագրային հիմունքներով, հետևաբար պայմանագրի դադարեցումը ևս պետք է իրականացվի կողմերի միջոցով:

Ֆինանսների նախարարության կողմից շրջանառված՝ *«Սոցիալական ծախսերի տեսակների առանձին ուղղությունները, ընտանիքի անդամների շրջանակը և սոցիալական ծախսերի փոխհատուցման առավելագույն չափերը սահմանելու մասին» ՀՀ կառավարության որոշման* նախագծի վերաբերյալ, մասնավորապես, ներկայացվել է հետևյալը.

1. ***Սոցիալական ծախսեր են համարվում*** հարկային տարվա ընթացքում ֆիզիկական անձի՝ իր և իր ընտանիքի անդամների համար՝ Օրենսգրքի 55-րդ հոդվածի 2-րդ մասի 1-4-րդ կետերով սահմանված հաշվարկային փաստաթղթերով

հիմնավորված՝ ***առողջապահության, կրթության և բնակարանային ապահովության գծով ծախսերը***:

2. ***Սույն հոդվածով սահմանված սոցիալական ծախսերի տեսակների*** առանձին ուղղությունները, ընտանիքի անդամների շրջանակը և փոխհատուցման առավելագույն չափերը սահմանում է Կառավարությունը:»:

Նշված նորմերի բովանդակությունից հետևում է, որ Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքի իմաստով սոցիալական ծախսերի համակարգը ներառում է ***առողջապահության, կրթության և բնակարանային ապահովության գծով ծախսերը,*** իսկ ***նշված ծախսերի տեսակների*** առանձին ուղղությունները, ընտանիքի անդամների շրջանակը և փոխհատուցման առավելագույն չափերը սահմանում է Կառավարությունը:

Նախագծի հիմնավորմամբ նշված է, որ ՀՀ Ազգային Ժողովի կողմից 2022 թվականի դեկտեմբերի 23-ին ընդունված՝ «Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին» ՀՕ-593-Ն օրենքով ս.թ. հունվարի 1-ից երեք փուլերով ներդրվել է ռեզիդենտ հանդիսացող ՀՀ քաղաքացիների (բացառությամբ անչափահասների) եկամուտների հայտարարագրման և դրան զուգահեռ՝ ***«սոցիալական ծախսերի» համակարգ***, որի շրջանակներում հայտարարատուները հնարավորություն են ստանալու իրենց վճարած եկամտային հարկի գումարներից հետ ստանալ տարվա ընթացքում իրենց (կամ իրենց ընտանիքի անդամների) համար կատարված ու փաստաթղթերով հիմնավորված, ***մասնավորապես, առողջապահության և կրթության ծառայությունների գծով ծախսերի մի մասը:***

Ընդ որում, օրենքով սահմանվել է, որ սոցիալական ծախսերի տեսակների առանձին ուղղությունները, ընտանիքի անդամների շրջանակը և փոխհատուցման առավելագույն չափերը սահմանում է Կառավարությունը:

Նշված հիմնավորմանը համապատասխան, Նախագծով կարգավորվում են միայն ***առողջապահության գծով և կրթության գծով*** սոցիալական ծախսերի փոխհատուցման հետ կապված հարաբերությունները:

Տվյալ դեպքում Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքի 147.1-ին հոդվածը, որը հանդիսանում է Նախագծի ընդունման համար լիազորող նորմ, համապատասխանում է իրավական որոշակիության սկզբունքին, կարգավորման շրջանակը հստակ է: Մասնավորապես, 1-ին մասով հստակ սահմանված են սոցիալական ծախսերի տեսակները, այնուհետև, 2-րդ մասով սահմանվել է սոցիալական ծախսերի տեսակների առանձին ուղղությունները, ընտանիքի անդամների շրջանակը և փոխհատուցման առավելագույն չափերը սահմանելու Կառավարության լիազորությունը:

Մինչդեռ, Նախագծով նախատեսված կարգավորումներում բացակայում են ***բնակարանային ապահովության գծով ծախսերի*** առանձին ուղղությունների և փոխհատուցման առավելագույն չափերի վերաբերյալ կարգավորումները, ինչը չի համապատասխանում ավելի բարձր իրավաբանական ուժ ունեցող նորմատիվ իրավական ակտի՝ Հայաստանի Հանրապետության հարկային օրենսգրքի 147.1-ին հոդվածի պահանջներին:

Առողջապահության նախարարության կողմից շրջանառված՝ *««Առողջության համապարփակ ապահովագրության մասին» ՀՀ օրենքի և հարակից մի շարք օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին ՀՀ օրենքների* նախագծի վերաբերյալ, մասնավորապես, ներկայացվել է հետևյալը.

Նախագծի 4-րդ հոդվածի համաձայն՝ ապահովագրական փաթեթը ներառում է բժշկական օգնություն և սպասարկում համարվող խորհրդատվական, կանխարգելիչ, բուժական, պալիատիվ, դեղորայքային օգնության ցուցաբերման, ախտորոշիչ հետազոտությունների, վերականգնողական բուժման ծառայությունները:

Հանձնաժողովի գտել է,որ տվյալ սահմանումը բավարար չափով չի արտացոլում ապահովագրական փաթեթի մեջ մտնող բժշկական օգնություն և սպասարկում համարվող ծառայությունների սպառիչ բովանդակությունը: Մասնավորապես, ՀՀ կառավարության 2023 թվականի փետրվարի 2-ի 133-Լ որոշմամբ հաստատվել է Առողջության համապարփակ ապահովագրության ներդրման հայեցակարգը (այսուհետ Հայեցակարգ), որի Հավելված 2-ով նկարագրված են ապահովագրական հիմնական և նվազագույն ծառայությունների փաթեթները, որոնք ներառում են ինչպես ***արտահիվանդանոցային,*** այնպես էլ ***հիվանդանոցային*** պայմաններում բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայություններ:

Նախագծի 5-րդ հոդվածի 1-ին մասով նկարագրված ապահովագրական հատուցման ենթակա բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների ծախսերը ներառում են ավելի լայն շրջանակ, այդ թվում՝ արտահիվանդանոցային և հիվանդանոցային բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների ծախսեր, *վերջույթների, հոդերի, օրգանների պրոթեզների, մետաղական կոնստրուկցիաների ծախսեր*: Վերջույթների, հոդերի, օրգանների պրոթեզների, մետաղական կոնստրուկցիաները Նախագծի իմաստով համարվում են բժշկական պարագաներ և չեն կարող ներառվել 4-րդ հոդվածով սահմանված դեղորայքային օգնության ցուցաբերման մեջ:

Նախագծի 5-րդ հոդվածի 3-րդ և 4-րդ մասերի միջև առկա է հակասություն: Մասնավորապես, մի դեպքում բժշկական օգնության և սպասարկման

ծառայությունների ապահովագրական հատուցման կարգը սահմանում է Լիազոր մարմինը, մյուս դեպքում՝ բժշկական օգնության և սպասարկման ծառայությունների դիմաց ապահովագրական հատուցման չափերը և կարգը սահմանվում է Հիմնադրամի հոգաբարձուների խորհրդի կողմից:

«Նորմատիվ իրավական ակտերի մասին» օրենքի 13-րդ հոդվածի 8-րդ մասի համաձայն՝ նորմատիվ իրավական ակտերում բացառվում են իրավական նորմերի անհիմն կրկնությունները և *ներքին հակասությունները*:

Նախագծի 6-րդ հոդվածի 1-ին կետի համաձայն՝ ապահովագրական փաթեթը ներառում է *արտահիվանդանոցային պայմաններում* քրոնիկ հիվանդությունների և վիճակների շարունակական (դիսպաներ) հսկողության նպատակով ապահովագրված անձին տրամադրվող *դեղերը և բժշկական պարագաները*: Մինչդեռ, Նախագծի 7-րդ հոդվածի 6-րդ մասով սահմանված է, որ բժշկական օգնության և սպասարկման *հիվանդանոցային ծառայություններ տրամադրող բժշկական կազմակերպություններում բուժվող ապահովագրված անձանց համար դեղերի և բժշկական պարագաների ծախսերը հատուցվում են* ապահովագրական հատուցման ենթակա բժշկական օգնության և սպասարկման ենթակա ծառայության համար սահմանված գնի շրջանակում: Միաժամանակ, Հայեցակարգի Հավելված 1-ի 5.1-ին կետով որպես առողջության համապարփակ ապահովագրության փուլային ներդրման միջոցառում՝ նախատեսված է *հիվանդանոցային և արտահիվանդանոցային, այդ թվում ամբուլատորպոլիկլինիկական ծառայությունների, քրոնիկ հիվանդների արտահիվանդանոցային պայմաններում հատկացվող դեղերի փոխհատուցման կարգի հաստատում:* Նախագծի 7-րդ հոդվածի 5-րդ մասի համաձայն՝ ապահովագրական հատուցման ենթակա դեղերի և բժշկական պարագաների հատուցման հետ կապված և սույն օրենքով չկարգավորված հարաբերությունները կարգավորվում են «Դեղերի մասին» օրենքով: Մինչդեռ, «Դեղերի մասին» օրենքով բժշկական պարագաների հատուցման հետ կապված հարաբերություններ չեն կարգավորվում:

Նախագծի 8-րդ հոդվածի 4-րդ մասի համաձայն՝ ապահովագրված անձի ապահովագրական փաթեթից օգտվելու նախապայմանը տարեկան պարտադիր բժշկական կանխարգելիչ զննություն անցնելն է: Տվյալ դեպքում հարց է առաջանում, թե *սոցիալական փաթեթի շահառուների* համար փաթեթից օգտվելու նախապայման հանդիսացող պարտադիր բժշկական կանխարգելիչ զննությունը գործելու է, թե ոչ, իսկ գործելու դեպքում ինչո՞վ է տարբերվելու ապահովագրական փաթեթից օգտվելու նախապայման հանդիսացող բժշկական զննությունից, արդյո՞ք առողջության համապարփակ ապահովագրության համակարգին անցնելու դեպքում գործելու է սոցիալական փաթեթի շրջանակներում

նախատեսված բժշկական օգնության և սպասարկման մեջ մտնող ծառայությունների շրջանակը: Նշված հարցերին անդրադարձ չի կատարվում նաև նախագծերի փաթեթի հիմնավորումներում:

4.3 Հանձնաժողովում ստացված այլ պետական կամ տեղական ինքնակառավարման մարմինների գրություններին, ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց դիմումներին /հարցումներին/ պատասխանների ներկայացման ապահովում

2023 թվականի ***1-ին կիսամյակի ընթացքում*** քաղաքացիների, պետական մարմինների, զանգվածային լրատվական միջոցների, հասարակական կազմակերպությունների կողմից Հանձնաժողովին հասցեագրված դիմումներից, գրություններից, հարցումներից **35-ը (25-ը՝ քաղաքացիներից, 5-ը՝ պետական մարմիններից, 5-ը՝ կազմակերպություններից)** մակագրվել են *Վարչությանը,* որոնց ուսումնասիրության արդյունքում դրանցում բարձրացված հարցերի բովանդակությամբ պայմանավորված՝ իրականացվել են հետևյալ գործողությունները.

Քաղաքացիների կողմից Հանձնաժողովին հասցեագրված թվով 13 ***դիմում-բողոքներից***, **6 դիմումներով** բարձրացված հարցերը վերաբերել են կոնկրետ դատական գործերով կայացված դատական ակտերի առնչությամբ դատավորների կողմից դատավարական իրավունքի նորմերի առերևույթ խախտումներին, որոնք Հանձնաժողովի կողմից վերահասցեագրվել են ***Դատավորների ընդհանուր ժողովի էթիկայի և կարգապահական հարցերի հանձնաժողով***, իսկ այլ մարմինների իրավասություններին վերաբերող հարցեր պարունակող *քաղաքացիների* ***թվով 3*** դիմումներ վերահասցեագրվել են իրավասու վարչական մարմիններ **(**ՄԻՊ, ՀՔԾ/ՀԿ, այլ պետական մարմիններ**)**: Հանձնաժողովին հասցեագրված հանցագործության առերևույթ հատկանիշներ պարունակող *քաղաքացու* կողմից ***թվով 4 դիմում-բողոքներ*** ներկայացվել են ***ՀՀ գլխավոր դատախազություն:***

Հանձնաժողովի կողմից դիմում-բողոքները իրավասու այլ մարմիններ վերահասցեագրվելու պարագայում այդ մասին ծանուցվել են ***բոլոր դիմումատու անձինք***՝ միաժամանակ վերջիններիս է ներկայացվել նաև գրավոր հիմնավորում իրենց դիմումով ներկայացված հարցի՝ Հանձնաժողովին վերապահված գործառույթների շրջանակից դուրս լինելու վերաբերյալ:

Հանձնաժողովին հասցեագրված թվով 6 դիմումներում, հարցումներում, գրություններում հիմնականում բարձրացվել են Հանձնաժողովի կողմից իրականացվող գործառույթների շրջանակում կիրառվող կոնկրետ իրավանորմերի բովանդակության պարզաբանման վերաբերյալ հարցեր, որոնց վերաբերյալ տրամադրվել են գրավոր պարզաբանումներ, 4 դիմումներ վերադարձվել են հասցեատերերին՝ համապատասխան պատճառաբանություններով, 12 դիմումներով տրամադրվել է հայցվող տեղեկատվությունը:

Հաշվետու ժամանակահատվածում ***հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձի կողմից*** Հանձնաժողովին է հասցեագրվել թվով 2 դիմում-բողոք՝ անհամատեղելիության պահանջների և իրավիճակային շահերի բախման վերաբերյալ ***վարույթներ հարուցելու պահանջի մասին***: Նշված դիմումների ուսումասիրման արդյունքում Հանձնաժողովը կայացրել է վարույթ հարուցելը մերժելու մասին որոշումներ[1]:

Միաժամանակ Հանձնաժողովն իր պաշտոնական կայքում հանդես է եկել պարզաբանմամբ նշված դիմումների քննարկման արդյունքերի վերաբերյալ: Այսպես, Հանձնաժողովը հրապարակմամբ, մասնավորապես, հայտնել է որ, հաշվի առնելով, թե՛ ներպետական օրենսդրությամբ, թե՛ միջազգային չափորոշիչներով մասնավոր շահը ի պաշտոնե կատարած գործողության, անգործության կամ որոշման կայացումն է, որի արդյունքում պաշտոնատար անձի հետ փոխկապակցված անձը կամ կազմակերպությունը պաշտոնատար անձի կողմից դրսևորած գործողության, անգործության կամ կայացրած որոշման դիմաց ստանում է որևէ արտոնություն կամ առավելություն:

Մինչդեռ, սույն դիմումով ներկայացրած փաստերի շրջանակում կարգապահական վարույթը ներկայացվում է Բարձրագույն դատական խորհուրդ, որը հանդիսանում է **սահմանադրական մարմնի կարգավիճակ ունեցող անկախ պետական մարմին,** իսկ դատավորին կարգապահական պատասխանատվության ենթարկելիս հանդես է գալիս որպես դատարան և ըստ էության ներկայացված փաստերով որևէ կերպ չի հիմնավորվում, թե կարգապահական վարույթ հարուցելով Արդարադատության նախարարն ինչ արտոնություն կամ առավելություն է տրամադրել իր հետ փոխկապակցված անձին կամ կազմակերպությանը: Հետևաբար, սույն գործով ներկայացված փաստերի համատեքստում կարգապահական վարույթ հարուցելն ինքնին չի կարող մեկնաբանվել որպես Արդարադատության նախարարի մասնավոր շահի սպասարկում: Մինչդեռ շահերի բախումը անձի մասնավոր շահի անհարկի ազդեցությունն է պաշտոնեական պարտականությունների կատարման

[1] http://cpcarmenia.am/files/legislation/1058.pdf
http://cpcarmenia.am/files/legislation/1041.pdf

անաչառության վրա, օգուտ կամ առավելություն ապահովելով իր հետ փոխկապակցված անձի կամ կազմակերպության համար:

Այնուամենայնիվ, դիմումով ներկայացված հարցերի պարզաբանում ստանալու և հնարավոր կոռուպցիոն ռիսկերը չեզոքացնելու համար Հանձնաժողովը կիրականացնի համապատասխան լրացուցիչ ուսումնասիրություններ, որոնց հիման համապատասխան առաջարկություն կներկայացնի Արդարադատության նախարարությանը:

Ինչ վերաբերում է նույն անձի մյուս դիմումի քննարկմանը, ապա այս առումով ևս Հանձնաժողովն իր պաշտոնական կայքում հանդես է եկել պարզաբանմամբ Այսպես, Հանձնաժողովը հրապարակմամբ, մասնավորապես, հայտնել է որ մարմինը վարույթի հարուցման փուլում քննարկման առարկա դարձնելով դիմումի բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները, իրավասու է հարուցել վարույթ, երբ **դիմումի** առարկայի շրջանակներում հանգում է վարույթ հարուցելու համար հիմք հանդիսացող խախտման **առերևույթ առկայության հաստատմանը**:

Տվյալ պարագայում դիմումատուն գտնել է, որ հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձն առևտրային կազմակերպությունում ունեցած իր բաժնեմասը հավատարմագրային կառավարման է հանձնել «Հանրային ծառայության մասին» օրենքի պահանջների խախտմամբ՝ որպես փաստարկ վկայակոչելով վերջինիս տարեկան հայտարարագրում՝ հավատարմագրային կառավարչի վերաբերյալ հայտարարագրված ֆիզիկական անձ հանդիսանալու հանգամանքը:

Հանձնաժողովը դիմումով բարձրացված հարցերը գնահատելով իրավահարաբերության ծագման պահին գործող «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված՝ անհամատեղելիության պահանջների սահմաններում, եզրահանգել է, որ պաշտոնատար անձի կողմից ներկայացված տարեկան հայտարարարագում նշված կառավարչի վերաբերյալ տվյալը ներկայացված է գործող օրենսդրության պահանջներին համապատասխան, ուստիև վերջինիս արարքում առկա չէ անհամատեղելիության պահանջների առերևույթ խախտում:

Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը, վարույթի հարուցման փուլում քննարկման առարկա դարձնելով դիմումի բովանդակությանը ներկայացվող պահանջները, իրավասու է հարուցել վարույթ, երբ **դիմումի** առարկայի շրջանակներում հանգում է վարույթ հարուցելու համար հիմք հանդիսացող խախտման **առերևույթ առկայության հաստատմանը**:

Տվյալ պարագայում դիմումատուն գտնել է, որ հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձն առևտրային կազմակերպությունում ունեցած իր բաժնեմասը հավատարմագրային կառավարման է հանձնել «Հանրային ծառայության մասին»

օրենքի պահանջների խախտմամբ՝ որպես փաստարկ վկայակոչելով վերջինիս տարեկան հայտարարագրում՝ հավատարմագրային կառավարչի վերաբերյալ հայտարարագրված ֆիզիկական անձ հանդիսանալու հանգամանքը:

Հանձնաժողովը դիմումում բարձրացված հարցերը գնահատելով իրավահարաբերության ծագման պահին գործող «Հանրային ծառայության մասին» օրենքով սահմանված՝ անհամատեղելիության պահանջների սահմաններում, եզրահանգել է, որ պաշտոնատար անձի կողմից ներկայացված տարեկան հայտարարարագում նշված կառավարչի վերաբերյալ տվյալը ներկայացված է գործող օրենսդրության պահանջներին համապատասխան, ուստիև վերջինիս արարքում առկա չէ անհամատեղելիության պահանջների առերևույթ խախտում:

4.4 Հանձնաժողովի այլ մասնագիտական ստորաբաժանումներին շարունակական իրավական աջակցության, այլ կանոնադրական գործառույթների ապահովում

Վարչության կողմից շարունակական իրավական աջակցություն է տրամադրվել Հանձնաժողովի այլ մասնագիտական ստորաբաժանումներին, որոնց շրջանակում, մասնավորապես գրավոր իրավական դիրքորոշումներ են ներկայացվել հայտրարարարագրերի վերլուծության վարչության կողմից բարձրացված՝ իրավական աջակցություն պահանջող հարցերի վերաբերյալ:

Հաշվետու ժամանկահատվածում ապահովվել է Հանձնաժողովի շահերի ներկայացումը դատական ատյաններում: Նշված գործառույթի շրջանակում, մասնավորպես, վարչական դատավարությամբ սահմանված կարգով և հիմքերով ներկայացվել են գրավոր պատասխաններ հօգուտ Հանձնաժողովի կայացած կայացած գործն ըստ էության լուծող երկու դատական ակտերի դեմ բերված վերաքննիչ բողոքների դեմ, ինչպես նաև ապահովել է դատական ներկայացուցչություն նշանակված դատական նիստերին:

Հաշվետու ժամանկահատվածում ապահովվել են նաև Վարչության գործառույթների շրջանակում իրականացված աշխատանքների վերաբերյալ անհրաժեշտ հաշվետվողական աշխատանքները: Նշված գործառույթի շրջանակում, մասնավորպես, ՀՀ վիճակագրական պետական կոմիտե է ներկայացվել ՀՀ վիճակագրության պետական խորհրդի 2022 թվականի փետրվարի 8-ի թիվ 02-Ն որոշմամբ սահմանված պահանջներին

համապատասխան «վարչական իրավախախտումների մասին» ՁԼ 1-ՎԻ (տարեկան) վիճակագրական ամփոփ հաշվետվությունը:

V.ՊԵՏԱԿԱՆ ՊԱՇՏՈՆԻ ՀԱՎԱԿՆՈՂ ԱՆՁԱՆՑ ԲԱՐԵՎԱՐՔՈՒԹՅԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՍԻՐՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱԿԱՐԳԸ

Պետության կողմից որդեգրված հակակոռուպցիոն քաղաքականության, ինչպես նաև Հանձնաժողովին վերապահված կանխարգելման մանդատի իրականացման տեսանկյունից Հանձնաժողովի առանցքային գործառույթներից է համարվում պետական պաշտոնների հավակնող անձանց (թեկնածուների) բարեվարքության ուսումնասիրության և դրա արդյունքում իրավասում մարմին համապատասխան խորհրդատվական եզրակացության տրամադրումը: Նշված գործընթացի շարունակական և արդյունավետ իրականացման արդյունքում հնարավոր կլինի հասնել պետական պաշտոններում հավակնող անձանց բարեվարք կերպարի ձևավորմանը, հետևողական պայքար մղելու պետական համակարգում կոռուպցիայի, հովանավորչության, անձնական կապերով առաջնորդվելով որոշումներ կայացնելու և մի շարք այլ արատավոր գործընթացների և երևույթների դեմ:

Հանձնաժողովը հաշվետու տարվա ընթացքում պետական պաշտոններում նշանակվել հավակնող անձանց (թեկնածուների) բարեվարքության ուսումնասիրության լիազորության շրջանակներում իրականացրել է 315 անձանց բարեվարքության ուսումնասիրություն, ինչի արդյունքում համապատասխան մարմիններ են ներկայացվել նույնքան խորհրդատվական բնույթի եզրակացություններ:

Ներկայացված 315 եզրակացություններից՝ 186-ը եղել են դրական, 41-ը՝ բացասական, 83-ը՝ դրական վերապահումով: Թվով 4 անձի բարեվարքության վերաբերյալ վերջնական գնահատական չի տրամադրվել՝ Հանձնաժողովի անդամների ձայների հավասար բաշխվածության արդյունքում: Թվով 1 անձի վերաբերյալ տրամադրվել է գույքային դրության վերաբերյալ տեղեկանք:

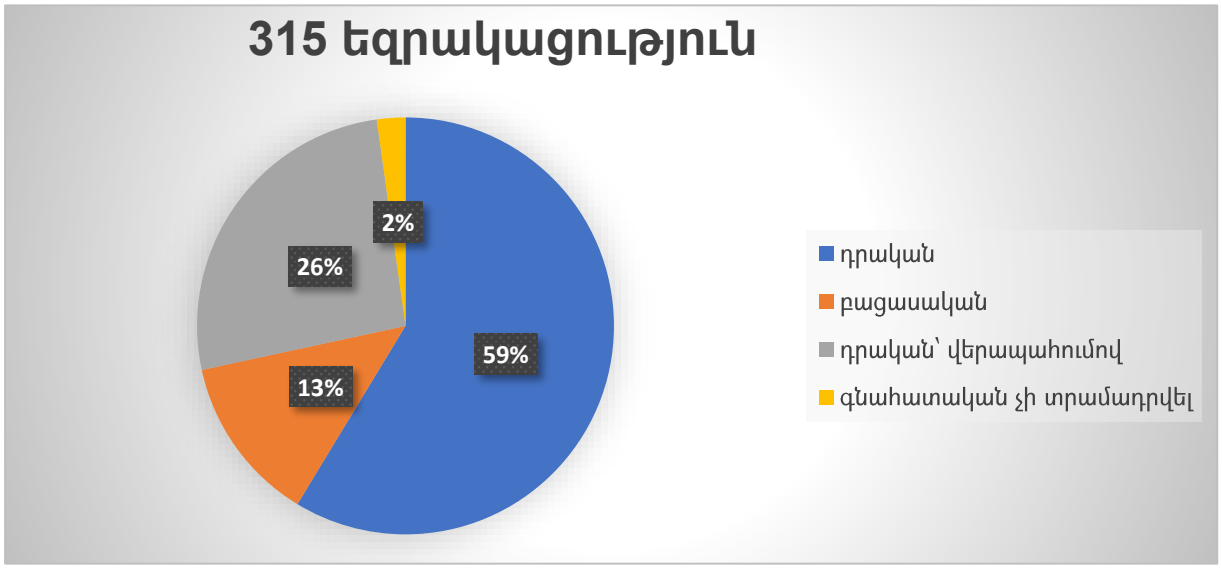

Ներկայացված եզրակացություններից՝

- 65-ը վերաբերել են **դատավորների թեկնածուների հավակնորդներին**,
- 39 -ը՝ **Վերաքննիչ դատարաններում** դատավոր նշանակվելու համար առաջխաղացման ենթակա դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկվել հավակնող անձանց,
- 20-ը՝ **Վճռաբեկ դատարանում** դատավոր նշանակվելու համար առաջխաղացման ենթակա դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկվել հավակնող անձանց,
- 4-ը՝ **Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամի** թեկնածուներին,
- 107-ը՝ **դատախազների թեկնածությունների ցուցակում** ընդգրկվել հավակնող անձանց,
- 39-ը՝ **դատախազների առաջխաղացման ցուցակում** ընդգրկվել հավակնող դատախազներին,
- 18-ը՝ Հակակոռուպցիոն կոմիտեի **օպերատիվ-հետախուզական** գործառույթներ իրականացնող ստորաբաժանման պաշտոնները համալրել հավակնող անձանց,
- 22-ը՝ Հակակոռուպցիոն կոմիտեի **ինքնավար պաշտոնները** համալրել հավակնող անձանց,

- 1-ը /տեղեկանք/՝ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի անդամի:

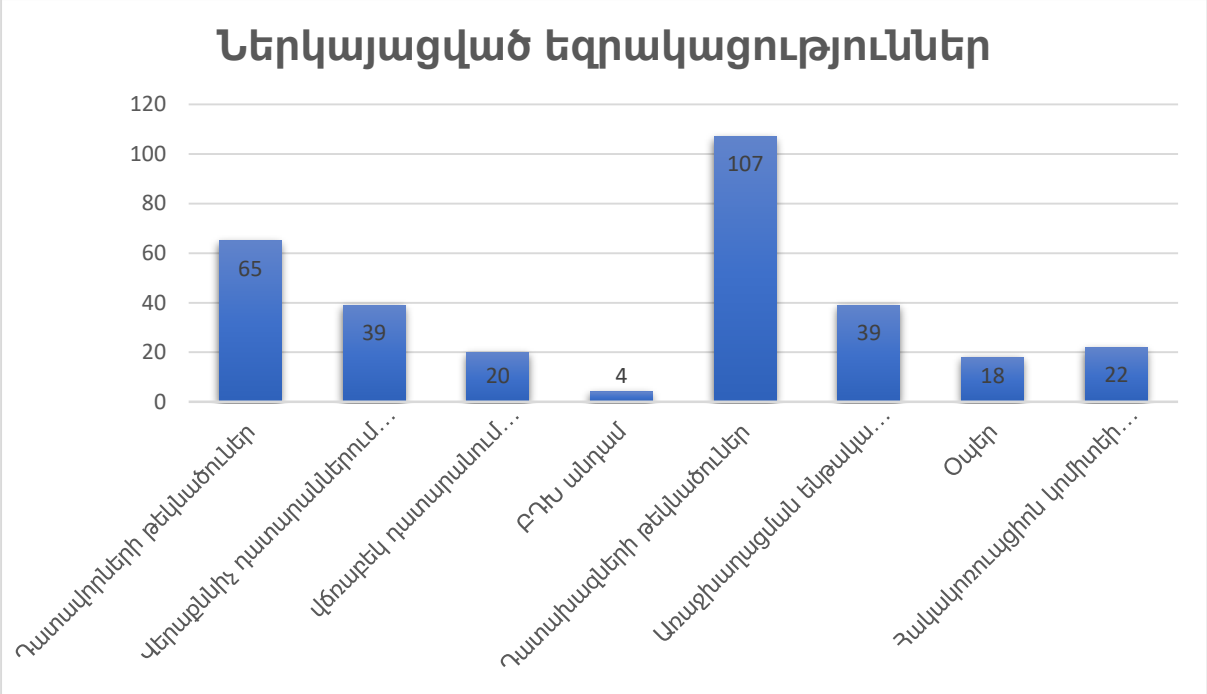

Դատավորների թեկնածուների հավակնորդների վերաբերյալ կազմված բարեվարքության 65 եզրակացություններից 49-ը եղել են դրական, որոնցից 43-ը ընդգրկվել են համապատասխան ցուցակում, պաշտոնում են նշանակվել է 8 թեկնածու, 5-ը՝ բացասական, որից համապատասխան ցուցակում ընդգրկվել է 3 թեկնածու, պաշտոնում նշանակվել է 1-ը, 11-ը՝ դրական վերապահումով, որից 8-ը ընդգրկվել են համապատասխան ցուցակում, 2-ը նշանակվել են համապատասխան պաշտոնում:

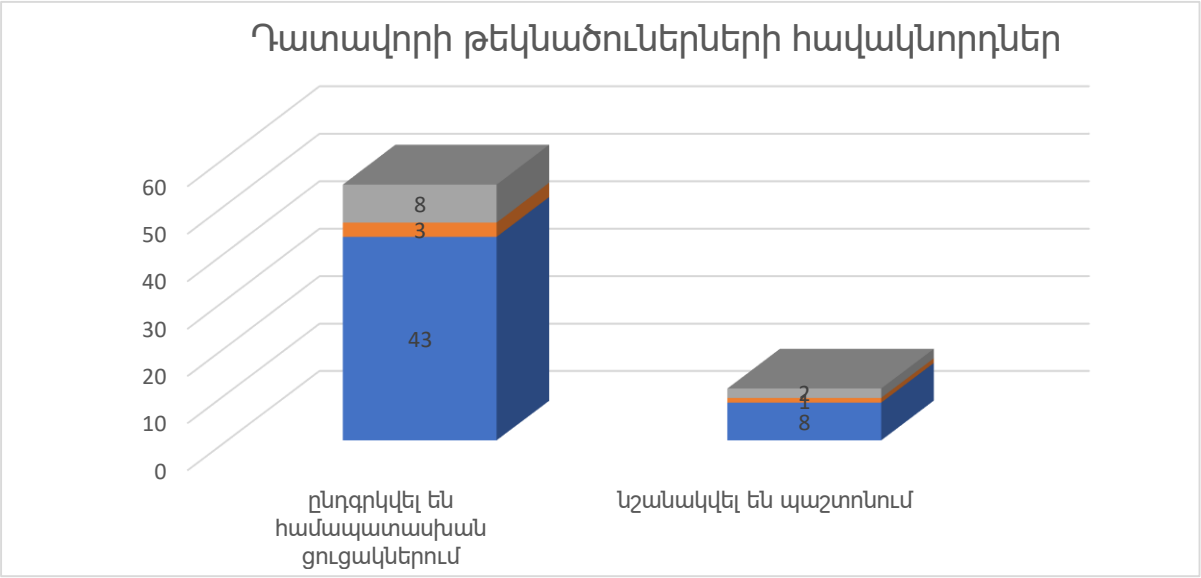

Վերաքննիչ դատարաններում դատավոր նշանակվելու համար առաջխաղացման ենթակա դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկվել հավակնող անձանց վերաբերյալ ներկայացված բարեվարքության 39 եզրակացություններից 24-ը եղել են դրական, որոնցից ցուցակում ընդգրկվել է 10 թեկնածու, որից պաշտոնի նշանակվել են 2-ը, 3 թեկնածուն Բարձրագույն դատական խորհրդի որոշմամբ հանվել են ցուցակից, 3-ը՝ բացասական, որից 1-ը ընդգրկվել է համապատասխան ցուցակում, այնուհետև իր դիմումի համաձայն հանվել է ցուցակից, 11-ը՝ դրական՝ վերապահումով, թեկնածուներից 5-ն ընդգրկվել են առաջխաղացման ցուցակում, 2-ը Բարձրագույն դատական խորհրդի որոշմամբ հանվել են ցուցակից: Թվով 1 թեկնածուի բարեվարքության վերաբերյալ վերջնական գնահատական չի տրամադրվել՝ Հանձնաժողովի անդամների ձայների հավասար բաշխվելու արդյունքում: Նշված թեկնածուն ընդգրկվել է ցուցակում և նշանակվել պաշտոնում:

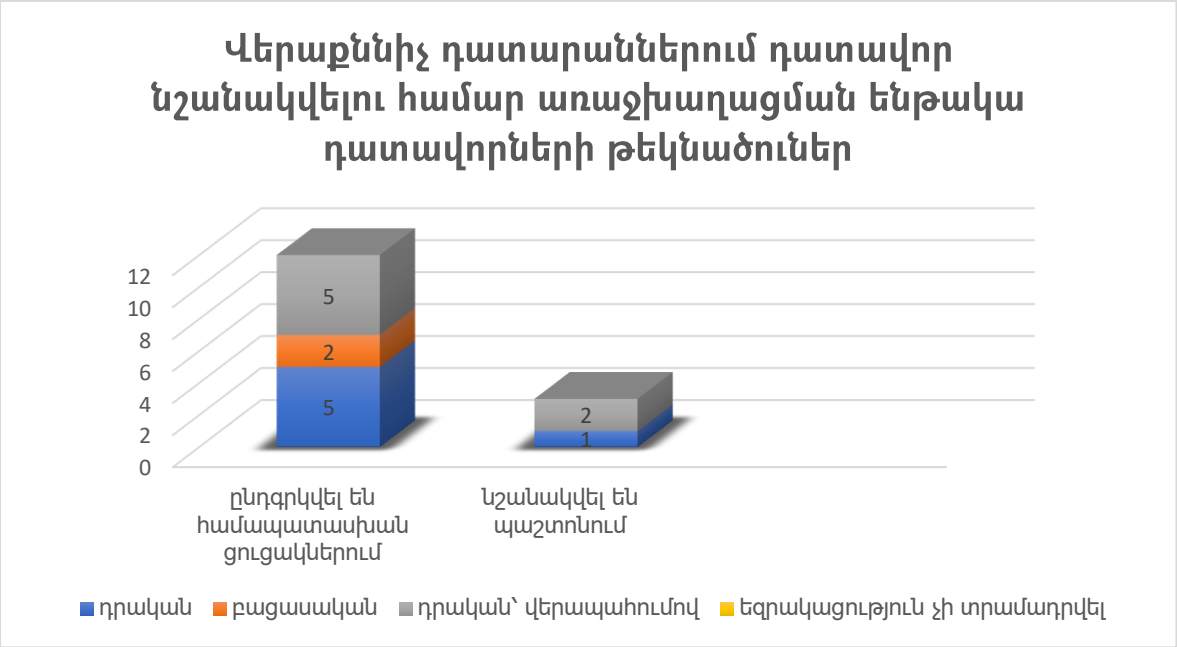

Վճռաբեկ դատարանում դատավոր նշանակվելու համար առաջխաղացման ենթակա դատավորների թեկնածուների ցուցակում ընդգրկվել հավակնող անձանց վերաբերյալ կազմված բարեվարքության թվով 20 եզրակացություններից 8-ը եղել են դրական, որոնցից համապատասխան ցուցակում ընդգրկվել է 5 թեկնածու, 1-ն ԱԺ քվեարկության արդյունքում նշանակվել է պաշտոնում: 8-ը՝ դրական վերապահումով, որից համապատասխան ցուցակում ընդգրկվել են 5-ը, 2-ն ԱԺ քվեարկության արդյունքում նշանակվել է

պաշտոնում, 4-ը՝ բացասական, որից համապատասխան ցուցակում ընդգրկվել են 2-ը, ԱԺ քվեարկության արդյունքում ոչ ոք չի նշանակվել է պաշտոնում:

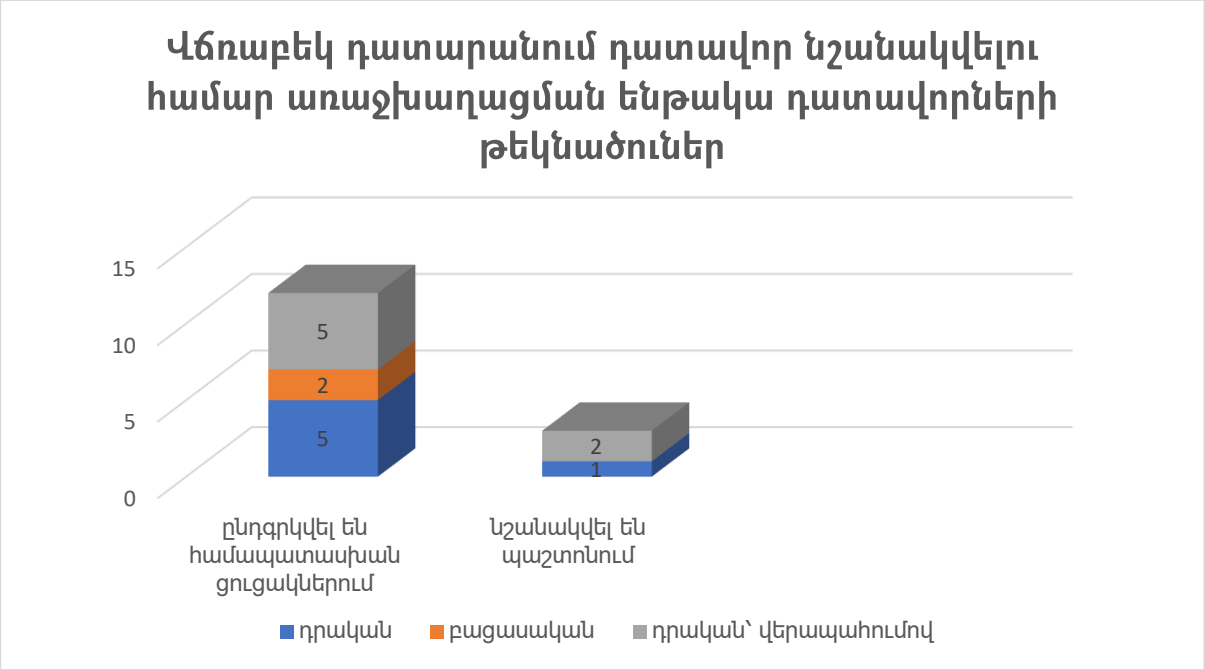

Բարձրագույն դատական խորհրդի անդամի թեկնածուների վերաբերյալ կազմված բարեվարքության թվով 4 եզրակացություններից 3-ը եղել են դրական, որից 2-ը նշանակվել են պաշտոնում, թվով 1 դրական՝ վերապահումով թեկնածուն նշանակվել է պաշտոնում:

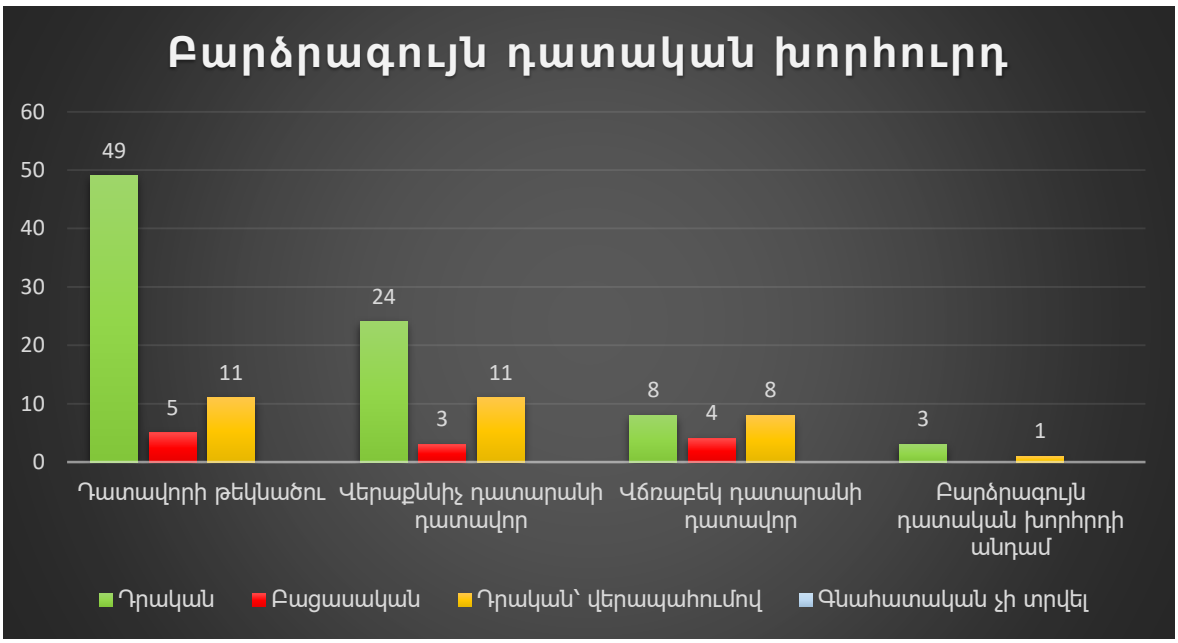

Դատախազների թեկնածուների վերաբերյալ կազմված բարեվարքության թվով 107 եզրակացություններից 59-ը եղել են դրական, որոնցից

համապատասխան ցուցակում ընդգրկվել են 6-ը, որից 1-ը նշանակվել է պաշտոնում, 18-ը՝ բացասական, որից ցուցակում ընդգրկվել է 1-թեկնածու, այնուհետև նշանակվել պաշտոնում, 30-ը՝ դրական վերապահումով, որից 5-ն ընդգրկվել են ցուցակում:

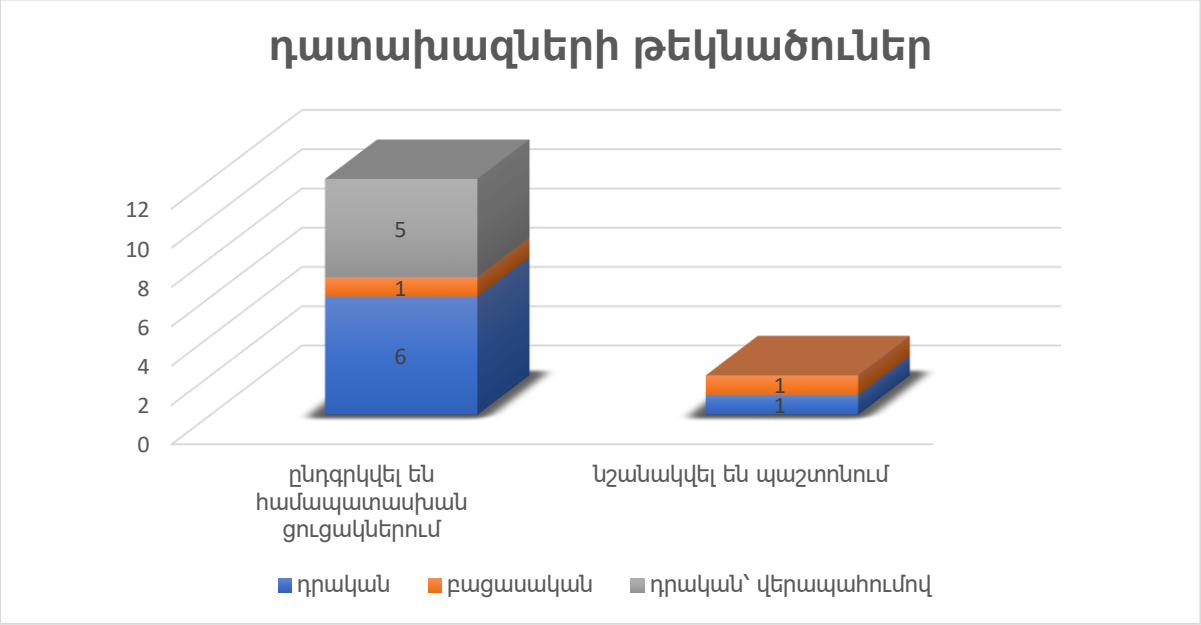

Դատախազների ծառայողական առաջխաղացման ցուցակներում ընդգրկվել հավակնող թեկնածուների վերաբերյալ կազմված բարեվարքության թվով 39 եզրակացություններից 23-ը եղել են դրական, որից առաջխաղացման ցուցակում ընդգրկվել են 8-ը, այնուհետև նշանակվել են պաշտոնում, 5-ը՝ բացասական, որից ցուցակում ընդգրկվել է 1-ը, այնուհետև նշանակվել պաշտոնի, 6-ը՝ դրական՝ վերապահումով, որից ցուցակում ընդգրկվել են 2-ը, այնուհետև նշանակվել պաշտոնում: Թվով 3 թեկնածուի բարեվարքության վերաբերյալ վերջնական գնահատական չի տրամադրվել՝ Հանձնաժողովի անդամների ձայների հավասար բաշխվելու արդյունքում. թվով 2 թեկնածու ընդգրկվել է ցուցակում, այնուհետև նշանակվել պաշտոնում:

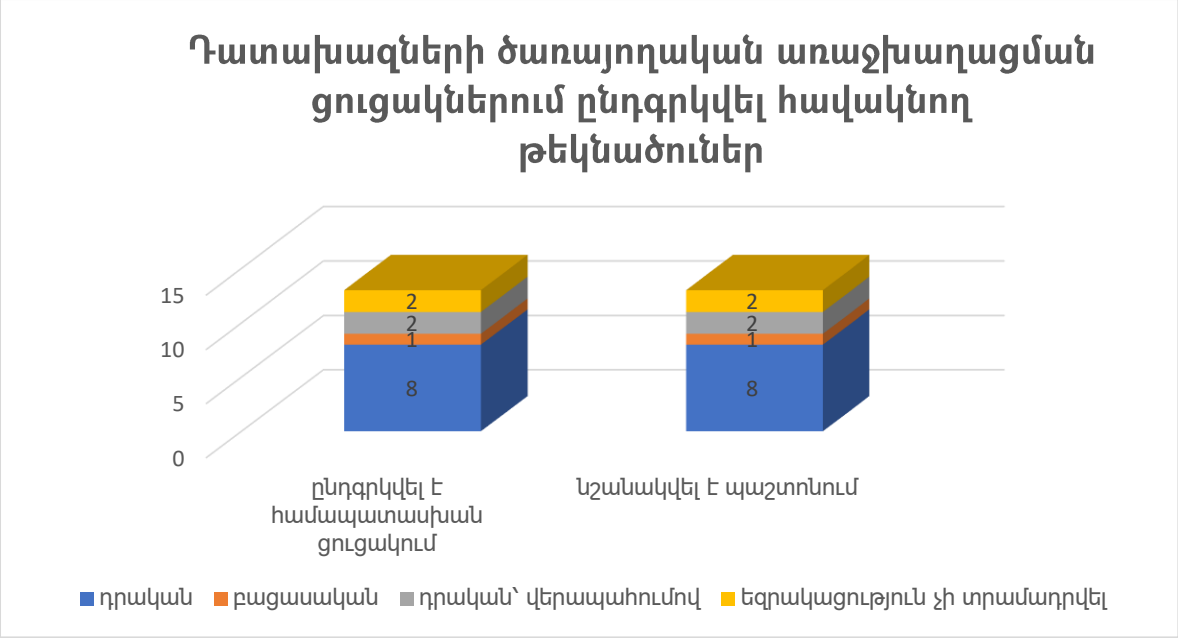

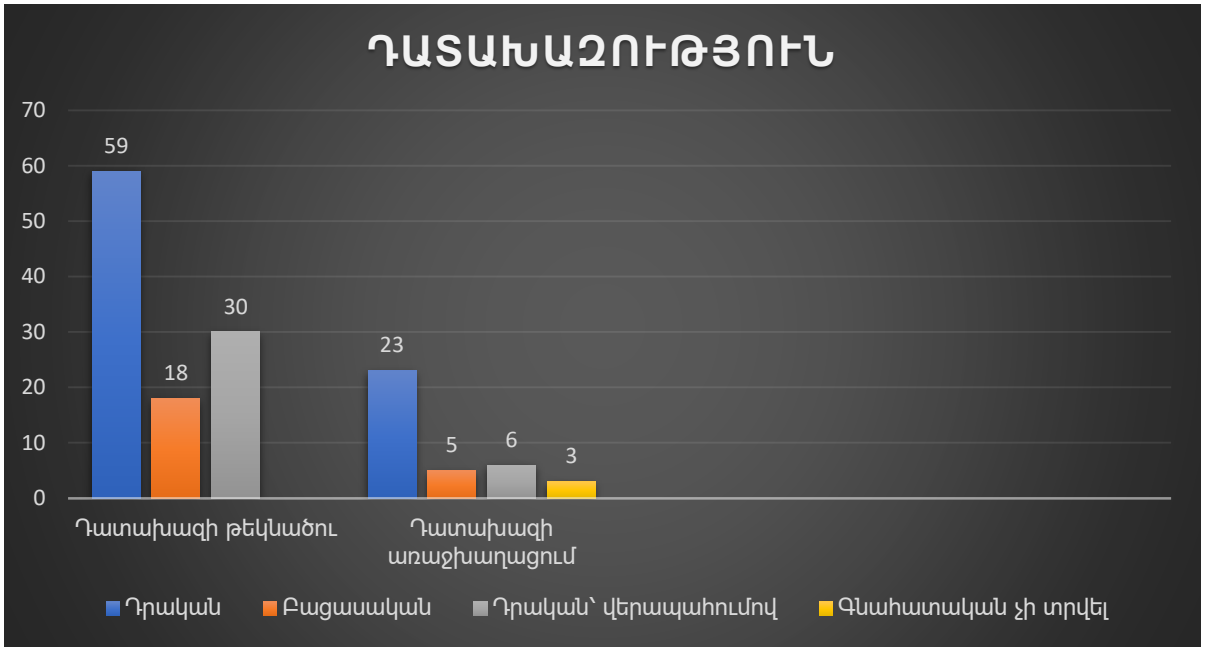

Հակակոռուպցիոն կոմիտեի ինքնավար պաշտոնները համալրել հավակնող թեկնածուների վերաբերյալ կազմված բարեվարքության թվով 22 եզրակացություններից 10-ը եղել են դրական, թեկնածուները ընդգրկվել են ցուցակում և նշանակվել համապատասխան պաշտոններում, 2-ը՝ բացասական, թեկնածուները չեն ընդգրկվել ցուցակում, 10-ը դրական՝ վերապահումով, թեկնածուներից 6-ն ընդգրկվել են ցուցակում և նշանակվել համապատասխան պաշտոնում:

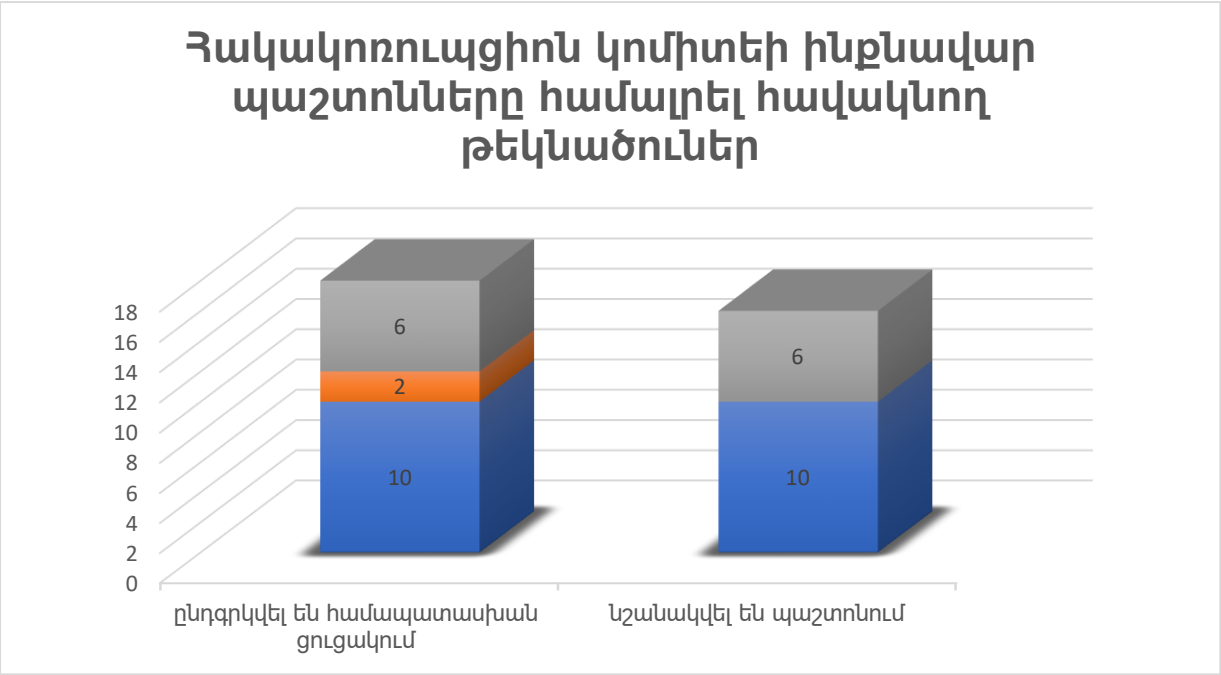

Հակակոռուպցիոն կոմիտեի օպերատիվ-հետախուզական գործունեություն իրականացնող ստորաբաժանման պաշտոնները համալրել հավակնող թեկնածուների վերաբերյալ կազմված բարեվարքության թվով 18 եզրակացություններից 10-ը եղել են դրական, թեկնածուներից 9-ը ընդգրկվել են ցուցակում, այնուհետև նշանակվել պաշտոնում, 4-ը՝ բացասական, թեկնածուներից ոչ ոք չի ընդգրկվել ցուցակում, 4-ը դրական՝ վերապահումով թեկնածուներից, 3-ն ընդգրկվել են ցուցակում, այնուհետև նշանակվել պաշտոնում:

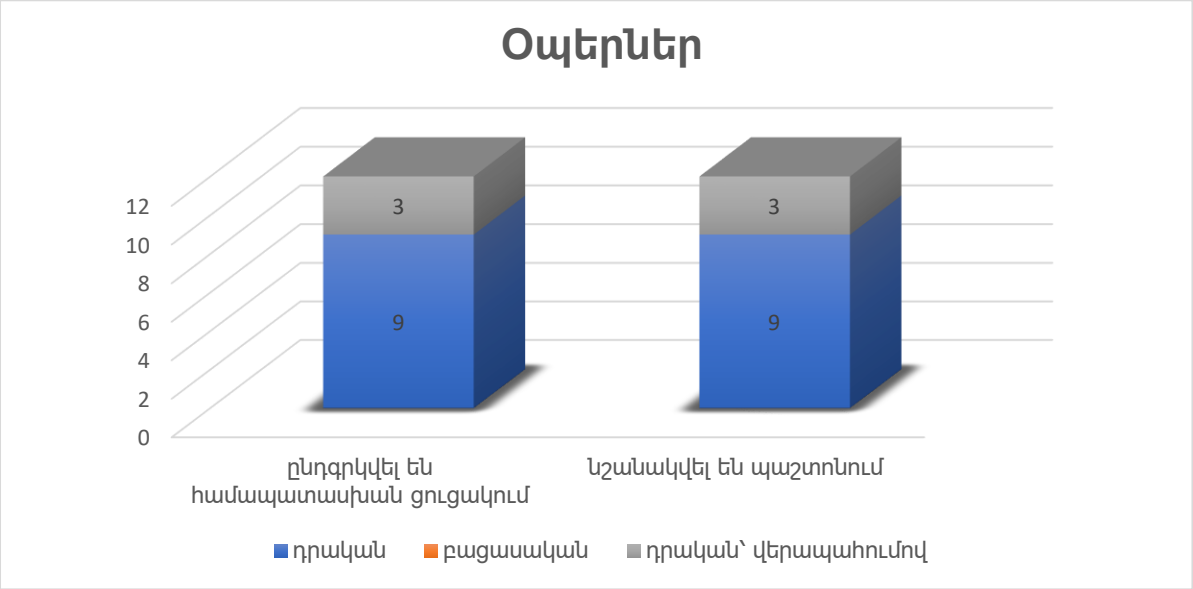

Հարկ է նշել, որ ինչպես նախկինում, այնպես էլ այս կիսամյակի ընթացքում Հանձնաժողովը թեկնածուների բարեվարքության վերաբերյալ գնահատականները ձևավորելիս կիրառել է նախորդող ժամանակահատվածի պրակտիկայի հիման վրա ձևավորված մեթոդաբանությունը: Մասնավորապես, թեկնածուների բարեվարքության վերաբերյալ ***դրական*** եզրակացություններ ներկայացվել են բոլոր այն դեպքերում, երբ ուսումնասիրությունների արդյունքում վերջիններիս բարեվարքության գնահատականի վրա ազդող բացասական գործոնների վերաբերյալ տեղեկություններ Հանձնաժողովը ձեռք չի բերել: Միաժամանակ գույքային դրության առնչությամբ Հանձնաժողովի կողմից արձանագրված անհամապատասխանությունները մեծամասամբ ազդեցություն չեն ունեցել թեկնածուների բարեվարքության գնահատականի վրա այն դեպքերում, երբ, հաշվի առնելով դրանց քանակը և բնույթը, Հանձնաժողովը դրանք չի դիտարկել որպես բացասական գործոն կամ խախտումների մեծ մասը եղել է տեխնիկական բնույթի և (կամ) վերաբերել է թեկնածուների ընտանիքի անդամներին, ինչպես նաև այն դեպքերում, երբ թեկնածուների կողմից ներկայացված պարզաբանումները և տրամադրված լրացուցիչ փաստաթղթերը փարատել են Հանձնաժողովի մոտ թեկնածուի և վերջինիս ընտանիքի անդամների գույքային դրության արժանահավատության առնչությամբ մտահոգություններն ու ռիսկերը:

Հարկ է նաև նշել թեկնածուների կարգապահական պատասխանատվության ենթարկված լինելու հանգամանքը, ինչպես նաև դրա վերաբերյալ բարեվարքության հարցաթերթիկում տվյալ չներկայացնելը գնահատվել են յուրաքանչյուր դեպքով առանձին՝ հաշվի առնելով դրանց քանակը, բնույթը և վաղեմության ժամկետներ:

Թեկնածուների բարեվարքության վերաբերյալ ***դրական վերապահումով*** եզրակացություններ ներկայացվել են բոլոր այն դեպքերում, երբ՝

- բարեվարքության հարցաթերթիկում և հայտարարագրերում ներկայացված տվյալների, ինչպես նաև Հանձնաժողովին հասանելի այլ պաշտոնական աղբյուրներից ստացված տեղեկությունների համադրման արդյունքներով դուրս են բերվել թեկնածուների գույքային դրության վերաբերյալ որոշակի անհամապատասխանություններ, որոնք թեև առանձին-առանձին որպես բացասական գործոն չեն դիտարկվել, սակայն իրենց համակցության մեջ ձևավորել են թեկնածուի և նրա ընտանիքի անդամի գույքային դրության վերաբերյալ անարժանահավատություն և ռիսկ: Միաժամանակ, բոլոր այն դեպքերում, երբ արձանագրված գույքային անհամապատասխանությունների վերաբերյալ թեկնածուների ներկայացրած պարզաբանումները չեն փարատել

Հանձնաժողովի մոտ առկա մտահոգությունները, բայց նաև բավարար չեն եղել բացասական գնահատականի ձևավորման համար՝ Հանձնաժողովը դրանք նույնպես գնահատել է որպես բարեվարքության գնահատականի վրա ազդող գործոն.

- թեկնածուները ենթարկված են եղել վարչական կամ կարգապահական պատասխանատվության: Յուրաքանչյուր դեպքի համար Հանձնաժողովն ուսումնասիրել է դրանց քանակը և բնույթը, նշանակված կարգապահական տույժի ժամկետները՝ ինչից ելնելով նշված հանգամանքները Հանձնաժողովի կողմից գնահատվել են որպես բարեվարքության գնահատականի վրա ազդող գործոն: Միաժամանակ, բարեվարքության գնահատականի կազմման համար Հանձնաժողովը վարչական իրավախախտումների՝ ճանապարհային երթևեկության կանոնների խախտումների քանակը և դրանց բնույթը դիտարկել է բարեվարքության վրա ազդեցություն ունեցող այլ գործոնների վերաբերյալ տեղեկությունների համադրմամբ.
- թեկնածուների աշխատանքային գործունեության ընթացքում դրսևորած վարքագծի առնչությամբ առկա տեղեկությունները, դրանց վերաբերյալ զանգվածային լրատվամիջոցների հրապարակումների քանակը և բնույթը, ինչպես նաև դրանց վերաբերյալ անկողմնակալ դիտորդի հնարավոր ընկալումները Հանձնաժողովի մոտ ձևավորել են թեկնածուների անկախության, անաչառության և ապաքաղաքական լինելու պահանջների ապահովման խոցելիության առնչությամբ որոշակի ռիսկեր:

Թեկնածուների աշխատանքային գործունեության շրջանակներում դրսևորած վարքագծի առնչությամբ Հանձնաժողովը նաև գնահատել է վերջիններիս կողմից կայացված որոշումներով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կողմից արձանագրված խախտման դեպքերին՝ անդրադառնալով նաև դրանց առնչությամբ անկողմնակալ դիտորդի տեսանկյունից հնարավոր ընկալումներին և զանգվածային լրատվության միջոցներում դրանց վերաբերյալ առկա հրապարակումներին:

Թեկնածուների բարեվարքության վերաբերյալ **բացասական** եզրակացություններ ներկայացվել են հիմնականում այն դեպքերում, երբ՝

- թեկնածուների և նրանց ընտանիքի անդամների հայտարարագրերում ու բարեվարքության հարցաթերթիկում ներկայացվել են էական նշանակություն ունեցող՝ թեկնածուի գույքային դրության վերաբերյալ ոչ ամբողջական տվյալներ, իսկ առանձին դեպքերում ներկայացված տվյալները պաշտոնական այլ աղբյուրներից ստացված տվյալներով չեն հաստատվել, ինչի արդյունքում դուրս են բերվել գույքային դրության առնչությամբ

անհամապատասխանություններ, որոնք ձևավորել են վերջիններիս գույքի ծագման աղբյուրների կամ եկամուտների օրինականության վերաբերյալ անարժանահավատություն: Այն դեպքերում, երբ առկա անհամապատասխանությունները, մասնավորապես՝ գույքի ծագման աղբյուրների վերաբերյալ թեկնածուների ներկայացրած պարզաբանումները չեն փարատել Հանձնաժողովի մոտ առկա մտահոգությունները, ձևավորելով գույքային դրության վերաբերյալ անարժանահավատություն և ռիսկ, Հանձնաժողովը դրանք գնահատել է որպես բարեվարքության գնահատականի վրա ազդող բացասական գործոն: Թեկնածուների ընտանիքի անդամների գույքային դրության առնչությամբ Հանձնաժողովի մտահոգություններն առավել ընդգծվել են այն համատեքստում, երբ վերջիններիս ընտանիքի անդամները տարիներ շարունակ զբաղեցրել են հիմնականում պետական պաշտոններ: Թեկնածուների հետ համատեղ բնակվող անձանց՝ հիմնականում ամուսինների և ծնողների, հայտարարագրեր չներկայացնելու փաստը Հանձնաժողովը նույնպես գնահատել է որպես բարեվարքության գնահատականի վրա բացասական ազդեցություն ունեցող գործոն՝ բացառությամբ այն դեպքերի, երբ հետագայում օրենքով սահմանված կարգով բոլոր հայտարարագրերը ներկայացնելու ուժով Հանձնաժողովը զրկված չի եղել թեկնածուների և նրանց ընտանիքի անդամների գույքային դրության վերաբերյալ ամբողջական ուսումնասիրություն կատարելու հնարավորությունից.

- թեկնածուների՝ կարգապահական պատասխանատվության ենթարկված լինելը և դրանց վերաբերյալ բարեվարքության հարցաթերթիկում տվյալներ չներկայացնելը, հատկապես հաշվի առնելով կարգապահական տույժերի քանակը, խախտման բնույթը, տույժի խիստ տեսակը, ինչպես նաև կարգապահական տույժերը վերջին տարիներին կիրառված լինելու հանգամանքները, Հանձնաժողովի կողմից գնահատվել են որպես բարեվարքության գնահատականի վրա ազդող գործոն.
- թեկնածուների աշխատանքային գործունեության շրջանակներում դրսևորած վարքագծի առնչությամբ Հանձնաժողովը նաև գնահատել է վերջիններիս կողմից կայացված որոշումներով Մարդու իրավունքների եվրոպական դատարանի կողմից արձանագրված խախտման դեպքի հանգամանքները:

Բացի այդ, հաշվետու տարվա ընթացքում տրամադրված որոշ եզրակացությունների արդյունքներով Հանձնաժողովն արձանագրել է, որ առկա են թեկնածուների բանկային հաշիվների մուտքերի-ելքերի և ստացած եկամուտների միջև էական տարբերություններ, որոնք մեծամասամբ պայմանավորված են եղել թեկնածուների կողմից խաղադրույքներ կատարելու և

շահումով խաղերի արդյունքում նույն բանկային հաշիվներով գումար ստանալու հանգամանքով:

Միաժամանակ հարկ է նշել նաև, որ մյուս բոլոր խնդիրները, մասնավորապես՝ թեկնածուների կողմից բարեվարքության հարցաթերթիկում տվյալներ չներկայացնելը, թեկնածուներին համապատասխան պաշտոններում նշանակելու դեպքում շահերի բախման հնարավոր իրավիճակները և այլն, Հանձնաժողովը յուրաքանչյուր դեպքում ուսումնասիրել և դիտարկել է թեկնածուների վերաբերյալ արձանագրված այլ անհամապատասխանությունների հետ համադրությամբ:

Հաշվետու ժամանակահատվածում բարեվարքության ուսումնասիրության գործընթացի շրջանակներում հանցագործության առերևույթ հատկանիշների առկայության հիմքով 8 անձի վերաբերյալ համապատասխան հաղորդումներ են ներկայացվել Գլխավոր դատախազություն,որից թվով 2 անձի վերաբերյալ նախաձեռնվել է քրեական վարույթ:

Կոռուպցիայի կանխարգելման մանդատի շրջանակներում, հաշվի առնելով Հանձնաժողովի կողմից ներկայացված եզրակացությունների արդյունքները, 19 թեկնածու (ընդհանուր 22 անձ՝ այդ թվում ընտանիքի անդամներ) դիմել են Հանձնաժողովին՝ բարեվարքության ուսումնասիրության իրականացման գործընթացում հայտարարագրերի վերլուծության արդյունքում արձանագրված անհամապատասխանություններն ուղղելու նպատակով:

VI. ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԻ ԸՆԹԱՑԻԿ ՖԻՆԱՆՍԱԿԱՆ ԳՈՐԾՈՒՆԵՈՒԹՅԱՆ ՎԵՐԱՀՍԿՈՂՈՒԹՅՈՒՆ

2023 թվականի հունվարի 26-ին Հանձնաժողովը շրջանառել է 2022 թվականի ընթացքում «Կուսակցությունների մասին» սահմանադրական օրենքի կիրառման արդյունքում վերհանված խնդիրների մասին փաստաթուղթը, իսկ 2023 թվականի փետրվարի 15-ին՝ նախաձեռնել հանրային քննարկում, որին մասնակցել են ինչպես ԱԺ-ի, ՀՀ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի, Արդարադատության նախարարության, ՀՀ Կենտրոնական բանկի, այնպես էլ կուսակցությունների, աուդիտորական կազմակերպությունների և քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչներ:

2023 թվականի 1-ին կիսամյակում Հանձնաժողովն ակտիվորեն համագործակցել է ինչպես պետական մարմինների, այնպես էլ միջազգային գործընկերների հետ: Մասնավորապես Եվրոպական միության ֆինանսավորմամբ և Եվրոպայի խորհրդի կողմից իրականացվող՝ ԵՄ-ի «Գործընկերություն հանուն լավ կառավարման» ծրագրի միջոցառումների երկրորդ փուլի՝ «Հայաստանում քաղաքական կուսակցությունների ֆինանսավորման և ստուգման, մշտադիտարկման և վերահսկողության հետ կապված գործող իրավական և ինստիտուցիոնալ դաշտի վերլուծություն» թեմայի շրջանակում Եվրոպայի Խորհրդի Տնտեսական հանցագործությունների և համագործակցության բաժնի ներկայացուցիչների հետ քննարկվել են կուսակցությունների ֆինանսական գործունեության վերահսկողության առչվող հարցեր, ինչի արդյունքում Հանձնաժողովը ստացել է մի շարք առաջարկություններ:

2023 թվականի փետրվարի 15-ին Հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ և Ընտրական համակարգերի միջազգային հաստատության աջակցությամբ՝ ԱՄՆ ՄԶԳ ֆինանսավորմամբ տեղի է ունեցել հանրային քննարկում՝ «Կուսակցությունների մասին» սահմանադրական օրենքի կիրառման ընթացքում վերհանված խնդիրների և դրանց հնարավոր լուծումների վերաբերյալ, որին

մասնակցել են ԱԺ-ի, ՀՀ Կենտրոնական ընտրական հանձնաժողովի, Արդարադատության նախարարության, ՀՀ Կենտրոնական բանկի, այնպես էլ կուսակցությունների, աուդիտորական կազմակերպությունների և քաղհասարակության ներկայացուցիչներ:

2023 թվականի մարտի 16-ին «Հակակոռուպցիոն պայմանագրերի և ստանդարտների իրականացում» ծրագրի շրջանակում, որը ԱՄՆ Պետքարտուղարության Թմրամիջոցների դեմ պայքարի և իրավապահ համագործակցության գրասենյակի աջակցությամբ համատեղ իրականացրել են Ընտրական համակարգերի միջազգային հաստատությունը, Հելսինկյան քաղաքացիական ասամբլեայի Վանաձորի գրասենյակը, տեղի է ունեցել կլոր սեղան-քննարկում «Քաղաքական ֆինանսավորմանն առնչվող իրավախախտումների քննության և պատժամիջոցների վերաբերյալ» թեմայով, որին մասնակցել է նաև Հանձնաժողովը: Հանձնաժողովի նախագահ Հայկուհի Հարությունյանը ներկայացրել է կուսակցությունների ֆինանսական գործունեության վերահսկողության ոլորտում 2022 թվականին իրականացված աշխատանքները, օրենքի կիրառման ընթացքում ծագած խնդիրները, մասնավորապես՝ կուսակցությունների պետական նպատակային ֆինանսավորման հիմքերի, պետական ֆինանսավորման նվազեցման կամ դադարեցման հիմքերի առկայության ստուգման, կուսակցությունների ֆինասավորման աղբյուրների, սահմանաչափերի և այլնի մասին, միաժամանակ կարևորելով դրանց արդյունավետ լուծմանն առչվող օրենսդրական փոփոխությունների անհրաժեշտությունը:

Արդեն 2023 թվականի մարտի 24-ին՝ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովում, տեղի է ունեցել հերթական հանրային քննարկումը կուսակցությունների ներկայացուցիչների մասնակցությամբ:

Քննարկման օրակարգում Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի Կուսակցությունների ֆինանսական գործունեության վերահսկողության բաժնի կողմից մշակված և շրջանառված՝ «Կուսակցությունների մասին» սահմանադրական օրենքում և հարակից օրենքներում փոփոխություններ և լրացումներ կատարելու մասին օրենքների նախագծերի փաթեթն էր:

Հանրային քննարկման ընթացքում կուսակցություններին ներկայացվել է օրենսդրական փոփոխությունների նախագծերի փաթեթը, ինչպես նաև առաջարկվել հանրային քննարկման ընթացքում հնչած բոլոր առաջարկները, իսկ այլ առաջարկների դեպքում դրանք ևս ամփոփել և ներկայացնել գրավոր՝ նախագծերի փաթեթում ներառելու համար:

2023 թվականի ապրիլի 17-21-ը Ընտրական համակարգերի միջազգային հիմնադրամի (International Foundation for Electoral Systems (IFES)) Եվրոպայի

տարածաշրջանային գրասենյակի կողմից կազմակերպվել է «Քաղաքական ֆինանսավորման վերահսկողության հետաքննություններ և պատժամիջոցներ» (Investigations and Sanctions in Official Political Finance Oversight) թեմայով աշխատաժողով Չեխիայի Հանրապետությունում, որին մասնակցություն է ունեցել նաև Հանձնաժողովը: Աշխատաժողովի ընթացքում Հանձնաժողովի նախագահ Հ. Հարությունյանը ներկայացրել է, թե Հանձնաժողովն ի՞նչ լիազորություններ և ռեսուրսներ ունի կուսակցությունների պետական ֆինանսավորմանն առնչվող խախտումների հետաքննության համար, այդ լիազորությունների իրականացման համար արդյո՞ք Հանձնաժողովին տրված գործիքակազմերը բավարար են, թե կարիք է լինում դիմելու այլ մարմինների՝ աջակցություն ստանալու, արդյո՞ք առկա են այնպիսի իրավական ընթացակարգեր, որոնց արդյունքում կարող են վերանայվել կամ վերացվել Հանձնաժողովի կողմից ընդունված որոշումները, ի՞նչ գործընթացներ են տեղի ունենում ՀՀ-ում կուսակցությունների ֆինանսավորման խախտումների քննության առնչությամբ:

Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը, հավատարիմ մնալով իր որդեգրած՝ թափանցիկ և հաշվետվողական գործելու, ինչպես նաև իր գործունեության ընթացքում մասնակցայնություն ապահովելու քաղաքականությանը, 2023 թվականի 1-ին կիսամյակում ավարտին է հասցրել կուսակցությունների ֆինանսական գործունեության վերահսկողությանն առնչվող համապատասխան խնդիրների լուծմանն ուղղված օրենսդրական փոփոխությունների նախագծերի փաթեթի մշակման աշխատանքները և այն ներկայացրել իրավասու մարմնին՝ օրենքով սահմանված կարգով շրջանառելու նպատակով, որն էլ հանրային քննարկման է դրվել իրավական ակտերի նախագծերի հրապարակման միասնական հարթակում:

VII. ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ՌԻՍԿԵՐԻ ԳՆԱՀԱՏՈՒՄԸ ԵՎ ԴՐԱՆՑ ԶՍՊՄԱՆՆ ՈՒՂՂՎԱԾ ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐԸ

Կոռուպցիայի դեմ ՄԱԿ-ի կոնվենցիայի շրջանակում կոռուպցիայի կանխարգելման տեսանկյունից կարևորվում է հանրային և մասնավոր հատվածում կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարումը՝ որպես պետական պաշտոնյաների գործառույթներին բնորոշ կոռուպցիոն ռիսկերի մասին իրազեկվածության, պետական ֆինանսների կառավարման թափանցիկության և հաշվետվողականության բարձրացման, պետական կառավարման համակարգում կոռուպցիայի վտանգների մասին պարբերական հաշվետվությունների հրապարակման, մասնավոր կազմակերպությունների գործունեության թափանցիկության խրախուսման և վերջիններիս գործունեությունը կարգավորող ընթացակարգերի չարաշահումների կանխարգելման արդյունավետ մեխանիզմ:

Հայաստանի Հանրապետությունում տարիներ շարունակ կոռուպցիայի դեմ պայքարին ուղղված գործողությունները փորձ էին անում թիրախավորել կոռուպցիայի դրսևորումները և ոչ դրանց առաջացման խորքային պատճառները: Սակայն կառավարման ոլորտում կոռուպցիոն ռիսկերի արդյունավետ կառավարման բացակայության դեպքում հանրային ընկալման տիրույթում և պետության կողմից մատուցվող ծառայությունների առնչությամբ ձևավորվում է բացասական վերաբերմունք, իրականացված առանձին աշխատանքների արդյունքների նկատմամբ ոչ համարժեք պատկերացում: Կոռուպցիոն ռիսկի բացահայտման նպատակը սովորաբար լրացնելն է փաստացի բացերը, և այն կարող է բացահայտել հիմքը, որը հետագայում վերաճում է կոռուպցիոն դրսևորման: Կոռուպցիոն ռիսկը հավասարեցվում է համակարգի կամ գործընթացի ներսում ինստիտուցիոնալ խոցելիության հետ, որը կարող է նպաստել կոռուպցիոն գործելաոճի զարգացմանը:

Կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման գործընթացը և դրա կարևորությունն ամրագրվեց ՀՀ կառավարության 2021 թվականի նոյեմբերի 18-ի N 1902-Լ որոշմամբ հաստատված՝ ՀՀ կառավարության 2021-2026 թվականների գործունեության միջոցառումների ծրագրով, ինչպես նաև ՀՀ կառավարության 2022 թվականի օգոստոսի 24-ի N 1351-Ն որոշմամբ հաստատված ՀՀ հակակոռուպցիոն ռազմավարության

իրականացման 2019-2022 թթ. միջոցառումների ծրագրով (առավել մանրամասն տես՝ http://cpcarmenia.am/files/legislation/995.pdf, բաժին 7):

Միջազգային և ներպետական իրավակարգավորումներին զուգահեռ, կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման կարևորության մասին են փաստում նաև 2022 թվականին Հայաստանում իրականացված հանրային հարցումների արդյունքները: Այսպես, «Հետազոտական ռեսուրսների կովկասյան կենտրոն-Հայաստան» հիմնադրամի կողմից 2022 թվականին հրապարակված՝ «Հայաստանում կոռուպցիայի վերաբերյալ հանրային կարծիքի ուսումնասիրություն» զեկույցն արձանագրում է, որ ծառայությունների և ոլորտների կոռումպացվածության վերաբերյալ հարցվածների մոտ 55%-ը կոռուպցիան տարածված է համարել առողջապահության ոլորտում: Կոռումպացված լինելու տեսանկյունից, ըստ քաղաքացիների, երկրորդ տեղում է լրատվությունը (22,6%), ապա ընտրական գործընթացները (21,4%) (ընտրահանձնաժողովներ, ընտրացուցակներ, քվեաթերթիկների հաշվարկ և այլն): Հարցվածների ընկալմամբ կոռուպցիայի տարածմանը նպաստում են այնպիսի գործոններ, ինչպիսիք են հանրության կողմից օրենքներին չհետևելը (16%), օրենքների անկատարությունը (15%), տնտեսական ծանր վիճակը/աղքատությունը (14%) և պետության կողմից օրենքների կիրառումը չապահովելը (14%):

Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ հանրային ծառայողների շրջանում իրականացված հարցման արդյունքները ցույց են տալիս, որ հանրային ծառայողների դիտարկմամբ կոռուպցիոն ռիսկերին առավել հակված գործառույթներն են պետական գնումները, վերահսկողությունը և ֆինանսական կառավարումը:

Կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարումը կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ է, որը մեծ կարևորություն ունի հանրային և մասնավոր հատվածի համար, քանի որ այն հնարավորություն է տալիս բացահայտել համակարգի ֆունկցիոնալ ու կառավարման բացերը և գործել առավել արդյունավետ:

Հանրային ոլորտում կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման համակարգի ներդնման նպատակով 2023 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում շահագրգիռ կողմերի ներկայացրած առաջարկությունների հիման վրա ամբողջապես լրամշակվել է «Պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման հայեցակարգը հաստատելու մասին» ՀՀ կառավարության որոշման նախագիծը և ներկայացվել ՀՀ արդարադատության նախարարություն: Նախագիծը նախանշում է Հայաստանի Հանրապետության պետական քաղաքականության համակարգում նոր գործիքի ներդնում՝ հանրային կառավարման ամբողջ համակարգում կոռուպցիոն ռիսկերի համապարփակ գնահատում և կառավարում՝ միջազգայնորեն ընդունելի չափանիշների, կառուցակարգերի, միջազգային հակակոռուպցիոն կազմակերպությունների կողմից տրված առաջարկությունների վրա հիմնված միասնական մեթոդաբանության կիրառմամբ: Հայեցակարգը պետական և տեղական

ինքնակառավարման մարմիններում առկա կոռուպցիոն ռիսկերի բացահայտման, վերլուծության և ռիսկերի կառավարման համակարգի ներդրմանն ուղղված գործողությունների համակարգման ուղեցույց և կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման հիմունքները ներառող պաշտոնական մոտեցումների համախումբ է, որի մշակման համար ուսումնասիրվել են ինչպես միջազգային հիմնական ստանդարտները (ՏՀԶԿ, ԱՄՆ ՄԶԳ, ՄԱԶԾ, ԻՍՕ), այնպես էլ տարբեր պետությունների փորձը (Կորեա, Նիդերլանդներ, Սլովենիա, Ուկրաինա, Լատվիա, Ալբանիա և այլն): Համադրելով տարբեր երկրներում կիրառված փորձը, ինչպես նաև միջազգային փորձագետների հետ Հանձնաժողովի կողմից կատարված ուսումնասիրությունները՝ որպես ռիսկերի գնահատման կիրառելի ստանդարտ ընտրվել է Ստանդարտների միջազգային կազմակերպության մոդելը (ISO), որը հեշտությամբ ինտեգրվում է կառավարման գրեթե բոլոր համակարգերում:

Գնահատման գործընթացի իրականացման առումով ՀՀ-ում առաջարկվում է կիրառել համակցված մոդելը (ներքին գնահատում, կամերալ գնահատում, արտաքին ոլորտային գնահատում), քանի որ կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման բոլոր գործիքները սերտորեն փոխկապակցված են և փոխլրացնող, հետևաբար այդ գործիքները տարբեր առավելություններ են ունենում, երբ համակցվում են այլ գործիքների համար կիրառվող տվյալների աղբյուրների հետ: Այս առումով առաջարկվում է երկարաժամկետ հատվածում կիրառել բոլոր այդ գործիքները՝ քաղաքականության կոնկրետ համատեքստում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման արդյունավետ համակարգ ձևավորելու համար:

Հայեցակարգի հիմնական սկզբունքների հիման վրա Հանձնաժողովում մշակվել է պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանությունը, որի ենթադրում է կոռուպցիոն ռիսկերի ներքին գնահատման (ինքնագնահատման) մեխանիզմների նախատեսում ՀՀ պետական և տեղական ինքնակառավարման մարմիններում՝ էլեկտրոնային համակարգի կառուցման միջոցով:

Նշված փաստաթղթերով նախատեսված կարգավորումները լավարկելու, հանրային կառավարման մարմինների համատեքստին, գործունեության առանձնահատկություններին, առկա փաստացի գործընթացներին համապատասխանեցնելու և համակարգի ներդրման արդյունավետությունն ապահովելու նպատակով Հանձնաժողովը 2023 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում մեկնարկել է ներքին գնահատման և ոլորտային գնահատման մեթոդաբանությունների (նախագիծը մշակվել է 2020 թվականին՝ միջազգային փորձագետների հետ համագործակցությամբ) պիլոտային գործարկումը:

Բարեվարքության ամբողջական համակարգի կառուցումը պահանջում է, որ այն ներդրվի պետության տնտեսական, սոցիալական և քաղաքացիական կյանքում, ներառյալ՝ բիզնեսում, մասնագիտական և ոչ առևտրային հատվածներում: Չնայած դրան, ՀՀ օրենսդրական և ռազմավարական կարգավորումները չեն ներառում մասնավոր

ոլորտում բարեվարքության և կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման հետ կապված միջոցառումներ: Հարկ է նշել, որ պետական կառավարման համակարգում կոռուպցիայի կանխարգելմանը միտված գործողությունները չեն կարող արդյունավետություն ապահովել, քանի դեռ համապատասխան կառուցակարգեր ներդրված չեն նաև մասնավոր ոլորտում: Մասնավոր ոլորտի սուբյեկտները պարբերական առնչություն են ունենում պետական կառավարման համակարգի հետ (օր.՝ հանրային գնումների ոլորտում), հետևաբար ոլորտում կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման համակարգի ներդնումը հնարավորություն կտա կանխել հնարավոր կոռուպցիայի ներթափանցումը պետական կառավարման համակարգ:

Հանրային և մասնավոր ոլորտներում տարբերակցված համակարգերի առկայությունը չի կարող արդարացված լինել այն դեպքերում, երբ մասնավոր ոլորտների սուբյեկտները հարաբերակցվում են հանրային հատվածի հետ: Բացի այդ, պետական մասնակցությամբ կազմակերպություններում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումը բարեվարքության համակարգի ստեղծման համար կոռուպցիայից խուսափելու անփոխարինելի հիմք է: Միայն այն կազմակերպությունները, որոնք գիտակցում են իրենց ռիսկերը, կարող են հետագայում ներքին հսկողության, անձնակազմի իրազեկման կամ կանոնակարգումների բնագավառում հատուկ կանխարգելիչ միջոցառումներ իրականացնել:

2023 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում Հանձնաժողովը կարևոր քայլեր է ձեռնարկել այս հենասյունը կառուցելու ուղղությամբ իր օրինական լիազորությունների չափով, մասնավորապես, «Բարեվարքության խթանում և կոռուպցիայի կանխարգելում Հայաստանի պետական հատվածում» ԵՄ Թվինինգ ծրագրի 4-րդ բաղադրիչի շրջանակում Հանձնաժողովը մշակել է պետական մասնակցությամբ կազմակերպություններում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանությունը, որի հիմքում դրվել է Գերմանիայի Դաշնության Ռայնլանդ-Պֆալց (Rhineland-Palatinate) նահանգի կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման մեթոդաբանությունը (ՏՀԶԿ-ի կողմից ճանաչվել է որպես լավագույն փորձ), ՏՀԶԿ-ի ուղեցույցները, ինչպես նաև Լատվիայի Հանրապետության փորձը:

Ծրագրի շրջանակում 2023 թվականի առաջին կիսամյակում մշակվել է նաև վերապատրաստման ծրագիր և նյութ պետական մասնակցությամբ կազմակերպությունների համար, որի հիման վրա վերապատրաստումներ նախատեսվում են կազմակերպել սեպտեմբեր-նոյեմբեր ամիսներին:

2023 թվականի հունիսի 5-ից 9-ը Հայաստանում էր գտնվում գերմանացի փորձագետների հերթական առաքելությունը, որի աջակցությամբ Հանձնաժողովում պետական մասնակցությամբ երեք կազմակերպությունների հետ կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատում իրականացնելու նպատակով անցկացվել են մեկնարկային հանդիպումներ և քննարկումներ: Ծրագրի շրջանակում ընտրվել են կազմակերպահիրավական տարբեր ձև

ունեցող երեք կազմակերպություններ՝ «Հայաստան պետական հետաքրքրությունների ֆոնդ» ՓԲԸ (ԱՆԻՖ), «Հայանտառ» պետական ոչ առևտրային կազմակերպություն, «Երևանի համար 119 մանկապարտեզ» համայնքային ոչ առևտրային կազմակերպություն: Նախքան փորձագետների Հայաստան ժամանելը Հանձնաժողովում տեղի է ունեցել հանդիպում ընտրված երեք կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հետ, որի նպատակը գործընթացի մասին նախնական տեղեկատվության փոխանցումն էր և հետագա աշխատանքների կազմակերպմանն առնչվող հարցերի քննարկումը (հանդիպումների օրակարգի, ձևաչափի համաձայնեցում և այլն): Շաբաթվա հանդիպումների ընթացքում փորձագետները ներկայացրել են առաքելության նպատակը, կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման հասկացությունը և նշանակությունը, հիմնական մոտեցումները և վերլուծության մոդելները՝ զուգահեռաբար պատասխանելով կազմակերպությունների ներկայացուցիչների հարցերին: Այնուհետև, փորձագետները նախապես մշակված ռիսկերի մատրիքսի միջոցով ներկայացրել են, թե ինչպես պետք է իրականացվի գնահատում, հաշվարկվի համախառն և զուտ ռիսկը, մշակվի ռիսկերի մեղմանն ուղղված առողջացման ծրագիրը: Նախատեսվում է Հանձնաժողովի և միջազգային փորձագետների հետագա աջակցությամբ մինչև 2023 թվականի վերջ երեք կազմակերպություններում իրականացնել համակարգային գնահատում և անհատական գործողությունների ծրագրի տեսքով սահմանել հետագա կանխարգելիչ միջոցառումների ծրագիր:

Պիլոտային գնահատման մեկնարկը կարող ենք գնահատել հաջողված՝ հաշվի առնելով հանդիպումների բաց և կառուցողական լինելը, հետագա համագործակցության պատրաստակամությունը:

Պետական մասնակցությամբ կազմակերպություններում կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման համակարգի ներդրման ուղղությամբ կատարվող աշխատանքը Հանձնաժողովը ներկայացրել է նաև հանրային միջոցառումներում: 2023 թվականի հունիսի 30-ին Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովը մասնակցել է Կորպորատիվ կառավարման կենտրոնի կողմից կազմակերպված՝ «Համագործակցություն հանուն կայուն կորպորատիվ կառավարման» կարգախոսով կորպորատիվ կառավարման հիմնախնդիրներին նվիրված իր ամենամյա Համաժողովին: Կորպորատիվ կառավարման հիմնախնդիրներին նվիրված ամենամյա Համաժողովին ողջույնի խոսքով հանդես է եկել Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի՝ կոռուպցիոն ռիսկերի բացահայտման և կառավարման, ինչպես նաև հանրային հատվածում բարեվարքության ոլորտները համակարգող անդամ Լիլիթ Ալեքսանյանը՝ անդրադառնալով Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի գործունեության շրջանակներում պետական մասնակցությամբ ձեռնարկություններում կոռուպցիոն ռիսկերի բացահայտմանը և այդ ուղղությամբ ձեռնարկվող գործողություններին: Լ. Ալեքսանյանը նշել է, որ կոռուպցիայի հաղթահարմանն ուղղված ջանքերը կարող են հաջողել միայն հանրային և մասնավոր

հատվածներում համաժամանակյա մշակութային և սովորութային փոփոխությունների շնորհիվ, ինչպես նաև տեղեկացրել, որ Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովն իր առաջին քայլերն է անում այս ուղղությամբ. մասնավորապես ԵՄ Հայաստան «Բարեվարքության խթանում և կոռուպցիայի կանխարգելում Հայաստանի պետական հատվածում» Թվինինգ ծրագրի շրջանակներում մշակվել և այժմ փորձարկման փուլում է գտնվում պետական մասնակցությամբ ձեռնարկություններում կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանությունը:

Գնահատման գործընթացի մասին առավել մանրամասն խոսել է Հանձնաժողովի մեթոդական աջակցության վարչության պետը համաժողովի երկրորդ նստաշրջանի ընթացքում՝ անդրադառնալով կոռուպցիոն ռիսկերի ներդրման համակարգի նշանակությանը և գնահատման մեթոդաբանության հիմնական գծերին: Տ.Ասրյանը կարևորել է նաև քննարկվող գործընթացներին զուգահեռ իրազեկման աշխատանքների իրականացումը՝ ուղղված կազմակերպություններում այնպիսի գիտակցության ձևավորմանը, որ բարեվարքության և կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման համակարգը առաջին հերթին օգտակար և անհրաժեշտ է կազմակերպությունների արդյունավետ գործունեության ապահովման համար:

Հանրային և մասնավոր ոլորտում կոռուպցիայի կանխարգելման միջոցառումների արդյունավետությունն ապահովելու համար, անհրաժեշտություն է առաջանում մշակելու համակարգային մոտեցմամբ մեթոդաբանություն և աշխատանքային մոդել, որը թույլ կտա տարբեր պետական մարմիններում բացահայտել, գնահատել և կառավարել կոռուպցիոն ռիսկերը: Կառավարման կոռուպցիայի հաղթահարման համար կարևոր է կառավարման բոլոր մակարդակներում, համակարգը կազմող մարմիններում կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարումը՝ համապարփակ բացահայտման, գնահատման, նվազեցման միջոցով: Սա ենթադրում է հակակոռուպցիոն գործողությունների ծրագրերի մշակում և իրականացում, որոնք ուղղված են այդ ռիսկերը մեղմելուն, որին հաջորդում են կանոնավոր հաշվետվությունները: Կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման մեթոդաբանության մշակման, դրա տեղայնացման համար այլ պետական մարմիններին ուղղորդելու անմիջական լիազորություն, այնուամենայնիվ, օրենքով Հանձնաժողովի համար սահմանված չէ: Այս գործառույթի իրականացման համար անհրաժեշտ իրավական երաշխիքների և գործիքակազմի բացակայությունը սահմանափակում է Հանձնաժողովի կողմից իր գործառույթի իրականացումը: Հետևաբար, անհրաժեշտ է Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովին վերապահել կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման գործիքակազմը՝ օրենսդրական փոփոխությունների և ոլորտային նորմատիվ ակտերի մշակման միջոցով, ինչը հնարավորություն կտա ամբողջությամբ տեղայնացնել Հանձնաժողովի՝ կոռուպցիայի կանխարգելման մանդատից բխող գործառույթների արդյունավետ իրացումը:

Հանրային ոլորտում կոռուպցիոն ռիսկերի մեղմման համար անհրաժեշտ է ներդնել նաև իրավական ակտերի հակակոռուպցիոն գնահատման համակարգը, որն ուղղված է բացահայտելու և կանխարգելելու կոռուպցիայի պատճառ հանդիսացող գործոնները (օրինակ՝ անորոշությունները և բացերը) իրավական ակտերի նախագծերում: Գնահատման նպատակն է նաև վերլուծել առավել կոռուպցիոն ռիսկեր պարունակող ոլորտները կանոնակարգող դրույթները, ինչպես նաև ռացիոնալացնել հայեցողական որոշումների կայացումը՝ հստակեցնել վարչական գործընթացները: Այդ նպատակներին հասնելով՝ գնահատումը դրական ազդեցություն է ունենում կոռուպցիայի կանխարգելման, արդյունավետ հակակոռուպցիոն քաղաքականության իրականացման հիմքերի ամրապնդման և քաղաքականության հուսալիության, կանխատեսելիության բարելավման վրա:

Այսպիսով՝ իրավական ակտերի նախագծերի հակակոռուպցիոն գնահատումը մեղմում է կոռուպցիոն ռիսկերը, որոնք բխում են իրավական ակտերի նախագծերի ընդունման և վերանայման արդյունքում, հետևաբար, երկարաժամկետ հեռանկարում գնահատումը կարող է բարելավել հանրային ծառայությունների մատուցման թափանցիկությունը և հանրային կառավարման դրական ընկալումը՝ դրանով իսկ ավելի մեծ իրավաչափություն հաղորդելով պետական կառավարման մարմինների գործունեությանը, որոշումների կայացմանը և գործողություններին:

Անդրադառնալով մասնավոր ոլորտում կոռուպցիոն ռիսկերի կառավարման գործիքակազմի ներդրմանը, պետք է արձանագել, որ անհրաժեշտ է կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատման համակարգի մաս դարձնել նաև պետական և համայնքային մասնակցությամբ կազմակերպությունները, քանի որ դրանք, թեև փաստացի հանրային ծառայության համակարգի մեջ ներառված չեն, սակայն վերջիններիս գործունեությունը ևս հանրության մոտ ձևավորում է պետական համակարգի նկատմամբ համապատասխան վերաբերմունք: Այս համատեքստում սակայն անհրաժեշտ է շեշտադրել, որ օրենսդրական դաշտում պետական մասնակցությամբ կազմակերպություններում բարեվարքության համակարգը սահմանված չէ, դրանք չեն կարգավորվում «Հանրային ծառայության մասին» ՀՀ օրենքի բարեվարքության համակարգի ներքո, հետևաբար, Հանձնաժողովը օրենսդրորեն լիազորված չէ իրականացնելու այս ոլորտում իր առաքելությունն ու գործառույթները: Ավելին, ներկայում գործող Կորպորատիվ կառավարման կանոնագիրքը ևս չի ներառում բարեվարքության համակարգի վերաբերյալ դրույթներ, ինչը Հանձնաժողովի կողմից բարձրաձայնվել է, և պետք է շտկվի առաջիկայում մշակվելիք կանոնագրքում: Առավելագույն կարևորություն է տրվում նաև Հանձնաժողովի ռեսուրսների վերագնահատմանը և կարողությունների զարգացմանը: Օրենսդրական համակարգի հստակեցմանը զուգահեռ անհրաժեշտ է Հանձնաժողովի կազմում համապատասխան առանձնացված ստորաբաժանման ստեղծումը, ինչպես նաև պատշաճ

մասնագիտական որակավորում ունեցող անձնակազմի ներգրավման հնարավորությունների ապահովումը:

Ի տարբերություն պետական հատվածի հակակոռուպցիոն և բարեվարքության համակարգի գործառութային ոլորտների, մասնավոր հատվածի հակակոռուպցիոն և բարեվարքության համակարգի կառուցվածքներն ու գործառութային նկարագրություն ՀՀ օրենսդրությունը չի պարունակում, հետևաբար մասնավոր ոլորտում հակակոռուպցիոն կառուցակարգերի ներդնումը ենթադրում է օրենսդրական փոփոխությունների իրականացում՝ համապատասխան կարգավորումների սահմանման նպատակով: Բացի այդ, գործընթացի արդյունավետության համար անհրաժեշտ է ապահովել գնահատում իրականացնող մարմնում ստորաբաժանման ստեղծումը՝ ապահովելով աշխատակիցների մասնագիտական գիտելիքների և կարողությունների զարգացում:

VIII. ՀԱԿԱԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆ ԿՐԹՈՒԹՅՈՒՆ

8.1 Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի գործառույթներից բխող իրավիճակի նկարագրություն

ՀՀ կառավարության 2019 թվականի N 1332-Ն որոշմամբ հաստատված Հայաստանի Հանրապետության հակակոռուպցիոն ռազմավարության, դրա իրականացման 2019-2022 թվականների միջոցառումների ծրագրի Հավելված 1-ում ամրագրվել է հակակոռուպցիոն կրթության տարածման կարևորությունը[2]՝ հակակոռուպցիոն ռազմավարության խնդիրներում հատկապես մատնանշելով հանրային կրթության և իրազեկման միջոցով կոռուպցիայի նկատմամբ ժխտողական վերաբերմունքի սերմանումը:

Հակակոռուպցիոն ռազմավարությամբ սահմանված ՀՀ հակակոռուպցիոն քաղաքականության իրագործման, կոռուպցիայի դեմ պայքարի և արդյունքում կոռուպցիայի աստիճանական նվազեցման և հաղթահարման համար վճռորոշ ելակետային ու հիմնարար 3 ուղղություններից մեկը սահմանվել է **հակակոռուպցիոն կրթությունը և իրազեկումը:**

«Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» օրենքով[3] Հանձնաժողովին վերապահված է կոռուպցիայի դեմ պայքարին առնչվող հարցերով կրթական և հանրային իրազեկման բարձրացման ծրագրերի և միջոցառումների իրականացում:

Նշված համատեքստում Հանձնաժողովը հակակոռուպցիոն կրթության և իրազեկման ուղղություններով 2023 թվականի առաջին կիսամյակում իրականացրել է մի շարք միջոցառումներ՝ վերապատրաստումներ, իրազեկման

[2] Տե՛ս՝ «ՀՀ կառավարության 2019թ. N 1332-Ն որոշմամբ հաստատված Հակակոռուպցիոն ռազմավարության» Հավելված N 1-ի 55-րդ կետի 8-րդ ենթակետ և 68-րդ

[3] Տե՛ս՝ «Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի մասին» ՀՀ օրենքի 24-րդ հոդվածի 16-րդ կետ:

արշավներ, բաց դասեր՝ նախատեսված միջին և ավագ դպրոցների աշակերտների համար և այլն:

Վարչությունն օրական երկանգամյա պարբերականությամբ շուրջ 25 լրատվամիջոցների հրապարակումների վերաբերյալ իրականացրել է մամուլի մոնիթորինգ, որի արդյունքում յուրաքանչյուր անգամ Հանձնաժողովի գործառույթներին վերաբերող հրապարակումների վերաբերյալ կազմվել է տեղեկանք, տրամադրվել Հանձնաժողովին:

Մամուլում իրականացվել է հայտարարագրերի վերաբերյալ ուղղման դիմումներում առկա տեղեկատվության վերաբերյալ ուսումնասիրություն:

8.2 Կոռուպցիայի կանխարգելմանը միտված կրթական ծրագրերը և համագործակցային շրջանակը

Կրթական միջոցառումների և հանրային իրազեկման հիմնական նպատակը հասարակության գիտակցության մեջ կոռուպցիայի դեմ պայքարի և կանխարգելման մշակույթի ստեղծումն ու ամրապնդումն է:

Հանձնաժողովը կարևորում է երիտասարդ սերնդի հետ ակտիվ երկխոսությունն ու համագործակցությունը ինչպես ֆորմալ, այնպես էլ ոչ ֆորմալ կրթության շրջանակներում: Կրթության այս երկու ձևերն էլ ծառայում են երիտասարդների բարօրությանը, սոցիալականացմանը և հավելյալ գիտելիքների ստացմանը, սակայն իրարից տարբերվում են որոշակի նպատակներով, հետևաբար նաև՝ ակնկալվող ու ստացված արդյունքներով, դրանց խելամիտ համակարգմամբ ու կառավարմամբ:

Մինչ ֆորմալ կրթությունը զինում սովորողներին տեսական գիտելիքներով և ակադեմիական որակավորումներով, ոչ ֆորմալ կրթությունը լրացնում և կատարելագործում է նրանց ուսումնառության փորձը մի քանի առումներով: Ոչ ֆորմալ կրթության միջոցով սովորողները կարող են ձեռք բերել գործնական փորձ, զարգացնել իրենց քննադատական մտածողությունը և խնդիրների լուծման ունակությունները, կատարելագործել հաղորդակցման և առաջնորդության հմտությունները: Սրանք հմտություններ են, որ շատ կարևոր են այսօրվա դինամիկ աշխարհում: Երկրորդ՝ ոչ ֆորմալ կրթությունը հնարավորություն է տալիս ստեղծագործաբար մտածել և տարբեր տեսանկյուններից մոտենալ մարտահրավերներին: Ավելին, ոչ ֆորմալ կրթությունը խրախուսում է ողջ կյանքի

ընթացքում ուսումնառությունը, որի իրագործումը, սակայն, կոռուպցիայի կանխարգելման համար անհրաժեշտ է ոչ միայն համակարգային նոր մեխանիզմների ներդրում, այլ նաև այդ մեխանիզմների գործարկումն ապահովող միջավայր, տվյալ դեպքում՝ կոռուպցիայի նկատմամբ առկա զգայուն և դիմագրավող միջավայր:

Հենց դա է այն հիմնական պատճառը, որ Հանձնաժողովը իր գաղափարներն ու ռեսուրսները մշտապես ուղղում է նաև սովորողների համար համապատասխան միջավայր ապահովող շրջանակների, այն է՝ ուսուցիչների ու ծնողների մասնագիտական և անձնական զարգացմանը:

Կարևորելով հակակոռուպցիոն կրթության արմատավորումը դեռևս դպրոցական տարիներից, ինչպես նաև, հաշվի առնելով այն հանգամանքը, որ հանրակրթական՝ Տավուշի մարզում արդեն փորձարկված նոր չափորոշիչներով ևս «Հասարակագիտություն» առարկայի շրջանակներում նախատեսված են այնպիսի թեմաներ, որոնք ոչ միայն չեն արտացոլում կառավարության որդեգրած մոտեցումները կոռուպցիայի դեմ պայքարում, այլև անհրաժեշտ և բավարար միջոց չեն կոռուպցիայի նկատմամբ անհանդուրժողականության ձևավորման և հակակոռուպցիոն վարքագիծ ուսանելու նպատակի իրագործման համար, Հանձնաժողովը շարունակում է լայնածավալ կրթական և հանրային իրազեկման ծրագրերի մշակումն ու աշխատանքների իրականացումը:

Այսպես,

Կոռուպցիայի կանխարգելման ուղղությամբ ԵՄ Թվինինգ ծրագրի (այսուհետ նաև՝ Ծրագիր) շրջանակներում բաղադրիչ 1-ի գործողություններն ուղղված են հակակոռուպցիոն կրթական և իրազեկման բարձրացման ծրագրերի մշակմանը, ինչպես նաև դրանց իրականացման աջակցման ոլորտում Հանձնաժողովի ինստիտուցիոնալ կարողությունների բարելավմանը:

Մասնավորապես, բաղադրիչ 1-ի ենթաբաղադրիչները ենթադրում են՝

1.1 բարեվարքության, հակակոռուպցիոն կրթության և հանրային իրազեկման համար գործող ենթակառուցվածքի ստեղծում.

1.2 բարեվարքության կրթական ծրագրերի և/կամ վերապատրաստման դասընթացների, այդ թվում՝ հանրակրթական համակարգում ներդրման ենթակա նյութերի մշակում.

1.3 բարեվարքության կրթական ծրագրերի և/կամ վերապատրաստման դասընթացների, այդ թվում՝ բարձրագույն կրթական համակարգում ներդրման ենթակա նյութերի մշակում.

1.4 հանրային ծառայության համակարգում հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների, այդ թվում՝ քաղաքացիական

ծառայողների շրջանում բարեվարքության համակարգի վերաբերյալ մասնագիտական զարգացման համակարգի ստեղծում և բարեվարքության վերապատրաստման ծրագրերի նյութերի մշակում, հաստատում և հրապարակում:

Գործողություն 1.1

Բարեվարքության, հակակոռուպցիոն կրթության և հանրային իրազեկման համար գործող ենթակառուցվածքի ստեղծում

Նշված գործողության ներքո 2023 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում իրականացվել է՝

- առկա նյութերի գույքագրում և վերապատրաստում.
- Հանձնաժողովի ստորաբաժանումների աշխատակիցների ընդգրկում վերապատրաստման հայեցակարգերի և նյութերի մշակման մեջ.
- հատուկ առաջարկների մշակում (վերապատրաստման միջոցներ, ուսումնական նյութեր, ձեռնարկներ և այլն).
- մշակված հայեցակարգերի և նյութերի փորձարկում Հանձնաժողովի աշխատակիցների մասնակցությամբ.
- մշակված հայեցակարգերի և նյութերի հիման վրա աշխատաժողովների և ծրագրերի իրականացում/հանրային իրազեկվածության բարձրացում:

Առաքելության նախապատրաստման ընթացքում Հանձնաժողովը նշել է, որ առաքելության կենտրոնացումը պետք է դրվի կանխարգելման համար վերապատրաստման նյութերի մշակման վրա՝ նախապես տրամադրելով հնարավոր վերապատրաստման թեմաների ցանկ, որն օգտակար հիմք է հանդիսացել փորձնական վերապատրաստման մշակման համար:

Վերապատրաստման թեմաները քննարկվել են Հանձնաժողովի աշխատակիցների հետ, որի արդյունքում փորձագետների կողմից մշակվել է վերապատրաստման ծրագրի նախագիծ և փորձարկվել Հանձնաժողովի աշխատակիցների մասնակցությամբ:

Նշված գործողության ներքո 2023 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում կազմակերպվել և իրականացվել է «Կոռուպցիայի Կանխարգելման կարևորությունը և ԿԿՀ-ի դերը» խորագրով աշխատաժողով, որին մասնակցել են մի շարք լրատվամիջոցների ներկայացուցիչներ:

Հանձնաժողովը, Ծրագրի շրջանակներում ներգրավված փորձագետների աջակցությամբ, համատեղ աշխատանքի արդյունքում մշակել է լրատվամիջոցների հետ աշխատանքի՝ մեթոդական առումով տարբերվող նոր ձևաչափ, որն ավանդական սեմինարի կամ աշխատանքային քննարկման փոխարեն նպատակ է հետապնդել կարճ ժամանակահատվածում ավելի մեծ քանակությամբ թեմատիկ ուղղություններ առանձնացնել և խոսել նաև

լրատվամիջոցների շրջանում հետաքրքրություն առաջացրած և Հանձնաժողովում քննության ենթարկված դեպքերի վերաբերյալ:

Աշխատաժողովի ընթացքում Հանձնաժողովի աշխատակիցների կողմից լրագրողների ուշադրությանն են ներկայացվել հետևյալ թեմաները՝

- Բարեվարքության ուսումնասիրությունը՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ.
- Անհամատեղելիության պահանջները՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ.
- Շահերի բախումը՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ.
- Հայտարարագրման համակարգը՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ:

Գործողության ներքո նախատեսվում է նմանատիպ աշխատաժողով իրականացնել նաև քաղաքացիական հասարակության շրջանում:

Սույն գործողության շրջանակներում դեռևս ընթացքի մեջ են քաղաքացիական ծառայողների համար բարեվարքության (հակակոռուպցիոն) իրազեկվածության բարձրացման նպատակով թվային հարթակի ստեղծման և գործարկման աշխատանքները, ինչը նպատակ է հետապնդում մշակել և ստեղծել ժամանակակից, օգտագործողի համար հարմար և տվյալների պաշտպանությանը համապատասխան ուսուցման էլեկտրոնային հարթակ, որն առանձնահատուկ նշանակություն կունենա ուսուցման բովանդակությունը նպատակային կերպով փոխանցելու կարողության տեսանկյունից: Ուսուցման հարթակի բազմակողմանի և գտնվելու վայրից անկախ օգտագործումը հնարավոր կլինի նաև շարժական սարքերում:

Գործողություն 1.2

Բարեվարքության կրթական ծրագրերի և/կամ վերապատրաստման դասընթացների, այդ թվում՝ հանրակրթական համակարգում ներդրման ենթակա նյութերի մշակում

Գործողություն 1.2-ի շրջանակներում ներգրավված միջազգային փորձագետների կողմից առաջին առաքելությունն իրականացվել է 2023 թվականի մարտի 19-26-ը և կենտրոնացած է եղել հակակոռուպցիոն կրթության, քաղաքացիական կրթության և ուսուցիչների վերապատրաստման (գործող և ապագա ուսուցիչների համար) բնագավառում հայաստանյան տարբեր շահագրգիռ կողմերի հետ դեմ առ դեմ հարցազրույցների միջոցով փաստերի հավաքման միջոցով գործողություն 1.4-ի շրջանակներում Ծրագրի գործողությունների մանրամասն իրականացման համար համարժեք և արդյունավետ պլանավորման հիմքեր ստեղծելու, անհրաժեշտ հաջորդ քայլերը

հստակեցնելու, ինչպես նաև Հայաստանի դպրոցներում կոռուպցիայի արդյունավետ կանխարգելման կայուն պրակտիկային ուղղված հետագա առաջարկությունների ձևավորման համար:

Թվինինգ ծրագրի փորձագետների մասնակցությամբ Հանձնաժողովում տեղի է ունեցել աշխատանքային քննարկում՝ ուղղված հանրակրթության ոլորտում կոռուպցիայի կանխարգելման թեմաներով ներդրվող կրթական ծրագրերի և ուսումնաօժանդակ նյութերի ստեղծմանը: Քննարկմանը մասնակցել են Հայկական պետական մանկավարժական համալսարանի, ՀՀ ԳԱԱ փիլիսոփայության, սոցիոլոգիայի և իրավունքի ինստիտուտի, Մասնագիտական կրթության և ուսուցման զարգացման ազգային կենտրոնի, «ԿԶՆԱԿ» հիմնադրամի, «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ հակակոռուպցիոն կենտրոն» հասարարական կազմակերպության, «Դասավանդի՛ր, Հայաստան» հիմնադրամի և «ՍԻՎԻՏԱՍ» ժաղովրդավարական հայկական կենտրոնի ներկայացուցիչները:

Հանդիպումների արդյունքում՝ որպես վերհանված խնդիրների արդյունավետ լուծում, փորձագետների կողմից առաջարկվել է՝

ա) որպես կոռուպցիայի կանխարգելման կարևոր միջոց՝ Ծրագրի շրջանակներում մշակել և իրականացնել կոռուպցիայի վերաբերյալ ընդհանուր իրազեկվածության վերապատրաստումներ դպրոցական բոլոր առարկաների դասավանդող ուսուցիչների համար.

բ) Ծրագիրը կարող է կենտրոնանալ կոռուպցիայի կանխարգելման ևս մեկ կարևոր միջոցառման վրա, որը վերաբերում է Հասարակագիտության ուսուցիչների վերապատրաստմանը, այսինքն՝ մեթոդական առումով ինչպես դասավանդել կոռուպցիայի կանխարգելման թեման դպրոցում: Հակակոռուպցիոն կրթությունն արդեն իսկ Հասարակագիտության ուսումնական ծրագրի մի մասն է ինչպես հանրակրթական դպրոցներում, այնպես էլ քոլեջներում, և այս թեմայի՝ ուսումնական ծրագրում էլ ավելի ընդլայնվելու դեպքում, անհրաժեշտ է ուսուցիչներին վերապատրաստել դպրոցում կոռուպցիայի կանխարգելման բարձրակարգ կրթություն իրականացնելու համար:

Երկու տարբերակներում էլ առաջարկվել է ծրագրի ընթացքում վերապատրաստել ուսուցիչ-վերապատրաստողներ, որպեսզի հետայսու նրանք կարողանան վերապատրաստել մյուս ուսուցիչներին:

Հաջորդող գործողությունների ընթացքում բովանդակային սեմինարներ կարող են իրականացվել Թվինինգ ծրագրի փորձագետների և տարբեր մարզերից հայ մասնագետների հետ միասին (օրինակ, այդ թվում՝ նաև կրթական ՀԿ-ներ, ուսուցիչների վերապատրաստողներ, ինչպես ավագ դպրոցների, այնպես էլ միջին մասնագիտական հաստատությունների ուսուցիչներ):

Ի լրումն ուսուցիչների համար նախատեսված վերապատրաստումների՝ գործողություն 1.1-ի շրջանակում նախատեսվող Էլեկտրոնային ուսուցման հարթակը, կարող է նաև ներառել ուսուցիչներին՝ որպես թիրախ խումբ, ապահովելով՝

ա) կոռուպցիայի, դրա ծախսերի, պատճառների և դրա դեմ պայքարի ուղիների վերաբերյալ զգայունությունը մեծացնող տեղեկատվություն.

բ) դպրոցներում հակակոռուպցիոն կրթության համար դիդակտիկ մեթոդները և նյութերը (օրինակ՝ Հասարակագիտության դասերին) ուսուցիչներին և ուսուցիչ-վերապատրաստողներին (ինչպես գործող, այնպես էլ ապագա ուսուցիչներ, ինչպես միջնակարգ դպրոցներ, այնպես էլ միջին մասնագիտական հաստատություններ, հետագա փուլում՝ նաև տարրական դպրոցներ) ամբողջ երկրում հասանելիությունը:

Ավելին, դպրոցների տնօրեններն ու ծնողները նույնպես կլինեն նման հարթակի համապատասխան թիրախային խմբեր (հնարավոր է նրանց ուղղակիորեն անդրադառնալ նույնիսկ հարթակի առանձին բաժիններում՝ համապատասխան և գրավիչ խտացված տեղեկություններով):

Այս գործողության հաջորդ առաքելության շրջանակներում, կարևորելով հակակոռուպցիոն կրթական ծրագրերի ներդրումը և հակակոռուպցիոն իրազեկվածության բարձրացումը՝ մայիսի 31-ին կազմակերպվել և իրականացվել է «Կոռուպցիայի վերաբերյալ իրազեկվածությունը և վերջինիս կանխարգելումը հանրակրթության միջոցով» խորագրով աշխատաժողով: Աշխատաժողովի նպատակն էր նույն բաղադրիչի նախորդ առաքելությունների արդյունքում հակակոռուպցիոն կրթության բովանդակության և դասավանդման մեթոդների վերաբերյալ ուսուցիչների և վերապատրաստողների համար մշակված նյութերի գործնական փորձարկումը, դրանց վերաբերյալ մասնակիցներից հետադարձ կապի ստացումը և դրան հաջորդող աշխատանքների միջոցով տեղայնացումը: Աշխատաժողովի ընթացքում ձեռքբերված պայմանավորվածության համաձայն, միջազգային փորձագետների կողմից մշակված նյութերը հայկական միջավայրի համար տեղայնացնելու, ինչպես նաև հանրակրթական ծրագրերի մեջ ներառելու հնարավորությունները քննարկելու նպատակով իրականացվել է հանդիպում «ԿԶՆԱԿ» հիմնադրամի, «Փրոջեքթ Հարմոնի» կազմակերպության հայաստանյան գրասենյակի, «Դասավանդի՛ր, Հայաստան» կրթական հիմնադրամի ներկայացուցիչների հետ և ձևավորվել համագործակցության միջավայր:

Հանձնաժողովի կողմից նախատեսվում է ուսուցիչների համար կազմակերպել ուղղորդիչ միջոցառումներ, ինչպես նաև մշակել և տպագրել ուղղորդիչ մեթոդական ձեռնարկ, ինչը կօգնի ուսուցիչներին թեմայի դասավանդման ընթացքում, ինչպես նաև թույլ կտա արդյունավետորեն կիրառել

նախանշված մեթոդաբանությունը և, որպես հետևանք, բարձրացնել դասավանդման արդյունավետությունը:

Ծրագրի շրջանակներում նախատեսվում է միջազգային փորձագետների կողմից 100 ուսուցիչների և վերապատրաստողների վերապատրաստում, որոնք այնուհետ իրենց գիտելիքները և կարողությունները կփոխանցեն մյուս ուսուցիչներին:

Վերապատրաստումներն իրականացվելու են երկու հիմնական ուղղություններով՝ հակակոռուպցիոն կրթության մասնագիտական վերապատրաստումներ հասարակագիտության ուսուցիչների համար, հակակոռուպցիոն կրթության ընդհանուր վերպատրաստում կրթության կազմակերպիչների և մյուս առարկաների ուսուցիչների համար:

Գործողություն 1.3

Բարեվարքության կրթության ծրագրերի և/կամ վերապատրաստման դասընթացների, այդ թվում՝ բարձրագույն կրթական համակարգում ներդրման ենթակա նյութերի մշակում

Նշված գործողության ներքո իրականցվել են հետևյալ աշխատանքները՝

- հայաստանյան բուհերում նոր մոդուլներ ներդնելու համար գնահատվել է իրավական դաշտը.
- մշակվել է ընդհանուր հակակոռուպցիոն մոդուլների ցանկ, որոնք համապատասխանում են բարձրագույն ուսումնական հաստատություններին.
- Իրականացվել է թիրախային խմբերի ներկայացուցիչների հետ քննարկում և նրանց ներգրավվում վերապատրաստման հայեցակարգերի և նյութերի մշակման մեջ:

Ծրագրի իրականացման շրջանակում կազմակերպված քննարկմանը մասնակցել են Հայաստանի պետական տնտեսագիտական համալսարանի, ՀՀ Պետական կառավարման ակադեմիայի, ինչպես նաև կոռուպցիայիկանխարգելման ուղղությամբ կրթական ծրագրեր իրականացնող «Թրանսփարենսի Ինթերնեյշնլ» հակակոռուպցիոն կենտրոնի ներկայացուցիչները:

ԵՄ Թվինինգ ծրագրի փորձագետները ներկայացրել են կոռուպցիայի կանխարգելման ուղղությամբ Գերմանիայում կիրառվող կրթական ծրագրերի կառուցվածքը և բովանդակությանը ներկայացվող որոշ մանրամասներ:

Հաշվի առնելով, որ այս ձևաչափով քննարկում տեղի է ունեցել առաջին անգամ, և այն՝ որպես նպատակ, ենթադրում է հետագա համագործակցություն, որոշվել է կարծիքների բազմակեղմանի ուսումնասիրության հիմնա վրա մշակել կրթական ծրագրի բովանդակություն, իսկ դրա տեղայնացումը նախատեսվում է իրականացնել ակադեմիական ազատության շրջանակում՝ պահպանելով այս ուղղությամբ պետության ստանձնած միջազգային պարտավորություններն ու ռազմավարական ուղղությունները:

Հաջորդ ենթագործողությունների արդյունավետությունը մեծապես կախված է բուհերի դասախոսների աջակցությունից և համագործակցությունից: Նրանց ներդրումն անհրաժեշտ է Հայաստանի բարձրագույն ուսումնական հաստատությունների համար հարմարեցված ամբողջ ուսումնական նյութը վերջնական տեսքի բերելու նպատակով: Այսպիսով, փորձագետները Ծրագրի շրջանակներում հաջորդ առաքելության համար նախատեսում են՝

- քննարկումների արդյունքում մշակված նյութերի տրամադրում հայաստանյան բուհերի ներկայացուցիչներին՝ դիտարկումներ և առաջարկություններ ներկայացնելու նպատակով.
- ներկայացված դիտարկումների և առաջարկությունների հիման վրա նյութերի խմբագրում.
- խմբագրված/լրամշակված նյութերը կփորձարկվեն և կշտկվեն հաջորդ՝ «Պրոֆեսորների վերապատրաստման» դասընթացի ժամանակ:

Գործողություն 1.4

Հանրային ծառայության համակարգում հանրային պաշտոն զբաղեցնող անձանց և հանրային ծառայողների, այդ թվում՝ քաղաքացիական ծառայողների շրջանում բարեվարքության համակարգի վերաբերյալ մասնագիտական զարգացման համակարգի ստեղծում և բարեվարքության վերապատրաստման ծրագրերի նյութերի մշակում, հաստատում և հրապարակում:

1.4 **գործողության ներքո իրականացվել է՝**

- վերապատրաստողների վերապատրաստման (ToT) հայեցակարգի մշակում՝ «կոռուպցիայի կանխարգելման» թեմայով.
- վերապատրաստման ծրագրի դասընթացավարների ընտրություն ToT ծրագրի համար (կենտրոնացումը՝ Հանձնաժողովի ստորաբաժանումների աշխատակիցների վրա).
- ToT ծրագրի և վերապատրաստման նյութերի նախագծի կազմում.

• կոռուպցիայի կանխարգելման վերաբերյալ մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացների համար վերապատրաստողների վերապատրաստում.

• Հանձնաժողովի ToT անցած աշխատակիցների կողմից ներքին վերապատրաստում:

Դեռևս 2022 թվականի դեկտեմբերի 21-ին առաքելության նախապատրաստմանը միտված քննարկումների ժամանակ Հանձնաժողովը Ծրագրի պատասխանատուներին և փորձագետներին առաջարկել է կենտրոնանալ վերապատրաստողների վերապատրաստման (ToT) իրականացման 5 առաջնահերթ թեմաների վրա՝

- «Շահերի բախումը՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ».
- «Անհամատեղելիության պահանջները՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ».
- «Հայտարարագրման համակարգը՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ».
- «Կոռուպցիոն ռիսկերի գնահատումը՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ».
- «Բարեվարքության ուսումնասիրությունը՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ»:

Գործողության շրջանակում Հանձնաժողովի 12 աշխատակից ընտրվել է որպես վերապատրաստող: Վերապատրաստում անցած մասնակիցները վերը նշված թեմաներով Հանձնաժողովի նոր աշխատակիցների համար իրականացրել են ներքին վերապատրաստում և գնահատվել փորձագետների կողմից: Ակնկալվում է, որ վերապատրաստում անցած աշխատակիցները, 2023 թվականի ընթացքում, նոր գիտելիքներով և դասավանդման նորագույն մեթոդների կիրառմամբ տարբեր թիրախային խմբերի համար կիրականացնեն կոռուպցիայի կանխարգելման և բարեվարքության վերաբերյալ դասընթացներ:

Հայաստանի Հանրապետությունում կոռուպցիայի դեմ պայքարի գործում մեծապես կարևորվում է Եվրոպական Միության դերն ու որդեգրած արժեհամակարգը: Հայաստանի համար կարևոր է համակարգային փոփոխությունների իրականացումը, որը միտված է լրացնելու կոռուպցիայի կանխարգելման ուղղությամբ բոլոր անկատար կողմերը:

Քաղաքականությունն արդյունավետ կազմակերպելու համար չափազանց կարևոր է կառավարման հիմնանար սկզբունքների ամրագրումը: Հանձնաժողովի

համար իրապես կարևոր է, որ Հայաստանը միջազգային վարկանիշային ցանկերում էլ ավելի առաջանցիկ դիրքեր զբաղեցնի: Այս ուղղությամբ Հանձնաժողովի կողմից իրականացվում է ամենօրյա հետևողական աշխատանք, և Հանձնաժողովը ցանկանում է մեր երկիրը տեսնել այն հանգրվանում, որտեղ ՀՀ քաղաքացիների համար ավելի բարեվարք դառնալու վճռականությունը կլինի հիմնարար սկզբունք:

ԵՄ Թվիննինգ ծրագիրը՝ իր 4 բաղադրիչներով, չափազանց կարևոր և սպասված ծրագիր է Հանձնաժողովի համար: Կառույցի ստեղծման օրվանից կատարվել են նախապատրաստական մի շարք աշխատանքներ՝ այն պատշաճ մակարդակով կազմակերպելու համար:

Ծրագրի շրջանակներում 2022 թվականին ընդհանուր փոխըմբռնման, հատկապես հայեցակարգային ըմբռնման միջոցով հիմք է դրվել մի կողմից թեմաների կառուցվածքի մշակման, մյուս կողմից՝ բովանդակային առումով հետագա զարգացման համար:

Ակնկալվում է ծրագրի ավարտին ունենալ քաղաքացիական ծառայողների համար բարեվարքության (հակակոռուպցիոն) իրազեկվածության բարձրացման նպատակով գործող էլեկտրոնային ուսուցման թվային հարթակ, լրատվամիջոցների և քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների համար նախատեսվող դասընթացների ծրագրեր, մշակված առարկայական ծրագիր՝ նախատեսված հանրակրթական համակարգի համար, իսկ վերջինիս շրջանակներում՝ ուսուցիչների վերապատրաստման ծրագիր, բարձրագույն կրթական համակարգում մեկ կիսամյակի պարտադիր ներդրված բարեվարքության դասընթաց/ծրագիր՝ առնվազն 1 ԲՈՒՀ-ում, վերջինիս շրջանակներում վերապատրաստված դասախոսներ, կրթական տարբեր մակարդակների համար մշակված ուսումնաօժանդակ նյութեր, հանրային ծառայողների համար մշակված մասնագիտական վերապատրաստման դասընթացներ և նյութեր:

Թվիննինգ ծրագրի առաքելության արդյունքում մշակված նյութերի՝ հանրակրթության մեջ ներդրման և մանկավարժների վերապատրաստումների իրականացման նպատակով համագործակցային քննարկումներ են կազմակերպվել «ԿԶՆԱԿ» հիմնադրամի, «Փրոջեքթ Հարմոնի» կազմակերպության հայաստանյան գրասենյակի, «Դասավանդի՛ր, Հայաստան» կրթական հիմնադրամի ներկայացուցիչների հետ:

Նախնական քննարկման արդյունքում որոշվել է ձևավորել աշխատանքային խումբ, որը, որպես մեթոդական ձեռնարկ, կլրամշակի միջազգային փորձագետների կողմից կազմված նյութերը, որից հետո այն կտրամադրվի ուսուցիչներին: Զուգահեռաբար նախատեսվում է շարունակական դարձնել

վերապատրաստողների վերապատրաստման գործընթացը, որպեսզի հնարավոր լինի ապահովել ողջ հանրապետության ծածկույթով վերապատրաստումների իրականացումը:

Միաժամանակ, համագործակցային ծրագրերի տեսանկյունից «Փրոջեքթ Հարմոնի» կազմակերպության հայաստանյան գրասենյակի հետ պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել իրականացնել մի շարք ոչ ֆորմալ համատեղ կրթական ծրագրեր:

Մասնավորապես,

«Քաղաքացիական մասնակցության ակումբ» ուսումնական խմբակների անցկացում (այսուհետ՝ Խմբակ), որոնց նպատակն է՝ նպաստել սովորողների մասնակցային արժեհամակարգի ձևավորմանը, դրա համար անհրաժեշտ գիտելիքի ավելացմանը և համապատասխան կարողությունների զարգացմանը: Նշված նպատակի իրականացումը հնարավորություն կստեղծի ավելի արդյունավետորեն ապահովել Հանրակրթության պետական չափորոշչով սահմանված համապատասխան կարողունակությունների ձևավորումը, ինչպիսիք են ժողովրդավարական և քաղաքացիական կարողունակությունները, ինչը ներառում է նաև բարեվարքության համակարգը:

Արդյունքում Խմբակի մասնակիցները ավելի լավ պատկերացում կունենան իրենց իրավունքների և պարտականությունների մասին, կկարողանան ստանալ իրենց հետաքրքրող տեղեկությունը, կատարել համադրումներ և վերլուծություններ, ավելի արդյունավետ իրացնել իրենց իրավունքներն ու պարտականությունները:

Խմբակի բովանդակային առանցքը համայնքային մասնակցությունն ու ներգրավումն է, իսկ մեթոդական հենքը՝ ուսումնական և համայնքային նախագծերի կազմակերպումն ու իրականացումը:

Խմբակի շրջանակում սովորողները՝

● կխորացնեն իրենց գիտելիքները իրավունքի և օրենքի, մարդու և քաղաքացու, քաղաքացի-հանրային իշխանություն (պետություն) փոխհարաբերությունների մասին.

● կծանոթանան հանրային/համայնքային մասնակցության ձևերին, իրենց հետաքրքրող տեղեկությունը ստանալու հնարավորություններին, դրանց աղբյուրներին.

● կզարգացնեն անհրաժեշտ տեղեկություն ստանալու, ստացած տեղեկությունը համադրելու և վերլուծելու, ինչպես նաև արդյունավետ հաղորդակցվելու (մեդիագրագիտության) հմտություններ.

● կայցելեն համայնքային/այլ պատկան մարմիններ, կհյուրընկալեն ոլորտային մասնագետների և պատասխանատուների, քաղաքացիական հասարակության ներկայացուցիչների.

● ձեռք բերված գիտելիքն ու հմտությունները կփորձարկեն ուսումնական կամ համայքային նախագծերի իրականացման միջոցով:

Ուսումնական կամ համայնքային նախագծերի միջոցով ձեռք բերված գիտելիքի և հմտությունների փորձարկումը ունի երկու հիմնական նպատակ՝

1. ուսումնառությունը դարձնելու հնարավորինս իրական կյանքին մոտ (աուտենտիկ).
2. նպաստելու սովորողների ներգրավմանը հանրային կամ համայնքային խնդիրների բարձրաձայնմանը, դրանց ջատագովմանը, հնարավորության դեպքում՝ լուծմանը:

«Փրոջեքթ Հարմոնի» ընկերության հետ նախնական պայմանավորվածություն է ձեռք բերվել բուհական «Քաղաքացիական կրթության կենտրոններում» բարեվարքության թեմաների ներառման, անգլալեզու ճամբարների անցկացման և այլ համատեղ ծրագրերի անցկացման մասով:

2023 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում Հանձնաժողովի կողմից իրականացվել են մի շարք կրթական ծրագրեր:

Մասնավորապես՝

➢ Հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ դպրոցականների համար մեկնարկել է «Դարձի՛ր փոփոխության առաջնորդ» հակակոռուպցիոն կրթական ծրագիրը, որի շրջանակներում տեղի են ունեցել իրազեկման բնույթի հանդիպումներ հետևյալ դպրոցներում՝

- Երևանի Նիկոլ Աղբալյանի անվան թիվ 19 հիմնական դպրոց
- Երևանի Եղիշե Չարենցի անվան թիվ 67 հիմնական դպրոց
- Երևանի Լ.Շանթի անվան թիվ 4 հիմնական դպրոց:

Հանձնաժողովի նախաձեռնությամբ դպրոցականների համար մեկնարկած շրջանակներում Հանձնաժողովում հյուրընկալվել են հետևյալ դպրոցների աշակերտները՝

- Առինջի Կ. Ծառուկյանի անվան միջնակարգ դպրոց (միջին դպրոց)
- Առինջի Կ. Ծառուկյանի անվան միջնակարգ դպրոց (ավագ դպրոց)
- Երևանի Ե. Չարենցի անվան թիվ 67 հիմնական դպրոց

- Հրազդանի թիվ 1 ավագ դպրոց

«Դարձի՛ր փոփոխության առաջնորդ» հակակոռուպցիոն կրթական ծրագիրը բաղկացած է 2 փուլից. 1-ին փուլում աշակերտներին դպրոցներում Հանձնաժողովի աշխատակիցների կողմից մատուցվում են տեսական գիտելիքներ, կազմակերպվում են քննարկումներ, 2-րդ փուլում արդեն տեսական գիտելիքներին տիրապետող աշակերտները հյուրընկալվում են Հանձնաժողովում, որտեղ տեղի է ունենում 1-ին փուլից տարբերվող՝ իրավիճակային քննարկումների, խաղերի ձևով անցկացվող գործնական պարապմունք՝ ապահովելով տեսական գիտելիքների գործնական կիրառությունը:

Կրթական ծրագրի 1-ին փուլի ընթացքում աշակերտներին ներկայացվել է «կոռուպցիա» հասկացությունը, դրա դեմ պայքարի միջոցները, հակակոռուպցիոն բարեփոխումները, կոռուպցիայի դրսևորումները, պատճառները, տեսակները, կոռուպցիայի դեմ պայքարի ինստիտուցիոնալ համակարգը, կոռուպցիայի ընկալման համաթիվը և այլն:

2-րդ փուլի ընթացքում ծավալված քննարկումները վերաբերել են հետևյալ թեմաներին՝

- Կոռուպցիայի դեմ պայքարի ընկալում
- Կոռուպցիոն երևույթների պատժիչ գործիքներ
- Իրավիճակային դեպքերի քննարկում

Կրթական ծրագրին մասնակցել են 6 ուսումնական հաստատություններից մոտ 130 աշակերտ: Ծրագիրն իրականացվել է Հանձնաժողովի կրթական, հանրային իրազեկվածության ծրագրերի և մոնիթորինգի վարչության աշխատակիցների կողմից:

8.3 Հանրային իրազեկվածության բարձրացմանն ուղղված ծրագրերը

Կոռուպցիայի կանխարգելմանը վերաբերող թեմաները հանրային շրջանակներում առավել տարածելու, ինչպես նաև Հանձնաժողովի գործառույթները լավագույնս լուսաբանելու նպատակով www.cpcarmenia.am պաշտոնական կայքում պարբերաբար տեղադրվում են Հանձնաժողովի գործունեությանն առնչվող տեղեկատվական, վերլուծական բնույթի նյութեր:
թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում www.cpcarmenia.am կայքում տեղադրվել է շուրջ 100 հրապարակում, իսկ ֆեյսբուքյան էջում՝ 200:

Հանձնաժողովի յութուբյան ալիքում տեղադրվել է Հանձնաժողովի գործունեությանը վերաբերող շուրջ 30 տեսանյութեր և հարցազրույցներ: Հանձնաժողովի անդամների և ստորաբաժանումների աշխատակիցների մասնակցությամբ կազմակերպվել են հանդիպումներ, որոնք վերաբերել են՝ մարդու իրավունքներին և կոռուպցիային, Հանձնաժողովի գործունեության շրջանակին՝ կառուցվածքին, գործառույթներին և ստորաբաժանումների լիազորություններին, Հանձնաժողովի՝ կուսակցությունների ընթացիկ ֆինանսական գործունեության նկատմամբ վերահսկողական գործառույթին, հայտարարագրման էլեկտրոնային համակարգի հանրային հատվածի տեխնիկական հնարավորություններին, հայտարարագրման գործընթացին, բրենդբուքի կիրառման վերաբերյալ Հանձնաժողովի աշխատակիցների կարողությունների զարգացմանը:

2023 թվականի առաջին կիսամյակի ընթացքում կազմակերպվել են տարբեր աշխատաժողովներ:

➢ Կարևորելով հակակոռուպցիոն կրթության և հակակոռուպցիոն միջավայրի ստեղծման գործընթացում ծնողների դերը՝ մայիսի 22-ին Հանձնաժողովի կրթական, հանրային իրազեկվածության ծրագրերի և մոնիթորինգի վարչության աշխատակիցների կողմից իրականացվել է իրազեկման հանդիպում Երևանի Նիկոլ Աղբալյանի անվան թիվ 19 հիմնական դպրոցի ծնողական խորհրդի անդամների մասնակցությամբ:

Ծրագրի շրջանակներում ծնողների հետ իրականացվել է կոռուպցիայի կանխարգելման գործընթացի բաց քննարկում՝ կարևորելով ծնողների դերը երեխաների՝ որպես փոփոխությունների առաջնորդների դաստիարակության գործում:

Իրազեկման հանդիպմանը ներգրավվել են դպրոցի ծնողական խորհրդի մոտ տասը անդամներ:

➢ Հունիսի 14-ին տեղի է ունեցել «Թվայնացում Հայաստանում՝ կոռուպցիայի դեմ պայքարի համար» խորագրով աշխատաժողով: Աշխատաժողովին մասնակցում էին նաև պետական բարձրագույն պաշտոնյաներ, տեղեկատվական տեխնոլոգիաների բնագավառում առաջատար կազմակերպությունների ներկայացուցիչներ, ՀԿ ներկայացուցիչներ, միջազգային և հայաստանյան մի շարք փորձագետներ ու ոլորտի մասնագետներ:

Միջոցառման շրջանակում ներկայացվել է կոռուպցիայի կանխարգելման համար թվայնացման ռազմավարության ներդրման համատեքստում

Համաշխարհային բանկի աջակցությամբ իրականացված ուսումնասիրության զեկույցը, գույքի և եկամուտների հայտարարագրման նոր էլեկտրոնային համակարգը, համակարգի տեխնիկական հատկանիշները և ֆունկցիոնալությունը, ինչպես նաև՝ հակակոռուպցիոն շրջանակի համար առկա թվային ճարտարապետությունը:

Աշխատաժողովի ընթացքում քննարկվել են նաև՝ հակակոռուպցիոն բարեփոխումները և թվայնացման դերը, հակակոռուպցիոն նոր ռազմավարության շրջանակն ու հիմնական ուղղությունները, հակակոռուպցիոն ոլորտի համատեքստում առկա թվային ճարտարապետության, վերոնշյալ թեմայի շրջանակում հաջորդ քայլերի նախանշման՝ բարեփոխումների առաջնահերթության և հաջորդականության, ընթացիկ և հետագա համագործակցության ու համակարգման հետ կապված հարցեր:

- Հունիսի 28-ին Արմավիրի տարածաշրջանային պետական քոլեջում 6 դպրոցների և 1 քոլեջի 25 ներկայացուցիչների (ուսուցիչներ, դասախոսներ, ծնողներ) հետ կայացած հանդիպմամբ մեկնարկեց «Մանկավարժների և ծնողների դերը կոռուպցիայի կանխարգելման գործում» թեմայով իրազեկման ամառային արշավների շարքը:

Ուսուցիչների/դասախոսների և ծնողների թիրախային խումբն ընտրվել էր՝ որպես հակակոռուպցիոն կրթության իրականացման մասնակիցներ, քանի որ առանց նրանց կողմից ստեղծված կոռուպցիայի նկատմամբ «զրո» հանդուրժողականությամբ օժտված միջավայրի Հանձնաժողովի կողմից մշակվող կրթական ծրագրերը աշակերտների և ուսանողների համար կդառնան բացառապես գիտելիք՝ առանց համապատասխան միջավայրի:

Հանդիպման ընթացքում ինտերակտիվ մեթոդների կիրառմամբ քննարկվել է կոռուպցիայի, դրա պատճառների, դրսևորումների, տիպաբանության, կոռուպցիայի դեմ պայքարի ինստիտուցիոնալ համակարգի մասին, ինչպես նաև ներկայացվել են Կոռուպցիայի կանխարգելման հանձնաժողովի գործառույթները՝ որպես կոռուպցիայի կանխարգելման մեխանիզմ:

Հանդիպման ընթացքում մասնակիցները կատարել են խմբային աշխատանք, քննարկել իրավիճակային դեպքեր՝ յուրաքանչյուր առանձին դեպքի համար ներկայացնելով կոռուպցիայի ձևը, տեսակը, տիպաբանությունը, նյութական և ոչ նյութական արժեքը, ծավալվել են քննարկումներ: